Gen.

6010 – 65867760
011253168
XXXIV 1224
Pb 292.05

SURAT

SERITA

akan

anak olo idjä radjin

membasa.

Rijnsch zendeling-genootschap.
namens hetzelve
A. Dietrich
Zend. boekhouder

BANDJARMASIN.

NJELO 1856.

BIBLIOTHEEK VAN K. EN W.

1. Mantir bitjara idjä pintar.

Aton olo tatau, iä djari memungkus duit salaka hong saputangan. Hong djalan maka bungkus duit tä nihau, awi iä laja. Maka iä mesanan kanihau duit tä hong surat kabar, koa: djari nihau bungkus duit salaka ajungku; amon olo djari sondau bungkus duitku tä, kälä iä melian akangku, tä aku menenga aka saratus ropia, akan indu upah. Djaton tahi limba tä, duma olo, idjä djari sondau duit tä hong djalan. Olo djetä budjur bahalap. Koa: duit to aku djari sondau, mikä ajum, duan bewe. Olo, idjä tempon duit tä, handjak mitä bungkus duit tä, tapi, basa iä paham bisit, tä iä menggau pikir, mangat äla iä membaiar saratus ropia tä, idjä djari djandjie dengan olo idjä sondau, belalu melian duit tä. Sabab tä, sana bungkus duit tä hong lengäe, belalu iä mukäi tä, palus misä duit. Djari iä misä, tä iä hamau, koa: o, sohbatku, solake hanja ratus ropia hong bungkus to, maka to udju ratus bewe. Tantu ikau djari menduan saratus ropia tä. Tapi djaton enen djetä, basa ikau djari menduan upahm, djaton usa aku menenga hindei. Olo idjä djari sondau duit tä, melawan, tapi tempon duit tä djaton maku moba aughe. Olo idjä djari sondau duit tä djaton pahalau paduli saratus ropia tä, tapi iä djaton maku injewut olo penakau, iä paham mahamen, sabab tä iä mimbit perkara tä sampei kapala.

Koan idjä: hanja ratus ropia solake hong bungkus to, tapi koan idjä beken: aku djaton djari mukäi bungkus duit tä, sana aku sondaue, belalu aku melian aka; idjä kabawak djaton aku menduau. Paham sangkahut kea perkara djeto, koan kapala. Tapi basa iä katawau, idjä tä puna olo bisit dan penipu bahut, dan idjä beken olo budjur, tä iä memutus kakai. Koa: ikau djari nihau bungkus duit, hanja ratus ropia huange, tapi iä to djari sondau bungkus duit, baja udju ratus ropia huange. Sabab tä bungkus to djaton ajum, mikä olo beken tempoe. Kälä ikau, idjä djari sondau duit to, mingkes tä, sampei olo beken mesanan arepe tempoe. Tapi ikau, kälä mentei bewe, sampei olo duma, idjä djari sondau hanja ratus ropia ajum. Kakai augh mantir kapala, kakai kea belalu imutuse.

2. Ampin bitjaran olo hai hong tanah Stambul.

Aton olo sudagar, iä halisang. Intu likut hadjaran iä djari muat karä ramoe. Amon djari halemei andau, tä iä mendjarat hadjaran intu batang kaju, djaton kedjau bara huma, äka olo soldadu djaga. Limba tä iä mempeter arepe intu petak, dara hadjaran, belalu betiro. Tapi amon iä misik handjewu, tä hadjarae tuntang karä ramoe djari lilap. Tä olo sudagar menale pangeran, kapalan lewu tä, belalu mesanan aka kasusae. Djadi pangeran mehining augh sudagar, maka iä hamau denga, koa: djetä kasalan ajum, buhen ikau djaton sampei huma djaga, belalu betiro hetä? Djaka ikau hetä, tantu ramom djaton nihau. Tä koan olo sudagar: kilen aku tau mikä betiro brangei kaleka,

hong lewu, äka ikau mimbing prentah? Bahut olo lewum djaton bahanji merampas ramon olo. Augh tä ingilak pangeran, palus iä hamau dengan sudagar: kälä bewe djetä, tapi hamalem karä, kälä ikau betiro tinei intu kaleka malem. Maka sudagar menumon augh tä. Handjewu tinei, amon iä misik, tä iä mitä hadjarae buat dengan ramoe, indjarat tinei intu batang kaju tä, dan intu lawin kaju tä, iä mitä olo penakau tä djari tergantong, koakoak-iä hetä.

Djaka olo penakau samandiai inggantong, tantu arä tarok kaju djadi gantongan.

---

3. Augh pengingat atäi.

Aton olo tatau, arae tuan Karas, iä tä arä humae. Maka intu humae idjä aton menumpang olo bawi idjä balo. Olo bawi tä paham pähä belom, amon djari hapus njelo, djaton talo hapae menahor sewan huma tä. Maka tuan Karas tä menjoho mandure, mangat iä menjoho olo bawi tä, tuntang anake, hadari bara huma, basa iä djaton tau menahor sewa. Amon mandur duma, tä koan olo bawi tä: äla pahalau kalotä, pasi aku, entei handjulo, aku hendak menale tuan keton, mikä iä masi aku, amon aku paham blaku. Djadi, iä, tuntang anake äpaäpat, menale olo tatau tä, belalu iä paham blaku, koa: äla ikau minda ikäi bara humam, djaton äka melei beken. Anakku idjä haban, mikä iä matäi, amon betiro brangei kaleka. Tapi tuan Karas djaton maku, koa: djaton aku moba aughku, djaka keton djaton membaiar sewa. Maka olo bawi tä menangis, dan hamau, koa: basa aku magon mahaga anakku idjä haban, tä aku djaton tau menggau balandja; mahing djaton ombet kuman, bara kwe aku

menduan duit, hapa membaiar sewan huma. Maka anake blaku kea, mempahaiak augh indue, koa: o, tuan, äla maharak ikäi bara humam. — Tapi koan tuan Karas: djari puas aku mehining augh keton; belalu iä mules arepe, menandjong akan kabon, äka iä djari memangun huma bahalap. Hetä iä tamä, hendak menter. Tapi iä djaton tau betiro, basa iä djaton tau kalapean olo bawi tä, tuntang anake. Salenga iä mehining augh njaho, paham iä tangkedjet, angate, kilau mehining augh hukum intu andau kiamat. Kadjekadjeng iä buli humae beken, membawa anak oloe, koa: gau olo bawi idjä na tuntang anake, amon sondau, soho iä buli humae bewe. Tapi olo bawi tä djari kedjau, hong parakkaju, djaton tersondau iä. Kahum tä, maka baun andau djari sampei, njaho, kilat, udjan paham. Tuan Karas paham mikä, iä menandjong lulang luli hong karong, magon menehiu olo bawi tä. Andau djewu tuan Karas mehining, anak olo haban tä djari matäi hong parakkaju, kahum, andau paham, indue, tuntang anake awang beken, djari minda akan lewu beken. Tä maka tuan Karas pähä huange, djaton iä tau sanang tinei, atäie kilau intakan apui. Djetä pengingat atäi, idjä mempudji iä. Djaton tahi limba tä iä haban paham, hong kampae iä magon mehining augh njaho dan augh tangis olo bawi tä tuntang anake. Kalotä iä matäi.

Djohon matan balo mahasor pipie, tapi iä mentehau akan ngambo, mendawa iä, idjä mempatangis balo. —

---

4. Danum apui.

Hong tanah Europa aton batu, idjä begarä batu ketok. Djetä imapoi helo, limba tä ilenjo hapan danum,

tä maka batu tä mendjadi ketok bahalap halici. Batu ketok kalotä, äpat limä kabawak, idjä djari imapoi, djari mempatäi anak olo bangang, idjä burok menakau. Anak olo tä paham salah lengäe, amon iä mitä talo enen, palus iä menakau tä. Sindä iä menakau batu ketok, belalu madjok tä hong usok klambie. Palus limba tä iä hasondau dengan kolae, idjä menongkang hadjaran, hendak mempandoi hadjaran hong batang danum. Anak olo, idjä batu ketok hong klambie, blaku omba. Has, omba bewe, koan kolae, lompat hadjaran idjä to. Amon äwen duä tä, tuntang hadjaran, djari hong danum, tä hadjaran ain anak olo, idjä batu ketok hong usok klambie, mempeter arepe. Tapi djaton enen, anak olo tä tau hanangoi, belalu iä menintu sarä. Djadi iä hanangoi isut, tä salenga iä membawei paham, koa: dohop! awat! kaja! kaja! aku belopak. Tapi olo, idjä mitä iä hanangoi, djaton maku pertjaja aughe, angate, iä hurä bewe, basa iä djaton tau belopak hong danum. Handuä hantelo iä leteng lembut, sindä dengan takolok, sindä dengan pai, amon iä lembut sindä tinei, tä bedjaka knaie djari blua bara knaie, hanjut, tuntang hantue. Djetä djadi, awi batu ketok lenjo hong danum; krana haiak batu tä lenjo, iä menara, palus blasut kilau apui. Amon bua pupus, palus belopak.

O, keton, anak! äla merajap ramon olo, djetä blasut kilau apui. Krana Hatalla djari hamau, koa: äla ikau menakau!

---

5. Patut ita sinta Hatalla labeh bara duit.

Aton tukang menantang benang, iä pähä belom, baja baja membelom arepe. Bara handjewu sampei

kaput iä mondok menantang benang. Haiak gawie, iä magon paham menjanji, menara Hatalla. Kindjap, tampalawäi, haiak djagau menando, iä mondok menantang tuntang menjanji. Hadara dengan humae aton human olo tatau. Olo tatau tä kindjap djaton tau betiro, awi iä paham tehiu karä ramoe; tä, tampalawäi, amon tiroe duma, iä dia kea tau betiro, awi augh njanjin olo tukang menantang benang tä. Idjä baris, iä djaton radjin mehining augh tara Hatalla. Sabab tä, sasening iä mehining, olo hong huma idjä tä, menjanji, tä iä besingi, tapi iä djaton tau mengahana iä, kilen gawi denga. Djari tahi gawi kalotä, tä iä membawa olo penjanji tä. Djari iä duma, tä iä hamau denga, koa: genep tampalawäi ikau paham menjanji, sampei aku djaton tau betiro, paham ikau maur aku. Tapi aku hendak menenga duit akam, genep bulan sakean karae, amon ikau djaton maku menjanji. Pirä ikau blaku? Augh tä inarima olo penjanji tä, basa iä pähä belom, iä hendak hapan duit tä memili talo kinan; tapi iä djaton blaku arä. Tä, koan olo tatau, aton akan idjä bulan, tapi äla ikau menjanji tinei. Kälä, koan olo pähä belom tä, aku hendak suni. Amon iä djari buli huma, tä iä handjak, koa: paham mura aku supa balandja. Amon aku magon begawi tumon bahut, tä aton kea tisau duit, aku tau melapas belahe akan olo, djadjalan aku tatau. Amon iä lingkus betiro, tä iä mingkes bungkus duite penda bantale, uka olo äla menakau. Tapi hapus alem iä menehiu duit tä, djaton iä tau betiro. Djari tampalawäi, tä iä hendak begawi tumon bahut, tapi djaton ole, basa tolange dan matae paham bebehat, awi iä djaton betiro idjä malemalem. Menjanji djaton olo kea, basa olo tatau tä djari mengahana iä. Tä sa-

lenga iä paham menjasal, koa: terei, aku hendak melian duit tä, mangat aku tau menjanji tinei. Narei guna duit tä, amon djetä mengahana aku menara Hatalla? bahalap haream aku pähä belom, naughe. Amon djari sawa andau, tä iä menale olo tatau, palus melian duit, koa: to aton duitm, aku melian akam tinei, talo djetä djaton menjoho aku betiro. Djari iä melian duit tä, palus iä buli humae. Limba tä iä magon menjanji, tumon hadate bahut.

Koan Tuhan Jesus: olo djaton tau menempo haiak duä tuan, tantu iä akan besingi idjä, dan sinta idjä, iä akan heret dengan idjä, tapi ngabelä idjä beken. Djaton olo tau menempo Hatalla, haiak Mamon (iä tä duit, ramon kalunen.)

6. Äla keton murä Hatalla.

Horan aton olo soldadu mariam, idjä paham perajap. Sindä iä mendeng dara mariam, hendak lekas menimbak, tä iä mehining augh njaho. Has, ikau ngambo kane, koan olo soldadu tä, takan bewe, timbak totototo, djaton pororum. Tapi to ikäi hendak menimbak, ikäi bara pororu kea, tä gitan ampi. Augh tä iä mawi handuä, hantelo, tä mohon kilat, palus mempatäi olo perajap tä.

Äla humong keton! Hatalla djaton menjoho olo murä iä.

7. Langau tau mempatäi olo.

To djari duä walas njelo hira, waja peres meto paham, tä aton lewu, äka sapi, tebiri paham matäi, maka amon dahan sapi, atawa dahan tebiri, idjä djari matäi awi peres tä, bua himang olo, djaton balang olo tä matäi. Hong lewu tä aton olo pemalan, idjä olo perajap haliei. Djadi, kanatek olo tä betolak,

hendak menduan talo inggeteme bara tana, tä iä mitä baun andau paham, impahaiak kilat dan augh njaho paham. Maka iä paham sangit, koa: paham häka mäkäi paräiku, to djaton sampet menduan, bisa tinei. Belalu iä menggatang sokae akan ngambo, menundjok Hatalla, palus menjapa. Haiak tä langau tingkep intu pipie, palus memepet iä. En tä? koa, mawi djipäe, haiak iä maharak langau tä. Djaton memen, langau bewe, koa. Tapi handjulo limba tä baue paham kembang, amon iä sampei huma, djaton ingat hindei, djewu, haiak djedjewu iä djari mehotus. Langau, idjä memepet iä, djari tingkep intu hanton sapi, idjä djari matäi awi peres papa tä, belalu iä maga dahan hanto tä akan pipin olo penjapa tä. Kalotä Hatalla tau mempatäi olo hapan langau.

---

8. Olo hoba, awi langau memepet iä.

Aton olo, idjä paham bakulas mehining augh Hatalla. Amon andau minggo, djaton iä maku omba tamä gredja, mehining augh Hatalla, tuntang menjemba Hatalla. Tapi, basa iä kindjap djari mehining augh njanji dan augh suling hong gredja, kanatek iä mahalau, tä iä radjin mehining tä bara tokep. Amon andau minggo tinei, tä koa: sindä to aku hendak omba gredja kea, tapi aku hendak mehining baja augh suling dan augh njanji. Sana pandita menampara menjerita augh Hatalla, aku hendak menjombel pindingku hapan tundjukku, uka aku indu penaho dia mehining augh Hatalla. Kalotä gawie kea. Naräi! djadi iä menjombel pindinge, sampei iä djaton tau mehining idjä kabawak augh, tä langau paham mawi baue. Iä memplua tundjuke bara pindinge, mangat maharak langau. Haiak tä kea augh pandita sampei

BAT. GENOOTSCHAP

pindinge. Koan pandita: Hatalla hamau: tersapa olo handiei, idjä djaton mahaga totototo karä augh undangundangku! Haiak iä mehining augh tä, maka iä paham tangkedjet, palus mikä, djaton iä behanji menjombel pindinge tinei. Iä torätorä mehining, sampei pandita melaian hasarita. Huang seritae, pandita mesanan kea akan olo, koa: amon keton hendak mahakan kalait Hatalla, tä djaton tau dia keton pertjaja hong Jesus, idjä djari tanggong karä dosan ita. — Maka olo tä, idjä solake djari menjombel pindinge, menggau asin Hatalla, bara andau tä kea; iä blaku doa, iä membasa surat Hatalla, iä omba gredja, palus mendjadi murid Jesus toto.

Koan Jesus: Aku djari duma, mangat Aku menggau dan menjelamat olo awang djari nihau.

---

9. Hatalla mahing memalä kea, amon olo tantei ihat mengapähä meto.

Paham hengahengan serita djeto. Horan aton olo, anake udju biti, uras hatuä, tapi äwen udju tä bisu samandiei, djaton tau hamau. Bapae paham pähä atäie, dan kindjap iä hamau, koa: narei sabab kea Hatalla paham mahukum aku, sampei anakku uras bisu. Sindä iä madja kolae, mimbit anake kea. Djadi, iä mondok kuman, tä iä menampaja anake, brigas bahalap haliei berenge, lawan kuman paham iä, tapi bisu. Maka atäie lenjo, palus iä menangis, koa: o, Hatalla, buhen kea ikau mahukum aku pahalau kalotä? Tä koan kolae: gitangku ikau paham pähä atäi, sabab anakm samandiei bisu, tapi aku katawan buku, anakm bisu. Tawam, pesa ikau anak olo, tä ikau paham menjambulut, menjerangkep, mendekong burong, amon djari

dino, tä ikau mendjawut djelan burong tä, belalu menjoho iä trawang. Djaton ikau djari menggau burong akan indu balut, tapi ikau tantei djari menggau iä, mangat ikau tau mengapähä iä. Burong tä djari mendawa ikau intu Hatalla, basa iä djaton tau mehiau tinei, to ikau djaton injoho mehining augh anakm membawa ikau: o, apang!

Hatalla djari menenga burong, dan talo belom awang beken, akan talo kinan, tapi djaton, mangat ita merajap iä. Hatalla djari menehiu burong kea hong surat prentahe. Hong surat nabi Moses ita membasa: amon ikau supa sarangan burong hong petak atawa hong tarok kaju, indue mondok hundjun sarangae, mahukup anake, atawa mahärem tanteloe, äla ikau menduan anake, atawa tanteloe, tuntang indue. Patut indue ilapasm, anake, atawa tanteloe ikau tau menduan akan talo kinan. Mangat ikau selamat dan mangat umurm pandjang.

---

10. Horumat bapam tuntang indum, mangat ikau behudjong dan tahi umurm hong tanah, äka Hatalla menjoho ikau belom.

To djari äpat pulo njelo hira, aton olo bakas idjä biti, menale radja, hendak mendawa anake, belalu blaku bitjara, krana anake paham salah gawie denga. Amon iä djari sampei bauntonggang dalam, tä iä hasupa dengan djurutulis radja. Bara kwe ikau? djurutulis misek. Tä olo bakas tä mesanan lewue. Akan kwe ikau to? djurutulis misek tinei. Aku hendak menale radja, koan olo bakas. Kasen ikau? Aku hendak mendawa anakku, tuntang blaku bitjara intu

radja, krana anakku paham salah gawie dengangku. To djari duä telo njelo, aku membagi ramongku intu karä anakku. Idjä bakas djari djandji, hendak membelom aku buabua, sampei aku matäi. Tapi to iä djaton maku, iä djari menganan aku. To aku hendak blaku bitjara.

Tä djurutulis misek iä, koa: pirä umurm djari? bakas kea ampim. Djari bakas aku, koan idjä, udju pulu telo njelo umurku. Maka djurutulis murä iä, koa: djaton tahi hindei, ikau matäi, sabab tä, buli bewe, narei guna ikau olo bakas blaku bitjara hindei. Amon kalotä, kälä aku buli bewe, koan olo bakas. Toto, gulong kea, Hatalla, pangkahai Tuhan, karä menduan aku akan kaleka ajue. — Tokep lewun radja iä mempondok arepe hundjun batu, mangat melaian isut, krana iä paham häka. Djaton tahi limba tä, olo bakas tä matäi. Tapi anake, idjä solake tatau haliei, djaladjalan pähä belom, sampei karä ramoe lepa. Djadi iä pähä belom haliei, tä iä magon mondok hundjun batu tä, äka bapae djari mondok, tesek iä buli bara äka radja. Buhen iä mondok hetä? mangat iä blaku sadeka intu olo, awang mahalau hetä.

Hormat bapam tuntang indum, djetä prentah idjä solake indjandji.

---

11. Äla tulas dengan olo bakas.

Bihin aton olo, idjä paham tulas dengan bapae. Bapae djari kawang halo, djaton tau begawi, lengäe, paie, takoloke, djari hagendjä. Tä, amon iä kuman, kindjap mangkok tuntang djoho lawo bara lengäe, palus pusit. Maka koan anake: olo bakas tä djaton guna hindei, iä memusit karä mangkokku, terei, aku

menampa dulang kaju aka. Djadi, limba tä, olo bakas tä magon kuman imbaris hapan sarangan kaju. Gitan äson olo bakas tä, buäe magon kuman hanggap sarangan kaju, tä angate, djetä puna hadat karä olo bakas. Iä menggau kaju, hendak menampa dulang korik. Maka bapae misek iä, koa: narei gawim, anak? Aku menampa dulang, apang, koa, mangat akam, amon ikau djari bakas, tumon buäku. Haiak iä mehining augh anake, maka iä teräwen, belalu iä menjoho olo bakas tä tinei omba kuman denga bua bua.

12. Hatalla bewe idjä toto kwasa.

Horan aton radja, Kanut arae. Maka djadi, kanatek iä menandjong tokep saran tasik, tä karä mantire, idjä mempahaiak iä, paham menara kwasan radja, koa: petak tuntang tasik memenda ikau, o radja. Radja katawan, augh äwen augh tenendjaro, augh haliau bewe, sabab tä, haiak iä mehining augh tä, iä hendak mempahawen olo haliau tä, belalu iä mempendeng arepe tokep saran tasik haliei, sampei paie bisa awi riak, palus iä mengotak tasik, koa: aku mengahana ikau menokep aku, äla haliei ikau membisa paingku. Tapi kweka tasik maku paduli augh tä; galombang magon mentakan iä, sampei karä pakeiae bisa lontus. Limba tä iä hamau dengan mantire, koa: keton olo haliau, itä radjan keton, idjä tumon augh keton imenda petak dan tasik, to iä mahing dia kwasa mangahana galombang tasik membisa paie. Djaton olo hong hapus kalunen, idjä toto kwasa, baja Hatalla bewe toto kwasa. Djaton patut, alo äweäwe, injewut kwasa, baja lä, idjä djari menampa, tuntang mahaga talo handiaj.

Ikau, o Pangkahai Tuhan, patut tarima kahalap, hormat tuntang kwasa, krana Ikau djari menampa talo handiai, dan awi kahendakm talo handiai aton.

---

13. Mantir radja idjä budjur dan menteng halici.

Horan aton radja Ingris, Hendrik arae. Maka djadi, mandur karong ain anak radja, salah gawie hong lewu. Maka mantir kapala lewu tä, menjoho olo menawan, palus membalok anak olo radja tä. Sana anak radja mehining, anak oloe inawan tuntang imbalok, maka iä paham blait, belalu iä menale mantir kapala tä, koa: kilen ikau behanji membalok anak oloku? äla diadia ikau melapas iä, to kea, amon dia, karä, aku mawi ikau. Tapi mantir kapala djaton mikä, iä hamau dengan anak radja: ikau, tuntang anak olom patut memenda prentah radja. Amon ikau nahuang, anak olom lapas tinei, soho iä menjemba radja, blaku ampun intu iä tagal kasalahe; djaka dia kalotä, aku djaton melapas iä! Koan anak radja: kweka! aku kabuatku hendak melapas iä. Tapi mantir kapala hamau denga, koa: äla ikau maur aku hindei, buli bewe. Hining anak radja augh tä, maka iä blait paham hindei, belalu iä menjilak padang, hendak mempatäi mantir kapala tä. Tapi mantir kapala djaton hagerek bara kalekae, iä hamau dengan anak radja, koa: tuan, ingaingat, aku memwakil radja heto, patut ikau menumon aughku. Huang aran radja aku menjoho ikau tamä human panga, palus ikau akan indu memanga arepm hetä, äla blua, sampei tuan radja, bapam, menjoho ikau blua. Djetä, sabab ikau djari mamok aku, idjä mahaga undangundang radja. Augh djetä

mengarendeng anak radja, iä mendjuluk padange akan panakawae, belala hagoet akan human panga.

Tä olo membrita akan radja, anake injipir. Aton kea olo, idjä hamau dengan radja: laleha, ikau menjoho anakm iawi tumon tä, pahalau bedjoho mantir kapala tä. Tapi limba radja djari mariksa perkara djetä, maka iä handjak toto. Iä menggatang matae tuntang lengäe akan langit, palus blaku doa, koa: o, Hatallangku! aku menjewut arä trimakasi, basa ikau djari menenga akangku mantir kapala idjä budjur hahei, sampei iä djaton mikä olo hai. Aku menjewut kea trimakasi, basa ikau djari menenga anak akangku, idjä pehias memenda prentah.

Koan nabi Moses: Hong bitjara, äla ikau mitä ampin olo. Patut ikau mendohop olo korik sama dengan olo hai. Äla ikau mikä baun olo, krana Hatalla mondok hong bitjara.

---

14. Hatalla mehining laku doan olo ajue.

Bihin aton olo bawi, tuntang anake limä biti, omba beraiar dimpa tasik, hendak madja kolae hong tanah Ingris. Djadi iä kedjau hong tasik, tä sälenga riwut, riak tangkalau paham. Riak kahai huma, paham mentakan kapal, sampei betelak kahai pororu mariam. Karä matros hendak memaleng lowang tä, tapi djaton ole; tä danum djadjalan paham arä hong kapal, djadjalan sarat, hendak leteng. Karä olo hong kapal paham mengamarau, tapi djaton kabawa. Basa kapitan mitä, djaton terawat hindei, tä iä hakotak dengan karä olo hong kapal, koa: djaton tahi hindei, ita

samandiai leteng, sabab tä, kälä ita handiai ingat, menatap arep ita, blaku asi intu Hatalla.

Haiak olo mehining augh tä, maka djadi ridu paham, idjä menangis, idjä blaku doa, blaku awat intu Hatalla. Limä anak ain olo bawi tä mimbing indue, menangis paham. Njonja blaku doa, koa: o, Tuhanku, o Hatallangku! heto aku tuntang anakku, idjä djari inengam akangku. Amon ikau menjoho aku matäi tuntang anakku, djadi bewe, tumon kahendakm. Tapi, basa aku djaton katawan kahendakm, sabab tä aku blaku intu ikau, tumon muridm horan hong tasik Genesaret: o, Tuhan, awat! ikäi rusak! Andau to Ikau sama kwasa kilau horan. Kilau horan Ikau djari menado tasik, kalotä Ikau tau andau to kea. Kälä Ikau memprahan kwasam; amon Ikau djaton maku masi ikäi awang bakas, kälä masi anak korik to. — En djadi limba tä? Kahum njonja tä blaku doa kalotä, maka riwut tendor, kapal tiling akan sila, djahat kapal tä ambo danum, sampet olo memaleng. Maka olo handiai tä salamat sampei sarä.

Amon ikau djakä, koan Hatalla, kälä membawa Aku, Aku hendak mawat ikau. Kälä ita menumon augh tä.

---

15. Laku doa, haiak begawi paham.

Djaman horan aton olo, Hausman arae, iä paham radjin bègawi. Haro iä budjang, äpat walas njelo umure, limba melaian mengadji, tä iä mendohop bapae menggau balandja. Iä omba buru, memangun, menggetem, menetes, dan karä gawi beken. Amon duit djari sampei lengäe, maka iä djaton menganan duit awi gawi usik, awi habandong, dia haliei iä mawi

talo awang kalotä; iä menenga duit tä akan bapae. Sindä iä mimbit sampei limä pulu ropia. Kalotä magon gawie. Amon djaton gawi intu olo, tä iä omba bapae, indue, mawi kadjang atawa amak. Kalotä hadate, sampei indue, bapae djari matäi. Intu katika tä iä djari mesawä, djari manak. Amon anake djari budjang, djari melaian mengadji, tä iä hamau denga, koa: to patut ikau, anak, menggau balandja tumon aku horan. Kälä ikau budjur hong karä gawim, kindjap blaku doa, äla omba karajap olo.

Pit (kakai arae) menumon augh bapae, tapi atäie pähä kea, basa iä djaton pudji kedjau dengän human bapae. Iä hagoet akan lewu hai, äka olo ramerame bedagang. Hetä iä menggau gawi intu olo. Duä telo andau iä omba meton ramo bara kapal, tapi limba tä udjan haradjur, olo melaian mongkar ramo. Tä koa: amon aku tahi djaton bara gawi, maka duitku lepa, djaton aku tau mempait enen akan apangku. Aku hendak menggau gawi beken, koa. Iä menandjong saran batang danum, tä iä mitä olo melauk. Maka iä hamau dengan olo pelauk: tau aku omba mendohop ikau? aku tapas balandja. Has, koan olo pelauk, ikau tau mendagang lauk akangku. To djari arä, kälä ikau mendjual tä. Idjä melebien bara djehawen suku, akam bewe. Aku hendak mitä ampi, djaka ikau olo budjur; amon ikau budjur gawim, tä ikau tau melei intu aku. Kälä ikau mendjual lauk djeto helo, pendähan ikau duma, aku hendak menggau hindei, mikä aku behudjong, tä ikau tau mendjual djetä kea.

Tä Pit hagoet, mendagang lauk. Dalam idjä djam, iä djari mendjual lepa, regae udju suku; maka sasuku aka. Amon iä buli, tä djari aton lauk beken tinei. Koan olo pelauk: has, djual djeto kea, aku djaton

menukas regae, hapa kahudjongm bewe. Djadi lauk lepa indjual, tä iä buli tinei, menenga regan lauk akan tempoe. Paham behudjong ikau, koan tempoe, to aton sakiping akam. To aku melaian mendjala andau to. Limba bentok andau aku hendak menumpang djala, amon ikau hendak omba, mendohop aku, tä aku menenga sasuku hindei akam. Has, koan Pit, aku omba.

Limä djehawen bulan iä djari melei intu olo pelauk tä, kindjap iä djari mempait duit akan bapae, tä iä hendak buli bapae. Tapi basa tempoe behimang intu paie, djaton tau begawi, menter bewe, tä Pit melei hindei, mangat mendohop olo pelauk tä. Sening andau iä melauk, tuntang mendagang lauk, saduit dia iä menakau bara regae. Tahi pain tempoe djaton kälä; atäie paham taharo kea dengan bapae, hendak buli, tapi iä djaton maku melihi olo behimang tä, idjä djari tau denga. Iä mempait surat akan bapae kakai aughe:

O apangku! o, induku!

Aku djaton tau buli. Olo pelauk, äka aku melei, paham behimang paie, djari telo minggo to iä menter, djaton tau hagoet. Djaton olo beken, idjä tau mendohop iä, baja aku. Bihin iä djari mendohop aku, to patut aku mendohop iä kea. Sana iä kälä, tä aku buli. — Selamat melei!

Tapi pain olo pelauk tä djaton kälä, djadjalan paham, sampei djaton taratatamba hindei. Tä olo menetek paie, menampa pai kaju aka. Awi paham mendjawi tatamba, tä karä duit ain olo pelauk tä lepa, ain Pit lepa kea. Tapi Hatalla mendohop duä duä tä. Pit djari mesanan kapähän tempoe akan olo tatau, idjä bahut magon memili lauk intu iä. Tä olo

menenga duit sening andau. Mahing olo tatau tä memangan huma kea akan olo pelauk tä, tokep batang danum, uka äla iä pahalau pähä menandjong hapan pai kaju. Hong huma tä, äwen duä tä melei 10 njelo katahi. Tokonge Pit madja bapae kea, tapi handjulo bewe. Iä melei hetä, sampei olo pelauk tä matäi, tä iä buli bapae. Maka Hatalla djari memberkat iä hapus umure.

Koan Tuhan Jesus: kilau keton nahuang, olo mawi dengan keton, kalotä patut keton kea dengan olo; djetä augh Torat dan augh karä nabi.

---

16. Äla memalä gawin olo idjä papa dengan gawi papa tinei.

Horan olo Pransman paham mengalahi olo Duis. Maka soldadun olo Pransman paham bedjoho; amon iä tamä lewun olo, tä iä magon blaku talo kinan idjä kapala bahalap, kindjap iä memukul olo, amon talo kinan djaton tumon kakilake. Tokonge iä merampas kea ramon olo. Limba tä, amon olo Duis manang tinei, tä aton kea belahe soldadun olo Duis idjä papa gawie hong tanah olo Pransman, tapi djarang. To aku hendak menjerita bara olo Duis, idjä djaton maku memalä gawin olo Pransman. Olo tä Hendrik arae. Indu bapae paham djari iawi olo Pransman, betaue matäi, awi iä paham imukul soldadun olo Pransman. Sana radja Duis menangko olo, mangat omba klahi, tä Hendrik omba kea. Hendrik aton olo bingat, sabab tä karä Kapitan dan Litenan radjin denga, dan djaton tahi, iä mendjadi Sersan.

Amon soldadun olo Duis djari mendino tanah Pransman, tä olo lewun Pransman injoho membelom

karä soldadun olo Duis. Genep kabali membelom duä telo biti. Maka Hendrik injoho melei hong human olo bawi, idjä banae djari impatäi hong klahi. Balo tä paham tau besara dengan Hendrik, tinei Hendrik kea bahalap denga. Sana iä sampei, tä olo mimbit pakeia aka, idjä taheta, krana ajue djari paham kupit.

Paham, koan olo bawi tä, banangku imaksa bihin omba mengalahi olo Rus, belalu iä matäi hetä, to aku membelom arepku asiasi ampi bewe. Hendrik menjeritä kea kapähäe bihin. Koa: ramon apangku, paham irampas soldadun keton bihin, betauku paham imukul, sampei iä matäi, tapi aku djaton maku memalä, kälä Hatalla memalä. Djadi halemei, tä Hendrik lius betiro.

Haiak djedjewu olo huma tä berapi, tapi djari ambo andau, Hendrik djaton maku blua sasuroh. Tä äwen hengan, angate iä bua kapähä enen. Tapi amon äwen menale, mitä, tä Hendrik mondok intu tilam, menangis. Buhen ikau menangis? balo misek. Koan Hendrik: sarongbantal to, tilam to, ain induku. Djetä djari irampas awi soldadun keton bihin. Betauku hendak menduan tilam to tinei bara lengän olo soldadu, tapi iä paham imukul, sampei matäi. Koan balo: aku djari memili djetä intu olo bakas, idjä soldadu solake. Iä melei hong lewu djeto kea. Koan Hendrik: aku hendak mitä olo tä.

Limba kuman Hendrik menale olo bakas tä. Iä tä melei hong huma papa haliei. Paie nihau idjä, lengäe nihau idjä kea awi pororu. Belalu Hendrik kasenä baue. Iä hamau denga, koa: ikau iä, idjä djari paham mawi apangku dan induku, ikau djari memukul betauku sampei iä matäi, aku kasenä ikau. Aton ikau mingat djetä? Tapi aku djaton maku memalä. Hatalla djari mahukum ikau, paim, lengäm djari nihau; be-

hudjong dia kea ikau awi ramo takau tä, krana gitangku ikau pähä belom halici. Aku mampun ikau. Kälä djaka ikau blaku ampun kea intu Hatalla, belä ikau ihukum palus katatahi. — Haiak olo bakas tä mehinig augh tä, paham iä mikä, belalu hagendjä, menangis, matae magon torätorä menampaja padang ain Hendrik, mikä iä memangki. Tapi Hendrik mendjuluk lengäe aka, koa: gau asi intu Hatalla, hoba toto, mangat ikau tau matäi dengan selamat, krana ampi-ampi ikau djaton tahi umurm hindei. Limba tä palus Hendrik melihi iä. — Hong njelo tä kea, olo bakas tä matäi.

Koan Tuhan Jesus: sinta musohn keton, sewut berkat akan olo, idjä menjapa keton; kälä tau besara dengan olo, idjä besingi keton; blaku doa akan olo tä, idjä merarat dan mengasingen keton, mangat keton anak bapan keton huang sorga.

---

17. Kapapan olo, dan kahalap Hatalla.

Bihin aton olo pemalan, solake iä paham pähä belom, arä utange. Tapi basa Hatalla memberkat iä, tä djadjalan iä tau membaiar utange, tinei iä tau mina duit kea. Maka hong lewu tä aton olo pemalan beken kea, olo papa iä tä, djaton iä maku begawi, mengarau bewe iä, tuntang kuman mihop bewe. Sabab tä djadjalan ramoe lepa, tinei utange paham. Iä mitä olo idjä tä paham behudjong, djadjalan tatau, tä iä paham behiri tuntang besingi.

Djadi, limba getem, olo idjä tä djari memprasi paräie, bakojan karä djari hong lepau, tä bentok alem olo mempisik iä, koa: gulogulong blua ikau, lepaum

bakehu. Toto kea, amon iä blua, tä apui djari paham hanjala hong sapau lepaue, djaton terbelep hindei. Awi tä iä salenga pähä belom tinei. Limba tjelaka tä, iä menale kolae, idjä tatau, minjam duit, hapa memili talo kinan. Kolae menenga kea duit aka, djaton iä blaku anake. Iä buli humae dengan handjak atäi. Djaton kedjau bara humae, iä hasupa dengan kareta, olo hai huange, belalu limba tä paie tantarang pati korik intu petak. Pati to, koa, tantu mendjato bara karetan olo hai tä na. Belalu iä mentehau, koa: hoi keton! aton talo nihau, to iä! Tapi äwen hong kareta djaton mehining, djari pahalau kedjau iä; handjulo, maka kareta tä djari lilap. Tä iä haluli menintu äka penumae, mangat manjak kareta tä. Djari iä menandjong idjä djam hira, tä iä hasupa dengan duä biti anak olo ain tuan hong kareta tä. Hong lengän äwen aton sewan, aton talo inggaue. Maka iä, idjä djari sondau pati tä, hamau dengan äwen duä tä: toto keton duä menggau talo nihau bara kareta. Äla menggau hindei, aku djari sondau pati tä, to iä, aku menale tuan keton, mangat melian aka. Tä äwen duä belalu hendak menduan pati tä, tapi koan idjä, äla, aku kabuatku hendak mendjuluk akan tuan keton.

Olo, idjä tempon pati tä, aton tuan hai. Hong pati tä aton djawet bulau, tisin, rantei, duit bulau, hintan. Tuan hai tä, äwen duä sawae, paham pähä atäie tagal pati tä. To maka olo, idjä sondau pati tä, duma, koa: pati to aku djari sondau tekep humangku hong djalan. Djaka aim tuan, duan bewe. Tä atäi tuan tä handjak, koa: trimakasi arärä, ikau, olo budjur. Talo rarang haliei huange, dengan saratus kojan aku djaton maku menakiri pati to. Suman, hapan en aku tau mupah ikau? Maka koan idjä, djaka

aku tumon bihin, aku djaton maku menduan talo enen akan upah, tapi to, basa ramongku lepa nihau bakehu, tä aku menduan penengam dengan arä trimakasi. Kälä tuan menenga akangku hapa huangm. Tä olo hai tä mimbit blasei duit bulau, palus misä aka, arä kea. To sobatku, koa, aton duit, mangat ikau tau memangun tinei, tuntang memili paräi dan karä ramo hong huma. Amon djaton ombet, suman bewe dapit, aku menenga hindei. Laleha! duit tä samandiai akangku? To, djaton usa aku pähä atäi hindei. Iä menduan duit tä, belalu buli. Djadi iä sampei humae, tä iä, tuntang sawae, tuntang anake menjewut trimakasi intu Hatalla, tagal asie idjä paham kahai. Andau djewu, haiak djedjewu, tä aton duma anak olo ain tuan hai tä, mimbit duit tinei, tuntang surat bara tuan tä. Koan tuan hong surat tä: aku hendak menampuli talo, idjä djari nihau awi olo papa. Kälä ikau magon harap Hatalla. Olo papa tau mempikä, tapi djaton iä tau merusak ikau, amon Hatalla dengam.

Tapi olo papa tä, idjä djari mawi apui tä, djadjalan pähä belom hahei, ramoe lepa lingis djari indjual, talo kinan djaton, sabab tä iä mengumbang lewu, blaku sadeka. Tä iä menale kea olo tä, idjä humae tuntang lepaue djari bakehu bihin, mangat iä blaku sadeka intu iä. Basa olo tä magon paham menenga aka, tä atäie hagerek, iä mengaku, koa: aku iä, idjä djari menusul humam tuntang lepaum. Bara andau tä aku djaton tau sanang tinei, aku kilau olo tersapa. Käla ikau mampun kadarhakangku. Maka olo idjä tä djaton mampun iä bewe, tapi iä menduan iä kea akan humae, palus membelom iä.

Gawin olo tä toto tumon augh Paulus hong surate akan olo Romawi, bagi 12. Amon musohm blau,

kälä pakanan iä, amon iä haus belei, kälä mempihop iä, krana awi gawi kalotä ikau karä menawon barah apui hundjun takoloke.

---

18. Anak olo menteng.

Seritan olo bawi balo, anake hatuä duä biti. Olo bawi tä pähä belom tuntang haban. Maka djadi, basa tapas kaju, tä iä menjoho anake duäduä akan parakkaju, mangat menganjo. Anak olo idjä tä duä walas njelo, idjä beken baja hanja njelo umure.

Benteng djalan aton huma gredja, tä koan idjä bakas dengan andie: o, Jan, atäiku paham babehat, angat kameangku, ita bua tjelaka andau to. Kälä ita tamä gredja, blaku doa helo. Koan andie: has, aku omba. Tä äwen duä tamä human gredja, palus blaku doa hetä, menjaragh arepe intu lengän Hatalla. Djadi djetä, tä iä betolak akan parakkaju. Djadi iä menampunan arä kaju, djari imeteng, hendak muat hundjun anak kareta, tä salenga iä mitä gurk duä kongan menale iä. (Gurk, djetä meto parakkaju, bilak kilau aso ampie. Iä paham besiak, amon iä blau, mahing iä mentakan, mempatäi olo.) Kilen gawi to? hadari djaton sampet, kaju hai djaton hetä, mangat indai. Narei guna kea mendai kaju? meto tä menunggo, sampei olo, idjä djari mendai, djaton ole menjerenan knai hindei, palus mohon tinei. Has, ikau, koan idjä bakas, mawi andie, peter arepm. Djadi iä mempeter arepe, maka kakae menutup iä hapan kareta tuntang kaju. Laku doa, koan idjä bakas, tapi äla hagerek paim lengäm; aku menteng. O, paja, koan idjä tabela, haiak menangis, amon ita matäi, tä umai matäi kea awi kapähän atäie.

Idjä bakas mimbing bliong, mentei gurk mamok iä. Sana gurk idjä kongan sampei iä, tä iä mawi takoloke hapan bliong, sampei takoloke pusit, palus iä matäi. Tapi haiak tä kea, gurk idjä beken memangkit lengäe, palus membaring iä akan petak. Tapi anak olo tä mahäkak ujut gurk hapan lengäe duäduä, intu tä andie blua bara penda kaju, menjingkap bliong, idjä djari lawo bara lengän kakae, palus mawi likut gurk, tapi djaton tambalen, basa iä anak korik. Tä gurk melekak idjä, palus mesokap idjä, hendak mempatäi, memisak iä. Tapi haiak tä kea, kakae menjingkap bliong, memusit takolok gurk, palus iä matäi. Anak olo äwen duä tä behimang isut bewe, djaton baka talo. Limba tä, äwen duä turäturä, menampaja meto duä kongan tä, lantolantong iä intu petak, kasingae paham hai. Iä mendäko ututе, blaku doa, menjewut trimakasi intu Hatalla, idjä djari mendohop iä mempatäi meto papa tä. Djadi djetä, maka iä muat kajue tuntang hanton meto tä, hundjun kareta, belalu buli lewu.

Kwasan Hatalla mempaabas kea olo idjä belemo.

---

19. Hatalla mawat olo bawi bara gurk.

Hong tanah Ruslan arä gurk. To djari 30 njelo hira, aton olo bawi menandjong hong parakkaju. Salenga iä mitä limä kongan gurk mengaliling iä, hanganga njamae, memprahan kasingae aka. Tä olo bawi tä mengambutep matae, melipet lengäe, mendeko ututе, tuntang menggatang atäie akan ngambo menintu Hatalla, idjä kwasa mahundjun meto kea. Iä blaku doa paham, koa: o, Hatallangku! awat aku! Kahum

iä blaku doa kalotä, djaton halici iä mikä, dan amon iä merenang matae tinei, tä gurk djari lilap, Hatalla djari meharak iä.

Toto kea gurk tä djari mahalau olo bawi tä, palus iä djari hadari akan lewu, hetä iä mempatäi ason olo idjä kongan. Intu handjewu tinei, olo sondau tisan hanton aso tä intu petak.

Koan Hatalla: Kahau aku intu andau kadjakä, aku hendak mawat ikau. Tä ikau karä mahormat aku.

---

20. Kapal bakehu.

Isut njelo bihin, kapal bakehu hong palabohan lewun tanah Ingris. Maka Kapitan tuntang sawae, tuntang anake haro duä njelo umure, mondok penda hong kamar, tä salenga lembut apui hong kapal, dara baun tonggang kamar. Maka äwen hendak hadari, tapi djaton ole, basa baun tonggang tuntang lampat djari paham hanjala. Djaton djalan beken, baja baun sengok. Kapitan tau hanangoi, tapi sawae tuntang anake djaton tau. Tä djaton pikire beken, iä menduan tebiri, idjä denga hong kapal, mempondok anake intu likut tebiri, palus mulo iä akan danum, koa: Hatalla kälä mempahaiak ikau! Sawae sewu kea akan danum, kapitan sewu kea menjingkap klambin sawae, mimbing iä, uka äla iä leteng. Maka duma olo dengan sampan, mawat duäduä. Tapi kilen anake intu likut tebiri tä? Tebiri tuntang anak olo intu likute, hanangoi sampei sarä. Olo idjä mendeng intu saran tasik menduan iä barä likut tebiri, palus maga iä akan indue. Kalotä telotelo tä iawat, tapi kapal bakehu.

Hatalla hendak mawat olo handiai, idjä harap iä.

---

21. Anak olo, idjä djari bilak matäi awi sadingen, iawat tinei.

Hong tanah Europa batintu paham sadingen. Hong bulan Desember, Januari, Februari dan Maart sadingen paham, sampei bako danum hong batang danum, udjan bako kea. Amon udjan lawo, tä iä kilau kapas ampi, beputi haliei. Olo balanda menggarä udjan bako tä snee, olo malaju menggarä tä saldju. Kindjap olo matäi awi sadingin paham.

Maka aton olo, idjä membelom arä sapi, mangat iä malandja arepe, awi iä mendjual djoho tusun sapi tä akan olo, tinei iä menampa mantega akan indu djual kea. Anake bawi, Anna arae, idjä djari budjang, sening handjewu injohoe maga djoho tusun sapi, tuntang mantega akan lewu hai, mangat mendjual. Karä kasa dan otong korik iä muat intu kareta, aso hai menunda kareta tä. Djadi, sindä iä betolak kea, haiak djedjewu haliei, sadingen paham, sampei tahasenge, idjä blua bara njamae, bako hakaliling baue. Tapi anak olo tä djaton memen, basa pakeiae uras kain panas, idjä baris, iä djari kananjan kea. Basa paham sadingen, tä aso paham hadari dengan kareta, Anna bilak djaton kabawa mempahaiak iä. Djadi iä sampei äka, djalan tusatusang isut, kilau mohon bara bukit, tä kareta ladju pahalau, sampei iä tabalik, arä kasa pusit, tuntang talo huange nihau. Tä Anna paham pähä atäi, tapi kilen gawi denga? Iä mimpon kasa idjä djaton pusit, mengkak aso bara kareta, basa kareta djari bebaring akan parit, djaton kabawa, Anna memplua iä tinei. Iä mingkes karä kasa huang lontong, belalu mumah tä, kareta belihi, aso menuntut kai bewe. Djadi sampei lewu, tä iä mendjual karä djohon tusun sapi,

tuntang mantega. Halemäi haro lepa karä talo indjuale. Sana lepa, tä iä betolak buli. Tapi iä paham iawi andau, basa riwut paham kantjang tuntang saldju lawo bara langit, kilau, paribasa, kapas inusu bara blasei. Saran djalan aton podok olo, hetä iä tamä, mentei andau. Djadi andau blawa isut, tä iä betolak tinei; aso magon menuntut iä. Tapi amon iä djari hong parakkaju, tokep lewu, tä aso ombet belihi ombet iä menggoang tempoe tinei, tuntang paham mangang. Tä salenga aso membenjem arepe. Tä Anna hengan, palus tendä, membawa aso. Duma kea iä, tapi sana Anna betolak, tä iä undur tinei, lilap hong parakkaju tuntang mangang paham. Tä Anna blait, haiak menangis, koa: andau paham sadingen, to aso maur aku, djaton tau aku gulong akan huma. Iä membawa aso tinei, iä duma kea, tapi belalu kea iä haluli akan parakkaju. Tä Anna mempondok karä kasa intu petak, menuntut aso, koa: en kea inggoange hetä? Iä djari menandjong, mikä saratus kingkang, tä iä mitä aso dara upon kaju hai, mengakas saldju. Belalu Anna menokep, mitä; djadi iä sampei kaleka aso, tä paham iä tangkedjet, krana iä mitä duä biti anak olo korik hapangkut, takoloke indanan intu kaju; iä kilau betiro ampi, tapi bereng djari kait awi sadingen, tahasenge djari djaton. Djari iä mariksa baun anak olo tä, maka iä mengasenä idjä tä aton andie, dan idjä aton anak kolae, hong lewun ajue kea. Solake iä djaton herati ampin gawi, hapus bitie hagendjä awi paham kapähän atäie. Tapi gulong iä mengarendeng arepe, belalu iä mengkak benang sandurong takoloke, tuntang benang ujat, mohot anak duäduä tä bara penda saldju, palus memungkus iä huang benang tä, limba tä iä mengkipit duäduä, belalu buli. Djadi

iä menandjong isut, tä iä mengkemä anak duä tä pahalau bebehat. Iä bepikir, koa: kilen, djaka aku mimbit andiku bewe, naughe idjä tä helo. Tapi dia, koa tinei, aku djaton maku tulas, kälä aku mimbit duäduä, alo aku häka. Tapi djadjalan iä paham uju, sampei djaton kabawam iä miar hindei. Iä mempeter anak duäduä intu petak, menutup iä hapan karä blasei, palus blaku doa intu Hatalla, koa: o, Hatalla, pasi aku, tuntang anak olo to, awat ikäi! Haiak tä iä mehining augh olo. Äwe djetä? Bapa Anna tuntang karä hatuä bara lewu tä, idjä djari betolak menggau anak duä tä. Paham äwen handjak, sana iä mitä Anna tuntang anak olo duä tä. Djadi iä sampei huma, tä iä menongko, mengalasut anak tä, maka djadjalan tahasenge haluli, palus belom iä. Maka indu bapa paham handjak.

Anak olo duä tä djari menandjong akan parakkaju, basa iä lagi humong, kahum ta indu bapa djaton hong huma, iä djari omba sombajang. Djaka aso djaton djari membewau anak tä, tuntang djari mangang, toto iä djari matäi palus hetä. Kalotä Hatalla tau mawat olo hanggap aso.

Kindjap gawin Hatalla ampiampi djaton bua intu matan olo, tapi kadjarian gawie magon budjur bahalap.

---

22. Olo tambangan, idjä menteng dan budjur, hong lewu Napels.

Hong njelo 1834 aton olo tamuäi hong lewu Napels, hendak dimpa akan pulau korik, tokep lewu Napels. Olo tambangan, idjä maga iä, aton olo tabela, tapi abas ampin berenge. Amon äwen djari tokep pulau, tä olo tamuäi mitä huma gredja tokep saran

tasik; tinei iä mitä arä olo blua hetä. Maka olo tamuäi misek olo tambangan, koa: buhen olo djari omba sombajang andau to? djaton minggo andau to. Koan olo tambangan: aton olo duä telo biti, iä tä djari menale huma sombajang, mangat mesanan trimakasi akan Hatalla, maka olo lewu tä djari omba kea..

Olo tamuäi misek: Narei sebab tä?

Olo tambangan tomba: Iä djari mimbit trimakasi, basa iä djari iawat bara danum alem ndau.

Olo tamuäi: Äwe kea djari menduan iä bara danum.

Olo tambangan: djetä aku, tuan.

Olo tamuäi: Kilen ikau? alem ndau? kahum barat paham?

Olo tambangan: Aku djari blaku doa, maka Hatalla djari mendohop aku.

Olo tamuäi: Kälä menjarita gawim tä.

Olo tambangan: Halemei malem aku, tuntang arä olo tambangan awang beken, mondok tokep saran tasik. Ikäi djari misong sampan ikäi, basa ampi hendak andau paham. Djaton tahi, maka kaput haliei, riwut paham. Apangku hasarita talo djaman horan, tapi djadjalan galombang meridu memukul saran petak pahalau paham, sampei augh apangku djaton bebala hong pinding ikäi. Paja olo, idjä to hong tasik, koan apangku. Haiak tä aku mehining augh olo membawai bara tasik, belalu aku hamau dengan olo awang dengangku: aton olo hong tasik, blaku awat. Hining, to tinei aughe. Has, aku betolak, mangat mawat iä, kälä, Hatalla mendohop aku. Koan awang beken: djaton augh olon, augh riwut bewe; salah pindingm. Tapi aku mehining augh tä tinei, belalu aku misek: äwe hendak omba? djaton tau dia aku kalaut. Koan

apangku: to djaton ole, andau pahalau, toto ikau matäi, amon ikau betolak to. Äla betolak, koan kea awang beken, ikäi djaton omba. Kilen, keton djaton maku omba? koangku, djaton keton nahuang, Hatalla mendohop keton hong katika keton matäi? Idjä biti djaton tau dia omba, aku kabuatku djaton tau misong sampan. Äla, koan samandiai, belalu apangku mimbing lengängku, djaton iä maku melekak aku. Tapi aku mengkak arepku bara lengän apangku, belalu mendjidjit lengän andiku, mimbit iä akan äka sampan, mangat iä mendohop misong, palus omba. Apangku dengan awang beken hendak menggoang ikäi, tapi helo bara äwen sampei, maka ikäi djari misong sampan, palus ikäi betolak; djaton sampet äwen mengahana ikäi. Apangku membawa aku, tapi koangku dengan andiku: has, renderendeng kamburi!

Olo tamuäi. Tapi kilen sampan keton tahan intu riak kalotä kahai?

Olo tambangan: Ikäi djari harap Hatalla. Sampan ikäi djari intakan riak kilau bangon enjo, ombet kilau intu bukit, ombet kilau hong loau; tapi djaton memen, ikäi magon miar. Djaton tahi, maka ikäi mehining augh tarahing olo, ikäi menintu kaleka augh tä, belalu ikäi mitä olo telo biti hanjut hong danum, bilak iä djari matäi. Palus aku sewu, menduan iä midjämidjä akan sampan. Lantolantong iä hong sampan, kilau matäi ampi. Tapi djaton tahi, tä iä berendeng, tau hakotak tinei. Tä koan idjä bara äwen telo tä: kwe anakku? djaton iä? Tä aku sewu tinei, menggau hetähetä, idjä kilat tä kilau sewan akangku. Tä aku mitä sampan tabalik, palempang akan ngambo. Intu hundjun palempang aton mondok anak olo hatuä, idjä bilak djari mehotus. Silon lengäe leket intu

papan sampan tä, sampei aku bilak djaton kabawa menduan iä bara kalekae. Aku mimbing iä hapan silan lengängku, kilau mimbing hanto, hapan silan lengängku aku hanangoi akan sampan ikäi, idjä bilak djari lilap bara matangku. Djadi ikäi betolak menintu sarä, tä äwen äpat hasarita, koa: handjewu andau ikäi djari dimpa akan pulau Nisita, muat otong besuang anggor. Ikäi djari mendjual anggor tä, regae saratus limä pulo ropia beputi. Kwe duit tä? isekku. Ikäi djari mingkes tä intu haluan sampan ikäi, koan äwen. — Koan angat atäiku: has, aku hendak menggau duit tä, mikä sondau, tä aku hendak melian akan äwen tinei. Amon sampan tuntang duit ain äwen nihau, maka iä paham pähä. Belalu aku sewu tinei, menintu sampan äwen, haiak aku blaku dohop intu Hatalla. Hatalla djari kea mempaabas lengängku. Andiku menuntut aku hapan sampan ikäi. Handjulo aku sampei sampan ain äwen. Belalu aku meneser akan huang sampan, palus aku membalik iä tinei. Toto kea, duit hong blasei magon leket intu haluan sampan. Ikäi samandiai salamat akan sarä, äwen äpat belom, duit tuntang sampan äwen akan sarä kea.

Olo tamuäi: Kilen, toto, paham äwen mesanan trimakasi intu ikau.

Olo tambangan: Paham, äwen bedjudju, hendak memaksa aku menduan duit tä akangku. Tapi aku djaton maku, basa iä mahing paham pähä belom. Idjä anak olo tä menjium lengängku, iä kilau njanjau awi kahandjak atäie. Aku djari mawi baja tumon patut; kilau aku nahuang olo mawi dengangku kea, amon aku bua tjelaka.

Olo tamuäi: Djaton haliei keton mendino upah?

Olo tambangan: Djaton, krana äwen paham pähä belom.'

Kälä ita mingat duä perkara hong serita to. Idjä perkara: Olo äwen äpat tä, tuntang olo lewu tä, djari tamä huma sombajang, menjemba Hatalla, mesanan trimakasi aka. Perkara duä: Olo tambangan tä djari menumon augh Tuhan Jesus: patut keton sinta olo, kilau keton sinta dirin keton kabuat. Tinei: kilau keton nahuang, olo dengan keton, kalotä kälä keton kea dengan olo.

---

23. Sapi menandjong hapan sarumpa.

Bihin aton olo menakau sapi. Tempon sapi tä menggoang olo penakau tä, iä mendino sapie kea, tapi olo penakau tä hadari. Akan indu upah, tempon sapi tä mendino kea idjä pasang sarumpa. Krana olo penakau tä djari mengkepan sarumpa intu pain sapi, uka olo äla kasenä awan paie. Sana olo penakau mengkemä arepe inggoang, tä iä hendak mengkak sarumpa tinei bara pain sapi, tapi sampet menduan duä bewe, duä belihi.

---

24. Olo penakau, idjä buna kapähäh pahanan.

Hong njelo 1843 bulan Desember andau 2. halemei, jonges am tuan tatau tamä huma, äka olo mendjual arak, mangat iä memili arak idjä glas. Koan tempon huma tä: tahi kea ikau djaton madja, buhen dia kindjakindjap ikau madja? Kweka tau, koan

jonges tä, arä gawingku. Anak ain tuanku hendak bebanä, tä paham aur. Arä talo imili, djawet bulau salaka, to aku menale tukang kamasan, memili lampu salaka. Limba gawi kawin tä, amon djari hilaku, aku madja kindjap tinei. Djadi augh tä, maka iä blua.

Äwe djetä? isek idjä biti bara äwen, idjä mondok mihop arak. Djetä jonges ain tuan tatau, koan tempon huma. Tuan tä tangkalau paham tatau. Kai, koan olo idjä djari misek; salah imbagi ramon kalunen, awang aton, aton paham, awang djaton, djaton haliei. Palus iä mondok tinei intu bangku, äka kolae duä biti mondok. Handjulo limba tä, äwen telo tä menahor regan arak, palus buli. Djadi iä blua huma, tä koan idjä, mawi kolae: limba bentok alem, pukul duä, ingat keton! Djadi bewe, koan kolae. Sana ganta djari memukul duä, tä maka telo biti djari tatap dengan tangga, kapak, kuntji tuntang blasei, dara human tuan tatau. Iä mempendeng tangga intu dinding huma, belalu iä mendai, muap baun sengok, palus tamä. Iä, idjä tampakau rehian, mendjidjit tangga tamä huma. Iä tamä karong hai, äka djaton olo betiro, hetä aton medja, äka olo djari mingkes karä ramo bulau salaka. Iä menamean talo tä huang blaseie, belalu iä hendak buli. Tapi haiak tä kea jonges misik, mehining augh pain olo. Iä menjingkap padang, menggoang olo penakau tä, haiak iä mengkeriak, koa: olo penakau! olo penakau! Olo penakau tä paham teräwen, belalu iä mendjaka blaseie, idjä biti hendak mempatäi jonges tä hapan kapak, tapi jonges tä mawi iä hapan padange, sampei iä tudja. Idjä tä sewu bara baun sengok akan petak, tapi tolang sapake duä duä bepelek. Idjä tä belalu kilau kait awi paham teräwen, djaton iä tau hagoet bara kalekae. Jonges menawan,

memasong iä, belalu menjaragh iä akan huma sipir. Iä tä bua hukum sapulo njelo, iä, idjä imangki jonges, belalu matäi, iä, idjä sewu bara baun sengok, nihau paie idjä; doktor menetek paie hapan garagadji. Tapi djaton iä matäi awi tä, belom bewe iä hong huma sipir.

Salamat toto olo tä, idjä djaton pakat dengan pikir olo darhaka, idjä djaton mendeng intu djalan olo salah, dan idjä djaton kea mondok hindjä olo perajap. Tapi idjä prentah Hatalla äka karadjïe, dan idjä bepikir prentah tä handau hamalam. Iä kilau batang buah idjä djari imbul intu äka bahalap, dara sungei, idjä memuah tumon wajae, idjä dawäe djaton beduro; hong talo gawie samandiai behudjong iä. Tapi olo darhaka djaton kalotä, iä kilau bulun paräi hong riwut. Sabab tä olo darhaka djaton tau manang hong bitjara, dia kea olo salah tau manang hong pumpong olo tetek budjur. Krana Hatalla kasenä djalan olo tetek, tapi djalan olo darhaka rusak.

---

25. Anak olo duä biti mahakan skola.

Duä biti anak olo hatuä mengadji. Djadi sindä limba kuman, bentok andau, iä injoho bapae tinei akan skola; iä hagoet kea, tapi hong djalan iä pakat, hendak mahakan skola. Has, koan idjä, kälä ita busik hong tana. Belalu iä menjahokan surate tuntang batue hong parakkaju, limba tä iä menggau buah, sarangan burong, tuntang menggoang topai. Amon djari halemei, ukure anak olo buli bara skola, tä iä menjingkap surate tuntang batue, belalu buli. Limba kuman iä lius betiro. Idjä bara äwen duä hendak

blaku doa tumon bahut, tapi djaton ole, basa iä mingat kasalahe. O, pajah! koa, salah kea gawin ita. Aku djari menipu apangku, induku, aku djari paham salah dengan Hatalla kea. O pajah! kilen gawingku to? Belalu iä menangis, tuntang mengaku kasalahe intu Hatalla, blaku ampun, koa: djaton haliei aku hendak mawi talo salah tä tinei. Limba tä iä membawa bapae, koa: o, apang, kanto handjulo. Tä bapae menale, misek kahendak anake. Apang, koan anak olo tä, aku hendak mengaku kasalangku. Andau to aku djari menipu ikau. Ikau djari menjoho aku akan skola, tapi aku djari mahakan skola, aku djari busik hong parakkaju, menggau buah, sarangan burong, topai. Aku blaku ampun. Tä bapae mampun iä, Hatalla djari mampun kea; limba tä iä betiro sanang.

Tapi kolae, hong huma idjä, djaton kalotä gawie. Iä djaton mengaku kasalahe, iä menendjaro bapae sindä tinei. Bapae misek iä: Kilen ampi hong skola andau to, tau ikau menjewut talo iadjarm buabua? Guru djaton melait ikau? Djaton memen, koan anak olo tä, mangat bewe aku mengadji. Iä mahapus andau tä dengan augh tenendjaro. Djetä djaton haliei ingilak Hatalla.

Amon ita mengaku kasalahn ita, tä Hatalla mampun tuntang memprasi ita bara kapapan ita. Tapi, amon ita milim dosan ita, tä ita menampa Hatalla mendjadi penendjaro, dan augh ajue djaton tau leke! huang ita.

---

26. Olo idjä toto sinta kolae.

Olo duä biti begawi hong lowang bukit, menggau batu kasintu. Maka iä sampei batu hai haliei, djetä

iä hendak mendaräi hapan sanawa. Tapi awi kalajae, iä pahalau gulong menotong tali pandjang tä, idjä maga apui akan äka sanawa. Djaton äka mahakan; maka iä tamä karandjang tä, idjä hapa olo mulo iä akan lowang, belalu iä mentehau olo, mangat mendjidjit iä akan ngambo. Tapi ngambo kanatek idjä biti bewe, iä djaton kabawa mendjidjit duäduä tä haiak. Tä koan idjä, mawi kolae, has ikau kabuat akan ngambo, aku melei. Ikau hindei djari menatap arepm, ikau hindei djari menggau asi intu Hatalla, intu Tuhan Jesus; amon ikau matäi to, tä ikau rusak hong naraka. Tapi aku pertjaja hong Jesus, tawangku, iä menduan aku akan sorga. Tä idjä tä indjidjit akan ngambo, tapi idjä beken melei. Harun idjä tä ngambo, tä sanawa djakit, belala batu hai tä daräi, kiwake trawang hakaliling kilau pororu. Djadi tä, maka idjä tä mohon tinei, mangat menggau kolae, angate iä djari matäi. Tapi amon iä djari sampei, iä hengan mitä kolae belom mangat bewe. Baja pupuse bedirit isut awi kiwak batu tä. Hatalla djari mengalindong iä.

Olo tä toto djari sinta kolae, sabab tä Hatalla djari memprahan kwasae intu iä.

---

23. Olo penakau madja olo haban.

Olo penakau tamä karong, äka idjä biti olo bakas menter haban, hendak matäi. Kasen ikau? koan olo haban. Duitm tuntang karä ramom, olo penakau tä tomba. Toto halici augim? koan olo haban. Kälä. Tapi itäm paingku pringkong halici, uras tolang bewe. Aku djaton tau menandjong sampei pati duit, kälä ikau mengkipit aku. Limba augh tä, olo haban mulo arepe bara sasuroh, tapi bilak djaton ole sampei lasäi.

Olo penakau tä hendak undur, awi iä mikä mitä olo haban tä. Sobat, koan olo haban, haiak iä menggatang lengäe, idjä paham pringkong tä, aku betolak matäi, ingat, ikau matäi kea dapit. Ikau djari kanto, hendak menduan duitku, bahalap haream, djaka ikau tau mendjawut karä talo papa bara huang atäiku, uka äla aku pahalau sarät akan hila kane. Amon ikau tau djetä, maka aku radjin menenga akam karä ramongku. Ikau menggiling takolokm; djaton ole koam.

Olo penakau tä menjemba pain olo haban, blaku ampun, maka olo haban misek iä, koa: Toto ikau paham tapas? Toto, koan olo penakau, tapi djetä kasalahn aingku, aku puna olo pengarau, tapi aku hendak hoba. — Duan kuntji tä, koan olo haban, uap pati, duan duit tumon huangm. Limba olo tjelaka tä djari mawi tumon augh olo haban, iä menjemba tinei, belalu iä hendak buli. — Kilen, ikau hendak hadari to? hindei ikau djari menalian aku akan kaleka betiro tinei. Aga aku helo. Djadi iä maga olo haban tä akan sasuroh, tä koan olo haban denga: ingat, ikau djari mäton idjä karakop petak, krana aku gulong buli petak. Ingat, ikau akan matäi kea. Kälä Tuhan Jesus mempahaiak ikau. Lius, buli, tapi äla mawi talo salah hindei.

O, Tuhan, adjar ikäi, uka ikäi mingat matäi, mangat ikäi pintar.

---

28. Olo idjä hoba, amon iä djari bakas haliei.

Olo bakas, djari 75 njelo umure, lawo haban. Maka aton anak olo mengadji hong lewu tä, iä maga surat akan olo bakas tä, koa: has, kälä ikau mem-

basa surat to, surat bahalap to, guruku djari menenga akangku. Olo bakas menduan surat tä bara lengän anak olo tä, palus membasa. Djadi iä membasa isut, tä iä hagendjä, awi iä mikä paham, krana iä djari membasa seritan andau kiamat. Karä dosae menaharep baue, tuntang pampatäi, idjä djari tokep. Iä menangis, haiak menggau asin Hatalla. Iä membasa lulang luli surat tä, palus djaton maku melian tinei. Pandita lewu tä madja iä, tuntang mesanan asin Jesus aka. Djaton tahi limba tä, maka olo bakas tä matäi. Amon angate hendak matäi, tä iä mempudji sawae, anake dan karä kolae, uka äla iä harap talo idjä tipu dan punga, tapi uka iä harap Jesus bewe.

Koan Tuhan Jesus: Aku djaton maku menganan olo tä idjä menale Aku.

---

29. Olo penjapa hoba.

Aton pandita, kanatek iä menandjong, tä iä hasupa dengan olo, idjä paham menjapa arepe. Pandita tä suni, djaton mempudji iä. Tapi amon iä djari buli huma, djaton iä tau sanang, koa: djaka aku djari mempudji olo tä, mikä iä melaian hadat papa tä, palus hoba. Haiak djedjewu iä blua humae, menggau olo penjapa tä. Sana mitä iä, iä hamau denga, koa: o, sobat, aku menggau ikau. Buhen ikau menggau aku? koan olo penjapa tä, aku djaton kasenä ikau. Malem aku djari mitä ikau, koan pandita, aku djari mehining ikau paham blaku doa. Kweka aku blaku doa, koan olo penjapa, katahin umurku aku djaton pudji blaku doa. — Toto ikau djari blaku doa, koan pandita, djaka Hatalla djari menumon lakun doam, tantu ikau djari hong naraka. Krana aku djari mehining aughm,

koam: Hatalla kälä membutä aku; Hatalla kälä mahukum aku hong naraka. — Haiak olo penjapa mehining augh tä, maka baue kalas, bitie hagendjä, palus iä hamau, koa: toto aku djari mawi augh tä. Bahalap ikau mengaku, koan pandita, tapi kälä bara katonto kea ikau menggau salamat akam, krana bihin ikau djari menggau tjelaka bewe. Aku kea hendak blaku akam intu Hatalla, mangat iä masi ikau. Bara andau tä kea olo penjapa tä hoba, iä radjin omba sombajang tuntang menempo Hatalla dengan toto atäi.

Keton, olo ngadju, paham penjapa kea, amon talo isuisut, belalu keton menjapa. Äla kalotä, kälä keton melaian gawi tä, dan kälä keton blaku doa, mangat Hatalla memberkat tuntang menjalamat keton.

Äla salah hapan aran Hatalla, krana djaton dia Hatalla mahukum, idjä salah hapan aran ajue.

---

30. Ontong huang tjelaka.

Pandita madja olo, idjä haro nihau humae tuntang karä ramoe awi apui. Pandita tä sondau sawan tempon huma tä kabuat bewe hong huma. Haiak iä menabeh iä, iä hamau denga, koa: aku handjak, basa ikau bontong. — Kilen, bontong; djaton ikau katawan, haro aku nihau humangku tuntang karä ramongku? Dia tagal tä, koan pandita, tapi aku menjewut ikau bontong, basa aton arä ramom, idjä djaton tau rusak awi apui. Augh tä mempangat atäi olo bawi tä, djaton iä pähä atäi hindei tagal ramoe. Iä mempuas djohon matae, dan tatawä, kilau matanandau limba udjan.

Koan Tuhan Jesus: Äla menampunan milik akan keton hong petak, äka iä kinan gagat tuntang tagar,

äka olo penakau meradjak, palus menakau. Tapi kälä keton menampunan milik akan keton hong sorga, äka iä djaton tau kinan gagat dan tagar, äka olo penakau djaton tau meradjak, tuntang menakau.

---

31. Tara Hatalla sampei matäi.

Hong tanah Europa aton kea arä batu kasintu. Hetä olo melowang bukit kea, sama kilau hong Pengaron. — To djari sapulo njelo hira, petak, hong lowang bukit kalotä, beduro, memaleng djalan blua. Tä olo, idjä begawi hong lowang, tangkeng samandiai, palus iä matäi mähär hetä. Isut andau limba tä, olo mengali, menggau hanton olo tä; maka aton kea hanton anak olo hatuä, dara hantoe aton kiwak batu. Intu batu tä iä djari menjurat: o, umai! äla ikau pähä atäi tagal aku. Äla ikau menangis tagal aku. Ikäi samandiai menjanji, menara Hatalla, alo ikäi djaton hasupa tinei dengan karä kolan ikäi hong kalunen to.

Olo tetek mahing sanang atäi kahum matäi.

---

32. Djawet besahokan.

Djadi, horan aton olo halisang, iä hagoet akan lewu kedjau. Benteng djalan iä mitä huma korik, palus iä tamä hetä, hendak blaku danum ihop isut. Haiak iä tamä huma tä, maka iä mitä tempon huma paham mengalahi sawae, manjapa paham; anake, bilak halowei, mondok hagendjägendjä hong serok karong. Paham kapapa ampin talo hong huma tä. — Olo halisang tä menabeh olo tä buabua, sambil mempudji iä, mangat iä bahalap sama arep, äla klahi. O, keton, koa, keton

menampa huma keton djadi naraka. Tapi tempon huma hamau denga, koa: o, ikau djaton katawan ampin kapähän olo papa belom. Aku begawi sening andau sampei uju, tapi hong karä gawingku paham besial aku, kindjap ikäi djaton kuman beso. Tä aku tokonge paham rahas, krana huang kapähä kaloto, maka klahi lembut kilau kulat bara petak. — Tä olo halisang mihop danum. Kahum tä iä mitä kitab Hatalla intu saran dinding, tapi papa ampi awi salä dan paham berabit. Djadi iä mihop, tä iä hamau dengan olo tä: tawangku bewe talo, idjä tau maharak sial bara human keton. Aton djawet hong human keton, tapi bakalian, gau djetä. Djaka sondau tä, tuntang keton mahaga tä buabua, maka djaton tahi keton tatau. Djadi iä menjewut augh tä, maka iä betolak.

Solake olo huma tä bilak djaton paraba augh olo halisang tä, angate olo tä hurä bewe. Tapi ombet katahi, tä iä menehiu augh olo tä, koa: en kea riman augh olo tä? en kea, djawet idjä koa? — Maka kanatek sawae djaton hong huma, tä idjä hatuä paham menggau hong hapus huma, menega genep dinding, tapi djaton iä sondau talo enen. Maka idjä bawi kalotä kea gawie, amon banae djaton hong huma, tapi djaton talo enen. Djadi, tahi limba tä, idjä bawi kabuat hong huma, tä iä menehiu tinei augh olo madja tä. Iä menampaja hakaliling karong, tä salenga iä mitä kitab Hatalla hong serok, idjä inenga indue aka, tapi katahin indue matäi, djaton iä membasa surat tä. Maka djetä djawet tä, idjä koan olo tä, idjä madja ita bihin, koan olo bawi tä, belalu iä menjingkap surat tä, palus mukäi. Tä iä mitä talo injurat indue intu idjä krambar kratas. Maka augh, injurat indue, kakai: Augh njamam, o Hatallangku, ingilakku labeh

bara arä kojan kabawak bulau dan salaka. — Toto kea, koa, djeto djawet tä, idjä koan olo tä bihin. Belalu iä membasa hong kitab tä, genep augh djakit hong atäie, iä menangis awi kahandjak atäie. Bara tä, genep andau iä membasa hong surat tä, tuntang blaku doa, dan iä madjar anake kea blaku doa. —

Djadi, sindä banae buli halemei, palus iä meridu, menjäpa tuntang mengalahi sawae tumon puna hadate. Tapi sawae djaton memalä tumon bahut, baja iä memalä augh bahalap bewe. Tä banae hengan, palus djaton hamau, — dadahei iä. Koan idjä bawi: o, banangku, ita djari salah paham, ita kabuat djari mimbit kapähä akan arep ita, djaton tau dia ita manjak djalan beken. — Tä banae misek iä, koa: bara kwe ikau menduan augh tä? Tä iä menjingkap surat tä, palus hamau dengan banae: djeto milik tä, idjä koan olo madja tä bihin. Belalu iä membasa serita bara Tuhan Jesus, idjä menarima olo bedosa. Bara andau tä olo hatuä tä hoba kea, dan sening andau iä, tuntang sawae, tuntang anake, membasa surat Hatalla, haiak blaku doa.

Idjä njelo limba tä, olo idjä bihin, madja tinei. Tapi amon iä tamä huma, bilak iä djaton kasenä ampie tinei, basa talo samandiai brasi dan inguan; bihin dia. Iä muap lawang karong, tapi iä bilak djaton kasenä olo huma tä, basa iä beken haliei ampie bara bihin. Pakeiae brasi bahalap, matae, baue, beken haliei ampie, basa asi dan kasanang Hatalla melei huang atäie. Maka matan ita aton saramin bara atäi ita. — Kilen ampin keton to? isek olo madja tä. Tä äwen mengasenä iä, palus mendjuluk lengäe aka, haiak menangis awi kahandjak atäie, koa: Arä trimakasi, tuan, ikäi djari sondau milik tä, idjä koam bi-

hin. To maka berkat Hatalla melei hong human ikäi, dan asie tuntang kasanange hong atäi ikäi.

Menumon prentah Hatalla aton guna akan talo samandiai, krana gawi tä aton djandjie tehiu pambelom idjä to dan tehiu pambelom idjä rehian, koan Paulus.

---

33. Olo idjä harap Hatallat, djaton impahawen.

Aton olo pähä belom, iä tä menempo Hatalla dengan toto atäie, tuntang harap iä toto. Olo pähä belom tä kuman gadji intu olo tatau. Djadi, kanatek andau pesta, tä iä menale tuan ai, koa: to gulong pesta, aton talo imiliku akan sawangku dan anakku, tapi djaton ombet duitku, kälä tuan memplua akangku djehawen ropia, djeha tuan tau memotong bara gadjiku. Tapi tuan tä djaton maku, iä murä olo pähä belom tä, koa: kälä ikau menjoho Hatallam menenga duit tä akam, krana ikau magon harap iä. Maka olo pähä belom tä tomba aughe tä, koa: jo, kälä, iä kea karä menenga akangku. Haro iä djari blua karong, tä olo tatau menjasal, koa: djaka aku djari menenga aka duit tä! Tapi iä djari nihau. Hong djalan, olo pähä belom tä mesanan kapähäe akan Hatalla, idjä radjin mendohop olo samandiai, idjä toto harap iä.

Djadi hamalem, iä tuntang sawae, tuntang anake mondok hong karong, tä iä mehining ridun anak olo ruar hong djalan, palus iä mehining saramin baun sengok pusit, krana anak olo tä mendjaka hanton burong antang akan karong olo tä. Maka sawan olo pähä belom tä menangis, koa: djari ita paham pähä, to ita rögi tinei awi anak olo perajap tä. Belalu iä

menjingkap burong tä, hendak menganan iä. Tapi banae mitä, belengkong burong tä paham kembang, sabab tä iä mengemot belengkong, angat kameahe paham betekang. Iä menggau lading, mehiris belengkong burong tä, palus iä mitä, aton rantei bulau huange. Iä paham hengan, palus hamau dengan sawae: itäm, to Hatalla mendohop ita. Iä maga rantei tä akan tukang kamasan, menjanda iä, pendehan tempoe aton. Maka tukang kamasan memplua djehawen ropia aka.

Djadi, limba andau pesta, iä begawi tinei intu tuan tä. Maka tuan misek iä: kilen, Hatalla djari menenga duit tä akam? Jo, koan olo pähä belom tä, iä djari menenga tä akangku. Palus iä menjerita perkara burong tä. Maka tuan tä hengan, koa: burong tä ain ikäi, idjä rantei tä ain sawangku. Toto, mikä burong tä hendak menelen rantei, palus matäi. Tuan tä menewus rantei tä bara tukang kamasan, toto, rantei tä ain sawae. — Bara katika tä tuan tä mendahang gadjin olo pähä belom tä, tinei iä menenga djehawen ropia tä aka.

Ingat, gawin Hatalla dengan olo ajue, kindjap hengahengan ampi. Hatalla mehining, amon olo ajue membawa iä.

---

31. Hatalla djaga amon djelaka menggapi olo ajue.

To djari saratus njelo, maka aton anak olo tamä rumah makan. Anak olo tä paham häka, awi iä paham menandjong. Anak olo tä Samuel arae. Bapae djari maga iä akan lewu kedjau, mangat iä mengadji hetä. Tapi djaton tahi limba tä, iä bebuhau bara

hetä, hendak buli bapae. Intu tä iä tamä rumah makan tä. Djari hamalem, tempon huma tä tuntang sawae mondok dara dapohan. Haiak menangis iä menjerita arepe, koa: aku hendak menale apangku, tapi aku lajang, to aku paham häka, tuntang paham blau knaingku. Kälä keton masi aku, tenga talo kinan isut akangku, soho aku betiro heto, djewu kälä keton menjoho olo maga aku akan äka apangku. Tä olo tä menenga talo kinan aka, djadi iä kuman, tä iä menjoho iä betiro hong karong beken, koa: tiro bewe to, djewu ikäi hendak maga ikau.

Djadi bentok alem, tä iä misik, awi iä mehining paham ridu-hong karong idjä. Krana huma tä puna äka olo basat hapumpong hamalem, tapi anak olo tä djaton katawan djetä. To arä olo maling djari duma, mimbit talo inakaue, membagi djetä, haiak iä paham mihop tuntang meridu. Tempon huma tä djari pakat dengan olo basat tä. — Samuel djaton ole betiro tinei, awi paham ridu tä, djadi ombet, tä iä mondok, makeian arepe, palus buli karong, äka olo basat tä hapumpong. Krana iä djaton katawan talo enen.

Haiak iä tamä, maka olo samandiai tä paham tangkedjet, tapi tempon huma tä menggian iä, koa: kasen ikau? buli betiro. Tä Samuel kadjekadjeng hadari, buli karonge tinei. Tapi olo maling tä mikä, koa: mikä anak olo tä mesanan ita akan olo hai. Djaton tau dia iä matäi, koan idjä. Tapi tempon huma tä mesanan aran anak olo tä, palus paham blaku aka, koa: äla keton mempatäi iä. Kalotä awang beken samandiai blaku, mangat iä membelom anak tä. Kweka, koan idjä tinei, anak olo tä tantu mesanan ita, tä ita samandiai tjelaka. Palus iä mendjawut karise, belalu menale karong anak olo tä, hendak

menjudok iä. Tapi melaikat Hatalla djari maga anak olo tä bara äka olo pemunoh tä. Samuel djari mehining augh olo tä, belalu iä djari sewu bara baun sengok, palus hadari akan parakkaju. Amon olo pemunoh tä tamä karonge, djari iä nihau. Tapi to olo basat tä mikä paham haream, koa; paham paja to, amon anak olo tä djaton dinon, tä iä mesanan ita, tantu ita samandiai inawan. Palus äwen menggau hong hapus huma, limba tä iä akan parakkaju, menggau iä sampei tampalawäi, tapi djaton sondau iä, krana Hatalla mengalindong iä. Haro Samuel djari menjahokan arepe hong parakkaju, tä iä mehining augh olo, palus iä hagendjä awi kikäe paham. Maka iä mehining augh, koan idjä: narei sabab ita djari mikä? djaka ita djari menjerita arep ita olo sudagar, tä anak olo tä djaton katawan enen. Aku djaton menggau hindei, aku buli. Koan idjä beken: aku buli kea. Palus äwen buli.

Limba tä Samuel betiro, sampei andau sawah, tä iä blua parakkaju, palus iä mitä olo malan hong tana. Iä menale olo tä, menjerita arepe, blaku aga akan äka bapae. Maka olo malan tä menjarongan iä, palus maga iä limba tä akan äka bapae. Maka olo idjä maga iä, palus tendä intu äka kapala, mesanan ampin perkara hong rumah makan tä. Maka olo basat tä inawan, dan idjä kapala tuntang arä kolae inggantong.

Melaikat Hatalla menter hakaliling olo Ai, palus mendohop iä idjä mikä Iä.

---

35. Hatalla radjin mendohop.

Hong tanah Duislan aton arä bukit, äka olo menggau salaka, sanaman, tambaga, dan talo beken.

Iä menampa lowang handalem haliei, sama kilau hong Pengaron. — Maka aton lewu, Saalpel arae, hetä olo djaman horan djari paham menggau salaka hong bukit, menampa lowang handalem haliei. Tapi basa djadjalan lepa talo inggaue, tä iä melihi lowang tä. Tahi limba tä olo memangun lewu intu kaleka tä. Arä huma imangun tambuan lowang haliei. Lowang inutup hapan papan paham bakapal.

Maka hong huma idjä kalotä, aton melei olo bawi, idjä balo, dengan anake bawi, terah idjä bewe. Papan, idjä menutup lowang tä, djari rebok. Tä kanatek anak olo tä injoho indue menduan talo enen bara penda huma, salenga papan belompeng, palus anak olo tä gagar akan lowang tä, idjä kandaleme limä djehawen lipet kagantong huma. Indue mehining augh papan tuntang augh anake, kadjekadjeng iä hadari akan penda huma, mitä papan bepelek, anake djaton. Pindipindi takoloke, awi iä menampaja akan huang lowang handalem tä. Iä menangis, membawei, koa: o, anakku nihau! anakku nihau! Tä arä olo menale gitä, tapi djaton idjä tau mendohop. Tä salenga olo mehining augh anak olo tä, membawa bara penda, blaku awat, koa: buhen keton dia mawat aku? krana anak olo tä djaton djari lawo palus sampei penda; klambie leket intu paku haihai, idjä intu silan lowang tä, palus anak tä koakoak hetä. Ombet katahi, tä aton menale kea olo bakas, idjä tukang pengali bukit. Iä tä menggau otong hai, tuntang tali pandjapandjang, mengkepan tali intu otong, mempondok arepe hong otong, palus menjoho olo mulo otong lowalowa akan penda. Kalotä iä sampei äka anak olo tä koakoak. Djadi iä sampei, tä iä menggatang anak olo tä akan huang otong, menjoho olo mendjidjit otong akan

ngambo tinei. Haro anak olo tä liwus bara paku tä, maka paku bedjawut bara kalekae, palus lawo akan penda. Djaka anak olo tä handjulo hindei leket intu paku, maka toto iä kea djari lawo palus penda, belalu daräi. — Djadi olo bakas tä ngambo tinei dengan anak olo tä, maka indue palus mengkipit iä, djaton maku melekak iä tinei. Olo bakas tä, tuntang olo samandiai idjä kahum, menjanji, menara Hatalla.

Tara Jehowa, jo, hambruangku,
Naharep iä, dan blaku.
Katahin umurku, jo, Hatalla!
Baja aram inaraku.
Hapus bitingku ajum samai,
Ikau mara katatai!
Halleluja!

Iä salamat, toto salamat,
Idjä indohop Hatalla.
Djä dengan atäi dähen dan tamat
Hong Jesus Kristus pertjaja;
Idjä indohop Tuhan tä,
Slamat, toto slamat iä.
Halleluja!

Paham kalas baun anak olo tä, amon iä blua bara lowang tä. Maka kakalas baue tä djaton nihau hapus umure.

Hatalla aton tokep olo tä, idjä membawa iä toto-toto. Iä mawi tumon kakilak olo idjä mikä iä, iä mehining augh bawae; palus meliwus iä.

---

36. Anak olo pintar.

Horan aton anak olo hatuä, idjä pintar haliei, sampei olo samandiai katawan, anak olo tä tau tomba,

alo olo kilekilen meningkes iä. Maka radja mehining kea bara anak tä, sabab tä iä membawa iä. Djari iä duma, tä koan radja denga: o, anak, aku hendak misek ikau telo perkara, hapa meningkes ikau. Amon ikau tau tomba tä, maka aku hendak membelom ikau tumon anakku, dan ikau tau melei hindjä aku hong humangku.

Koan anak olo tä: has, kemä, isek bewe. Koan radja: pirä pantis danum hong tasik? Koan anak olo tä: o, tuan radja, kälä ikau menjoho olo menabat karä batang danum, uka äla idjä pantis danum akan tasik, idjä hindei djari bua isä, tä aku hendak mesuman akam pirä pantis danum hong tasik.

Koan radja tinei: tinei aku misek ikau, suman, pirä bintang intu langit?

Koan anak olo tä: kälä ikau menenga akangku idjä krambar kratas, pen tuntang dawat. Djadi djetä inenga aka, tä iä mawi titik idjä korik haliei, sampei krambar kratas tä kontep haliei. Korik haliei titik tä, pähä mata menampaja iä. Djadi kontep kratas, tä koa: kalotä karä bintang intu langit, kemä, isä bewe. Tapi olo djaton kabawa misä tä. — Tinei radja misek sindä tinei: idjä katatahi tä, pirä djam djetä? — Koan anak olo tä: aton bukit, bukit hintan arae. Genep saratus njelo sindä burong korik menale bukit tä, masa totoke intu bukit tä. Amon bukit tä djari una awi totok burong tä, tä maka djari liwat djam idjä solake bara katatahi.

Koan radja: ikau djari tomba aughku tumon olo pintar haliei, sabab tä ikau tau melei hong humangku, dan aku hendak membelom ikau tumon anakku.

37. Anak olo manjak bapae hong äka klahi.

Horan aton olo soldadu, idjä djari lius klahi, iä djari mempait surat akan sawae. Hong surat tä iä djari hamau kea dengan sawae: heto ikäi djaton bara kentang, o, djaka aku bara kentang isut, brangei, akan sindä berapi bewe. Halemei surat tä sampei. Sawan olo soldadu tä membasa surat tä intu pinding anake. Sana anake hatuä mehining, bapae paham haus kuman kentang, tä belalu iä bepikir hong atäie, has, aku hendak maga kentang akan apangku. Tapi iä djaton mesanan tä akan indue; tantu iä mengahana. Tampalawäi iä mondok, menatap arepe, belalu iä menjuang blasei dengan kentang, palus betolak, menandjong, menale äka klahi. Maka äka tä tantu 10 andau menandjong kakedjau bara lewue.

Amon iä djari sampei äka djaga, tä olo soldadu paham priksa iä, misek pas. Tapi akan indu pas iä memprahan surat bapae, idjä impaite akan indue. Tä olo soldadu tatawä, belalu menjarongan iä. Limba tä iä injoho mahalau olo djaga. Kalotä iä sampei kaleka karä olo soldadu. Djadi iä hetä, maka iä misek äka bapae. Olo soldadu maga iä akan kapitan ain bapae. Iä tä paham misek dan priksa iä tinei. Tä anak olo tä memprahan surat bapae tinei, koa: apangku blaku kentang, to aku maga aka. Maka kapitan hengan mehining augh anak tä, belalu iä menjoho olo menduan bapae, tapi olo djaton mesanan aka, anake djari duma. Djadi iä sampei, tä olo maga iä akan karong kabuate, tinei kapitan misek iä augh bunji surate, idjä impaite akan sawae. Tä olo soldadu tä mesuman, koa: toto aku djari mempait surat akan sawang-

ku, tinei aku djari mesanan kea hong surat tä kahausku kuman kentang. Tau bewe ikau kuman kentang andau to, koan kapitan, palus iä maga iä akan karong äka anake. Sana äwen duä hasupa, belalu iä hapangku, tuntang menangis, awi kahandjak atäie. Kapitan tä handjak kea, dan iä menjoho anak olo tä melei duä telo andau dengan bapae; limba tä iä injoho buli. Kapitan menenga aka idjä kabawak duit bulau, mangat memili talo kinan hong djalan. Tapi koan anak olo tä: duit to aku hendak menenga akan induku, krana tagal talo kinan aku djaton pähä atäi, tesek aku kanto, olo hong genep lewu paham tau dengangku, iä menenga talo kinan dan talo samandiai akangku. Tawangku, aku buli, kalotä kea. Tä iä betolak, buli, tapi iä lajang, belalu iä sampei äka djaga soldadun musoh radjan bapae. Hetä iä inawan, belalu iaga akan Djindral olo tä. Amon iä tä mehining, anak olo tä djari maga kentang akan bapae, maka iä belalu bahalap aughe denga, djaton mengapähä iä enen. Iä menenga duä kabawak duit bulau aka, tinei iä menjoho soldadu idjä biti, mangat maga iä, uka äla iä lajang tinei. — Kalotä iä selamat sampei äka indue, idjä djari paham menangis awi kapähän atäie, krana iä djaton katawan darin anake. To iä paham handjak mitä anake. Telo kabawak duit bulau anak olo tä menenga akan indue.

---

38. Matalla tau mengalindong olo idjä harap iä.

Horan, kahum parang hong tanah Duislan, aton lewu, idjä paham impikä musohe. Karä olo hong lewu tä paham mikä, krana musoh djari tokep, dan iä ka-

tawan, amon iä sampei, toto iä menusul karä huma, tuntang merampas karä ramo. Karä olo lewu tä djaton betiro idjä malemalem, iä magon blaku doa. Aton olo bawi bakas, iä blaku doa, koa: o, pangkahai Tuhan, kälä ikau menampa dinding dähedähen hakaliling ikäi, uka musohn ikäi äla mitä lewun ikäi. Koan äsoe: kweka Hatalla tau menampa dinding hakaliling ita. Hapus alem tä, idjä biti olo soldadu musohe mahing dia tamä lewu, sampei olo arä paham hengan. Amon djari sawah andau, tä iä blua huma, palus iä mitä, belikat lewu, äka olo soldadu djari mahalau, aton saldju inawon paham gantong awi riwut, saldju tä aton kilau bukit kagantonge. Krana alem tä saldju djari lawo bara langit tangkalau paham, tinei riwut djari menawon tä tokep lewu, sampei lewu djaton bebala intu matan musohe.

Tä olo samandiai hong lewu tä menara Hatalla, tuntang menjewut trimakasi aka. Koan olo bawi bakas tä: dia budjur aughku, Hatalla tau menampa dinding dähedähen hakaliling ita? Aku menatelan arepku intu Hatalla, krana jä, idjä harap Hatalla, djatou impahawen.

---

39. Anak olo idjä tau besara.

Aton olo pähä belom mimbit tantelo manok isut akan lewu hai, mangat mendjual hetä. Duä biti anak olo bangang menantarang kusak, belalu tantelo samandiai pusit, limba tä iä hadari tuntang tetawä. Aton anak olo korik, Priedrik arae, mitä kabangang anak olo duä tä, belalu iä hadari akan humae, menduan daite, idjä djari inenga bapae aka, belalu iä menenga

duit tä akan olo pähä belom tä, idjä tempon tantelo, akan gantin regan tantelo.

Sindä iä mahalau äka olo mendjual pakeian. Tä iä mitä, aton olo bawi pähä belom, hendak memili badju, tapi djaton ombet duit; alo tapas baja tenga duä wang, olo bedagang tä djaton maku melapas. Tä olo bawi tä buli pähä atäi.

Djadi olo bawi tä buli, tä Priedrik menale olo bedagang, menenga tenga duä wang tä aka, koa: to kahau olo bawi tä tinei, tenga badju tä aka. Limba augh tä iä palus hadari, uka olo bawi tä äla katawan gawie.

Amon ikau menenga sadeka, äla menjoho lengäm idjä sambil katawan gawin lengäm idjä gentau.

---

40. Olo tatau blaku sadeka.

Horan, intu waja lau paham, aton olo bawi, idjä paham pähä belom ampi, blaku sadeka hong lewun olo. Olo djaton kasenä iä. Bilak olo samandiai maharak iä, tuntang mawi iä hapan augh papa. Baja olo idjä biti tau denga. Sabab paham sadingen ruar, tä olo tä membawa olo bawi tä akan humae, palus mimbit iä akan karong, idjä ingalasut awi apui, tuntang iä pakanan iä kea, sampei iä toto beso. — Andau djewu tinei, tä olo samandiai, äka olo bawi tä djari blaku sadeka, irawei akan human olo hai, idjä tokep lewu tä, mangat omba kuman hetä. Amon olo tä djari sampei äka olo djari menatap talo kinan, tä iä mitä medja korik idjä, tuntang talo kinan paham mangat hundjue, tinei aton medja hai idjä, hundjue arä piring, tapi huang piring djaton talo beken, baja rote bebasi isut, atawa kentang, idjä duä kabawak,

atawa boang haliei. Tä olo samandiai paham hengan. Tapi sawan tuan hai tä hamau dengan olo arä, koa: iä, idjä blaku sadeka andau malem, djetä aku. Aku djari mentjoba keton, djaka keton tau masi olo pähä belom, kahum waja lau to. Olo idjä biti to, tau dengan olo pähä belom, sabab tä, iä imbitku omba kuman dengangku. Dan basa iä membelom arepe naniha bewe, tä aku hendak menenga duit aka, genep njelo sakean karä. Tapi keton awang beken, tau kuman talo papa to, idjä inenga keton malem akangku. To iä hong piring. Intu tä, kälä keton mingat, Jesus karä mawi dengan keton kalota kea dapit intu andau kiamat.

Jesus karä hamau dengan olo tetek budjur: Kanto, keton, idjä imberkat apangku, duan karadjaan tä, idjä djari injimpan akan keton bara solake kalunen. Krana Aku djari blau, keton djari pakanan Aku. — Tapi dengan olo darhaka iä karä hamau: inda akan apui naraka; krana Aku djari blau, djaton keton djari pakanan Aku.

Genep sangkir danum, idjä inenga ita akan olo pähä, Jesus hendak memalä.

---

41. Hatalla mawat olo hanggap aso.

Aton olo, iä menandjong akan parakkaju, mimbit aso duäduä. Djadi iä hong parakkaju, tä iä mendai kaju hai, mikä menggau sarangan burong atawa sarangan topai, djetä aku djaton katawan. Djadi iä sampei lawie haliei, tä paie tanggarisang, palus iä bebaring, tapi djaton iä palus petak, paie leket intu edahn kaju, takoloke akan liwa, iä koakoak hetä, helat langit dengan petak. Tä asoe duäduä mengaik,

hadari luling luli, mangang tuntang membawei, hapa mesanan kapähän tempoe. Djadi ombet kalotä, tä aso idjä hadari akan lewu, menale kolan tempoe, mengaik paham, hadari lulang luli, paham belisa iä, hapa mimbit olo omba iä akan parakkaju. Maka olo menuntut iä; gitan aso, olo menuntut iä, tä iä hadari akan parakkaju, äka tempoe, iä undur tinei, amon iä mitä, olo pahalau berimet tandjonge. Kalotä iä maga olo tä sampei kaju, äka tempoe koakoak, palus kolae sampet mawat iä, djaton pähä enen iä. Aso idjä beken tä, djari melei dengan tempoe, menunggo iä, tuntang mangang paham, mangat olo mehining dan menale.

---

42. Sansanan bara olo paleng.

Djari aton olo, Hans arae, iä tä djari kuman gadji intu tuan hai, udju njelo katahi. Djadi hapus udju njelo tä, maka iä hamau dengan tuan tä: tuan, djandjingku hapus, to aku hendak buli induku, kälä ikau membaiar tisan gadji akangku. Koan tuan tä: ikau djari begawi totototo, ikau olo budjur bahalap, tumon kabudjurm aku hendak mupah ikau. Palus iä menenga aka idjä butup bulau, kahai takolok anak olo. Hans memungkus bulau tä huang lawong, palus iä betolak, hendak buli indue. Benteng djalan iä hasupa dengan olo, idjä naik kuda. Paham, koan Hans, mangat halici olo tä intu kuda, djaton iä häka, sarumpae djaton tau rusak, idjä baris, iä paham bedjeleng akan äka kahendake. Olo, idjä naik kuda, djari mehining augh tä, dan iä hamau dengan Hans: buhen ikau djalan kaki? Paja, koan Hans, paham bebehat butup bulau to, ujatku tuntang bahangku djari paham

pähä. Koan olo, idjä naik kuda: has, Hans, kälä koä hatakiri, aku menenga kuda to akam, ikau menenga bulaum akangku. Has, koan Hans, takan bewe. Palus olo tä mohon bara kuda, menduan bulau tä, menggatang Hans akan kuda, mendjuluk djandali akan lengäe, koa: amon ikau nahuang, mangat kuda belias, tä kälä ikau menjelentak hapan djelam, dan mawi augh: hop! hop! Limba tä äwen duä tä hambilang.

Hans paham handjak, mengkemä arepe mondok intu kuda. Iä menjelentak tuntang hamau: hop! hop! Tä kuda hadari paham, djaton tahi, maka Hans djari lawo bara kuda, palus bebaring akan parit, saran djalan. Kuda tä djaton paduli iä, melenkan hadari menintu lewun tempoe. Maka aton olo idjä maga sapi, iä hasupa dengan kuda tä, palus menawan iä. Hans djakat tinei bara parit, palus mitä olo tä, tuntang kuda. Tä iä hamau denga: pähä kea djalan naik kuda, amon kuda tumon djehikau, membaring aku akan parit. Hapus umurku, aku djaton naik kuda tinei. Kälä kea membelom sapi, tä aton djohon tusue, mantega tuntang kedju sening andau; djaka aku kea bara sapi. Mura bewe djetä, koan olo, tempon sapi, kälä koä hatakiri, kälä ikau menenga kuda akangku, aku hendak menenga sapi akam. Hans menumon augh tä dengan handjak atäi. Olo idjä tä menduan kuda tä, palus hagoet.

Tapi Hans maga sapi, haiak iä bepikir hudjonge idjä paham. Djaka rote bewe, koa, tä aku tau kuman tä balut mantega tuntang kedju; amon aku haus belei, tä aku mahamis tuson sapi, palus mihop djohon tusoe. Narei inggaum hindei? Kalotä iä menandjong tuntang sapie, tapi amon djari bentok andau, paham blasut andau, krana djalan paham blawa, djaton kandjungen kaju enen. Tä iä paham uju, haus belei

paham, sampei djelae leket intu ririr. Djaton memen, koan Hans, aku mahamis tuson sapi, tä aton talo ihop. Tä iä mendjarat sapi intu tunggul kaju, mengepak salutupe kulit, hanggape akan indu sarangan djohon tuson sapi, palus iä mahamis. Tapi idjä pantis mahing dia blua. Idjä baris, sapi tä mempidjak iä, bua takoloke, sampei iä tudja, ampie matäi palus. Tä duma olo dengan anak kareta, muat bawoi, iä mitä Hans lantolantong hetä, tä iä hamau dengan Hans, koa: kilen ampi ikau heto? palus iä mempondok iä, tuntang menjoho iä mihop bara kasae. Sapim djaton guna hindei, koan olo djetä, djari paham bakas iä, djohon tusoe djaton, kälä menjambali bewe, mangat aton balut.

Paja, paja, koan Hans, djaka aku djari katawan tä. Tau bewe menjambali sapi tä, tapi aku djaton pahalau radjin kuman sapi, pahalau beliat djetä. Beken bawoi, djetä mangat. — Amon ikau nahuang, koan olo tä, kälä koä hatakiri. Has, koan Hans, tä maka. Palus iä menenga sapie akan olo djetä, tapi iä menduan bawoi, palus hagoet.

Djaton tahi, maka iä djakä olo, idjä mäton gangsa idjä kongan. Koan olo tä: gangsa to paham beseput, kemä bewe kabehate. Paham beseput iä! Toto, koan Hans, paham bebehat iä, tapi bawoiku beseput kea. Tapi koan olo idjä tä, salah kea gawi dengan bawoi tä. Hong lewu kane, djari inakau idjä, angat kameangku djeto iä. Djaka olo mitä ikau dengan bawoi to, tantu ikau inawan, palus imanga. Tä Hans paham mikä, dan iä hamau dengan olo tä, koa: awat aku, duan bawoi to, tenga gangsa tä akangku. Aku rogi, koan idjä, tapi aku djaton nahuang ikau pähä, sabab tä, djadi bewe, kilau koam.

Paham ontong aku, koan Hans. Idjä baris, isin gangsa paham mangat, tinei enjak paham mangat kinan. Hapan bulue aku tau menampa bantal akangku. Induku paham handjak, angat kameangku.

Amon iä sampei lewun olo, tä iä mitä olo, tukang mengarinda gunting dan lading. Haiak iä mengarinda, iä menjanji, tuntang handjak atäi. Tä Hans tendä, hakotak dengan tukang tä, koa: djaton memen ikau, angat kameangku, djaton bahali ikau supa balandja. Pudji dia, koan tukang tä, sasening lengängku akan kambut klambingku, aton bewe duit. Bara kwe ikau memili gangsa bahalap tä? tukang misek. Djaton aku memili tä, aku menakiri tä dengan bawoi. Bara kwe bawoi? Djetä aku djari muli hanggap sapi. Bara kwe sapi? Djetä aku djari menakiri dengan kuda. Bara kwe kuda? Djetä aku djari memili hanggap bulau idjä kabutup, kahai takolok anak olo. Bara kwe bulau? Djetä upahku akan udju njelo. — Paham behudjong ikau, koan tukang tä, tapi amon ikau hendak behudjong paham hindei, patut ikau mendjadi tukang, tumon aku. — Tapi kilen, aku djaton herati gawi tä, koan Hans. Djaton memen, koan idjä, asal aton batu bewe. Tä aton aingku melebiän idjä, amon ikau nahuang menenga gangsa tä akangku, maka aku menenga batu to akam. Hendak? Pudji dia, koan Hans, palus iä mendjuluk gangsa aka. Hans muat batu tä hundjun bahae, belalu betolak. Paham behudjong aku, koa, talo kahendakku samandiai djadi bewe. — Tapi iä paham häka tuntang blau paham, basa iä djari menandjong bara haiak djedjewu, to djari halemei. Batu tä paham bebehat. Tä iä sampei kali danum. Has, to aku hendak mihop, koa, palus iä mingkes batu tä intu saran kali. Haiak iä mihop, maka

iä menantarang batu tä isut hanggap sikoc, palus batu tä bebaring akan kali, idjä paham handalem. Tä Hans paham handjak; palus iä menjewut trimakasi intu Hatalla, basa iä djari meliwus iä bara batu paham bebehat tä. Djaton olo, idjä biti mahing dia, idjä behudjong tumon aku, koa. Tä iä menandjong sampei äka indue, djaton mimbit talo enen.

---

13. Olo tamuäi.

Aton serita, hong huma, idjä paham bahalap, djari melei olo, idjä paham tatau. Iä djaton sajang dengan duite, hapa paham membungas humae, tapi saduit djaton iä hendak menenga akan olo pähä belom.

Djadi, olo tamuäi, pähä belom haliei, tendä intu human olo tatau tä, blaku betiro idjä malem hong huma tä. Tapi olo tatau tä mengahana iä, koa: humangku djaton äka olo tamuäi. Koan olo pähä belom tä: äla blait, tuan, aku hendak misek talo isut bewe, limba tä, aku hendak betolak tinei. Isek bewe, koan olo tatau. Tä iä misek, koa: äwe djari melei heto, helo bara ikau? Apangku, koan olo tatau. Olo pähä belom misek tinei: äwe djari melei heto helo bara bapam? Buäku, koan olo tatau. Olo pähä belom misek tinei: tapi äwe karä melei hong huma to, amon ikau djari matäi? Koan olo tatau: anakku. Kai, koan olo tamuäi; tapi amon genep tempoe baja melei handjulo bewe hong huma to, dan iä magon beganti awi olo beken, dia huma to toto human olo tamuäi? Äla ikau pahalau menganan duit hapa membungas huma to, äka ikau menamuäi handjulo bewe. Bahalap haream ikau membagi kea akan olo pähä belom, djetä prentah Hatalla.

Maka olo tatau mingat augh tä, palus iä menjarongan olo pähä belom tä, menjoho iä kea betiro hong humae, palus bara andau tä iä paham tau besara dengan olo pähä belom.

Äla dia dia keton radjin menjarongan olo pähä belom, krana aton kea olo, idjä hong gawi djetä djari menjarongan melaikat Hatalla, alo iä solake djaton katawan tä.

---

11. Olo bedagang idjä buedjur.

Duä ratus njelo horan aton Djindral laut hong tanah Blanda, De Ruiter arae. Bapae olo pähä belom bewe. Solake iä jonges bewe hong kapal, tapi basa iä olo bingat, tä iä mendjadi striman, djaton tahi limba tä iä mendjadi kapitan kapal. Intu katika tä iä beraiar akan lewu Marokko, hong tanah Aprika hila utara. Tempon kapal tä djari muat kapale dengan arä benang sutara dan sakalat. Djari iä sampei Marokko, tä iä mimbit benang tä akan pakan, tumon hadat olo sudagar. Arä olo menale, mangat memili benang. Kapala lewu tä menale kea, hendak memili benang. Iä minti idjä kadärä sakalat, belalu iä misek regae. Koan De Ruiter: sakalat tä saratus äpat pulo ropia regae. Tangkalau kea aughm tä, koan kapala, tikas regan benang tä limä pulo ropia bewe. Hendak ikau melapas djetä akangku, kalotä regae?

Djaton ole, koan De Ruiter.

Aku djaton menenga labeh, koan kapala.

Amon kalotä, tä maka benang tä melei intu aku, koan De Ruiter.

Koan kapala: djaton tau dia ikau melapas sakalat tä akangku, labeh bara limä pulo ropia aku djaton menenga.

Karä dagang to djaton aingku, koan De Ruiter, djetä ain tempon kapalku, iä djari menjoho aku mendagang ramoe heto, hong lewun keton. Djaton patut aku melapas ramon tempongku brangei regae.

Tangkalau kahanjin aughm, koan kapala, tawam kea, dengan äwe ikau hakotak?

Tawangku bewe, koan De Ruiter, ikau kapala lewu to.

Buhen ikau humong kalotä, koan kapala, djaka ikau menumon pikirku, maka ikau tantu ontong paham.

Tantu aku gulong pähä belom, djaka olo samandiai menawar tumon ikau, koan De Ruiter.

To, duan blasei to, limä pulo ropia huange, koan kapala.

Djaka saratus äpat pulo korang idjä, aku djaton tarima; djaton tau dia sukup saratus äpat pulo, saduit djaton tau korang.

Tä kapala menjapa, koa: ikau aso, djaton gunaguna ikau.

Äla sangit, tuan, koan De Ruiter. Amon ikau paham kilak sakalat tä, kälä ingkes bewe limä pulo ropia tä, aku hendak menenga bewe benang tä akam.

Narei? to ikau hendak menenga bewe? to na ikau djaton maku melapas, alo paribasa tapas sadjampal bewe, bara saratus äpat pulo?

Korang bara regae, aku djaton tau mendjual, uka dagang äla rusak. Tapi aku behanji menenga benang to presen akam, djetä aku hendak tanggong intu tempongku.

Djaton aku maku tarima sakalat tä, inenga bewe; aku hendak menenga duit.

Kälä, koan De Ruiter, tapi djaton tau korang bara saratus äpat pulo ropia.

Olo paleng ikau, koan kapala, amon aku nahuang, tä aku merampas kapalm tuntang karä ramom; ikau mendjadi djipengku.

Tawangku bewe, koan De Ruiter, äwe tau mengahana ikau? Tapi amon brita tä djari sampei karä olo sudagar, maka iä djera, djaton iä maku bedagang heto. Tä maka lewum benjem haliei, djaton guna hindei. Amon ikau hendak menawan aku, kälä ikau menukas rega, mangat aku menewus arepku.

Hindei ikau inawan, koan kapala, tapi amon ikau djari inawan, djaton ikau tau menewus arepm tinei, alo pirāpirä duit. Pertjaja bewe, aton bewe akalku, hapa mempalemo atäi olo betekang tumon ikau, amon iä mendjadi djipengku.

Toto kea, kapala tä membawa olo soldadu, mangat iä menawan De Ruiter. Tapi paharie mempudji iä, koa: äla ikau kalotä, olo tä, olo budjur. Kälä, koan kapala, mawi De Ruiter, aku menjoho ikau bepikir djetä sampei djewu. Palus kapala buli.

Djadi kapala buli, tä karä olo lewu tä, idjä radjin dengan De Ruiter, mempudji iä, koa: kälä ikau menumon bewe augh kapala, äwe katawan, mikä iä mempatäi ikau. — Alo aku matäi, koan De Ruiter, djaton aku maku salah dengan tempon dagang to.

Andau djewu maka kapala duma tinei. Djari ikau bepikir aughku malem? iä mawi De Ruiter. *Hendak* ikau melapas sakalat tä, tumon tawarku malem? Kälä aku menenga presen bewe; amon ikau hendak memili, puna regae djaton tau hoba.

Limba augh tä, kapala djaton tau menahan arepe, iä hengan gitä De Ruiter tanggar atäi toto. Iä hamau, koa: item keton, budjur haliei olo to dengan tempoe. O, tuan De Ruiter, koa, aku mendanan lengängku

intu usukm, kälä ikau mendanan ajum kea intu usukku. Bara katika to, koä hasobat toto. Karä musohm, djetä musohngku kea, karä sobatm, sobatku kea. To saratus äpat pulo ropia tä, tenga sakalat tä, aku hendak menjoho olo menampa pakeian pesta akangku; sasening aku mengkepan klambi tä, aku hendak mingat ikau.

Bara andau tä De Ruiter paham iharap kapala lewu tä, tuntang karä olo hong lewu Marokko paham radjin denga. Paham olo radjin bedagang denga. Iä paham behudjong hong dagang; basa olo paham radjin memili intu iä, tä buat kapale, handjulo bewe lepa. Kahum karä kapal awang beken sindä bewe akan Marokko, tä kapal ain De Ruiter handuä lulang luli.

Ombet katahi limba tä, De Ruiter mendjadi Djindral laut. Hong njelo 1676 iä matäi hong parang dengan olo Pransman.

---

45. Anak olo darhaka.

To aku hendak menjerita bara anak olo idjä paham darhaka. Hong surat Hatalla ita tau membasa kea bara olo darhaka. Keton djari membasa seritan Kain, idjä mempatäi andie Abel. Buhen iä mempatäi andie? Basa gawin Kain papa, tapi gawin Abel budjur. Abel ingilak Hatalla, sabab tä maka Kain besingi iä. Djari keton membasa bara anak Eli? Tinei bara anak olo äpat pulo duä biti, idjä impatäi awi duä kongan bahuang, basa iä murä Elisa, nabi Hatalla tä? Serita djeto, idjä hendak injeritaku to, mesanan kadjarian anak olo, idjä bangang bara tabela. Hindei tahi serita to, mikä olo tä magon belom hong huma

panga hong tanah Amerika. Serita tä aku djari membasa hong surat idjä impait bara tanah Amerika akan tuan hong tanah Duislan. Maka surat tä kaloto aughe.

Tahi njelo aku mangkalewu hong lewu Piladelpia hong tanah Amerika. Hetä aku madjar anak olo intu andau minggo. Sindä aku menandjong, hendak madja anak olo, idjä mengadji intu aku. Hong djalan aku hasupa dengan anak olo hutuä idjä biti, iä magon memanting pusa hapan awang tiram. Iä djari mendjarat pusa tä hapan saputangan intu kaju, magon iä memanting pusa tä, paie djari bepelek idjä. Aku mengahana iä, tapi iä djaton paduli aughku; aku hendak menokep iä, tapi iä hadari. Djadi iä kedjau dengangku, tä iä memanting aku kea.

Aku mengkak pusa tä; intu saputangan djari injurat aran anak olo tä. Jakob arae. Tokep hetä busik anak olo isut biti, idjä mengadji intu aku. Aku misek äwen: aton keton kasenä anak olo, Jakob arae? Kasenan bewe, koan äwen, kane humae, aton batang kaju intu baun humae.

Aku menjingkap lengän anak olo idjä tä, koangku denga: hendak ikau maga aku akan human Jakob? Hendak, koan anak olo tä. Hong djalan aku misek anak olo tä: ikau radjin dengan Jakob tä? aku djaton djari kindjap madja iä, koan anak olo tä.

Kilen, mengadji kea, iä? aku misek tinei. Bihin iä omba kea mengadji, tapi djaton tahi, aku djari mondok dara iä hong skola. Tapi iä magon sajup hong skola, magon iä djaton tau ruar kapala, surate bilak magon belihi hong huma.

Djadi ikäi sampei huma, tä aton olo bawi muap bauntonggang. Koan anak olo tä, idjä maga aku:

djetä indu Jakob. Jakob mendeng intu likut indue, tapi sana iä mitä aku, belalu iä hadari, menjahokan arepe. Koangku dengan indue: has, kahau anakm, aton aughku denga.

Buhen ikau menggau anakku? koan indue, mikä iä salah gawie atawa salah augh dengan olo?

Jo, koangku, iä paham bangang; bilak iä djari mempatäi pusa to. To saputangan ajue, tapi kälä iä kabuate menduan tä bara lengängku.

Kanto, Jakob, koan indue, kanto koangku, hining augh tuan to.

Aku djaton salah denga, pusa djetä puna aingku, djaton iä tau mengahana aku, memanting iä, koan Jakob.

Paham bangang, anak olo tä, koan indue, djaton aku herati kadjariae.

Pirä umure djari? aku misek.

Djari sapulo njelo iä, koan indue.

Kilen katahi bapae djari matäi? aku misek.

Iä matäi, pesa Jakob hindei sampei idjä njelo umure.

Mengadji kea iä? aku misek.

Dia, koan indue, djaton iä radjin mengadji. Bihin iä mengadji handjulo, tapi gurue paham rahas awie, basa iä magon sajup. Kindjap gurue djari melait iä, to iä djaton maku mengadji tinei; paham aku menjoho iä, tapi iä djaton maku.

Kilen, gurue djaton menggau iä? aku misek.

Djaton aku pudji mitä gurue, djaton kea aku maku mitä iä, aku djaton radjin dengan olo tä, krana iä kindjap djari melait anakku.

Herati iä membasa surat? aku misek.

Djaton, koan indue, krana djaton halici iä mim-

bing surat. Kindjap iä djaton hong huma, magon iä menandjong busik bewe.

Tapi toto ikau magon menjoho iä buli hamalem? aku misek.

Toto aku menjoho iä buli, iä buli kea tokonge, tokonge dia. Hamalem iä kindjap blua huma, kahum aku betiro. Kilen gawingku denga! djaton kabawa aku magon menunggo iä, krana arä anak olo bangang tokep heto, idjä magon mimbit iä.

Harap aughku bewe, koangku dengan olo bawi tä, amon anakm djari bakas, tantu iä akan indu kapähäm, iä karä mempatangis ikau dapit, awi kadarhakan gawie. Ikau djaton toto mempudji iä; patut ikau mendjara iä, amon iä djaton maku menumon kahendakm. Kai aughku dengan Indu Jakob. Ampi iä blait, mehining aughku. Aku melian saputangan tuntang pusa aka, belalu aku buli.

Djaton tahi limba tä aku minda bara lewu Piladelpia akan lewu beken, äka aku mendjadi pandita. Limä djehawen njelo limba tä, aku madja tinei lewu Piladelpia. Tä aku mehining, Indu Jakob paham haban. Aku madja, menjengok iä. Tapi iä djaton melei hong humae idjä helo, idjä bahalap kea; to iä melei hong huma idjä papa ampi bewe. Sasurohe, tilam, bantal bahalap ampi, tapi djetä inenga olo aka. Amon aku tamä huma, tä aku mesanan arangku, belalu aku misek iä: kilen, aton ikau mingat aku? aku djari madja ikau bihin tagal perkara anakm dengan pusa tä.

Jo, tuan, aku mingat bewe, koa; belalu iä menjahokan baue hong bantal, haiak iä hamau, koa: anak olo basat tä paham mengapähä atäiku. Iä kilau mempatäi aku awi kapapan gawie.

Limba tä iä menjerita akangku gawin anake, koa:

Isut njelo, limba ikau minda bara lewu to, katonto äpat limä njelo hira, duma pandita bahalap halici akan lewu to. Iä mesanan Ewangelion Tuhan Jesus dengan toto atäi. Arä olo hoba; sobatku to (haiak augh tä iä menampaja olo bawi tä, idjä mahaga iä) djari menantiring aku kea, omba sombajang. Tä aku kea mehining augh Ewangelion, idjä mesanan akangku: Jesus Kristus djari duma, mangat iä menjelamat olo bedosa. Solake aku kilau bebutä hong perkara tä, tapi limba aku omba sombahjang, tä aku kilau tau mitä. Aku paham kapähän atäiku tagal karä dosangku. Tapi sana aku blaku asi intu Tuhan Jesus, belalu iä mampun karä dosangku, iä moba atäiku, palus menjoho aku menempo iä. To aku paham sinta Jesus; hong kahabangku to iä tokep aku kea. Aku menara tuntang mehorumat arae. — Tapi anakku, o, anakku! Djaka iä djari matäi intu andau ikau madja aku bihin, tantu aku djaton pähä atäi tumon to. Limba augh tä iä paham menangis, sampei iä djaton tau hakotak hindei. Djadi iä meleian menangis, tä iä mesanan ampin anake, koa: gitangku, Jakob djadjalan paham darhaka, tä aku menamean iä hong huma awat. *) Hong huma awat iä sampei 13 bulan katahi. Kälä kea iä hetä, kabangange dan kadarhakae djari hoba isut. Tapi aku humong, aku pahalau gulong menduau iä bara huma tä. Djadi iä blua bara huma awat, tä iä tamä gawin tukang kareta, hendak mendjadi tukang kareta kea. Tapi limba telo bulan iä hadari tinei bara hetä, palus idjä bulan katahi djaton iä buli aku. Magon iä hindjä olo pembusik dan olo perajap. Kindjap aku blaku doa hamalem, mangat

*) Huma awat, djetä huma, äka olo papa iadjar dan ingabua tinei, djaka ole dengan ole.

Hatalla mawat anakku bara lengän setan. Tinei, aku djari blaku kea intu Hatalla, mangat iä mampun kasalangku, krana aku paham laja mempudji anakku, pesa iä tabela. — Sindä aku paham mengotak iä, tuntang mengatau iä, mangat iä meleian gawie salah. Iä tetawä haiak iä mempuas djohon matangku, tapi djaton iä meleian gawie. Toto kea, anak olo darhaka, indu kapähä bewe akan indue.

Duä telo bulan, limba iä djari hadari bara tukang kareta tä, maka iä tamä olo, idjä bedagang dengan kopi, gula, talo kalotä. Sindä tempoe menjoho iä maga duit akan olo, hong djalan iä hasupa dengan olo pembusik. Iä tä menantiring iä hadari dengan duit tä. Tapi intu alem tä kea iä inawan awi opas, palus iä iaga akan sipir. Tuan Sukataris menjoho opase, mangat iä tendä intu äkaku, uka aku tau mitä iä handjulo.

Djadi iä sampei aku, tä iä menjemba paingku, koa: o, indu, kälä ikau blaku akangku intu tuan hai, mangat iä melapas aku. Koangku denga: djaton aku tau mendohop ikau, anak, tapi aku hendak blaku doa akam intu Hatalla, uka iä moba atäim. Amon ikau tapas pakeia, aku hendak menggau akam, alo aku pähä belom. Amon ikau haban, tä aku hendak menjengok ikau. Limba aughku tä, maka opas maga iä akan sipir. Aku mondok dara baun sengok, mitä iä menandjong. O, paja! koangku, anakku to akan sipir, paham kapähän ataiku. Iä djari bua hukum hanja walas bulan, djaton tahi hindei, maka iä lapas.

Kakai seritan indue. Idjä minggo limba tä, iä matäi.

O, djaka anak olo samandiai mingat, katahin iä tabela, uka setan äla menawan iä!

Djadi Jakob hanja walas bulan hong sipir, tä iä lapas tinei. Haro idjä minggo iä lapas, tä iä menakau tinei. Amon opas duma, hendak menawan iä, tä Jakob mehewes takolok opas dengan tetek kaju, palus iä matäi. Tä iä inawan, palus imanga, hong äka idjä kaput pidjem. Djadi tuan hai mitjara perkarae, tä iä bua hukum ranteian.

Bihin aku djari madja iä hong sipir, aku djari misek iä, koangku: kilen, Jakob, aton ikau mingat indum, dan karä kasalam denga? Pudji dia, aku mingat iä, koa, kindjap aku djaton tau betiro hamalem, awi kanjasal angat atäiku. Kindjap aku djari mengkak karä pakeiangku, awi paham kasäkä angat huangku, balauku mendeng awi paham kikäku, äbes sadingen blua bara pupusku. Kindjap aku djari membawa induku: o, indu! o, indu! aku djari mempatäi ikau. Toto, aku basat haliei. Kindjap aku menangis hamalem, membisa äkaku menter hapan djohon matangku, sampei djaton haliei äka keang hindei, äka aku tau menter. — Djetä kadjarian Jakob.

Toto, anak olo darhaka, indu kapähä akan indue.

---

46. Anak olo iawat bara gurk.

Djaman horan aton olo bawi hong Europa, idjä pähä belom haliei, anake bawi aton idjä. Olo tä menjakatik sapi akan olo lewu tä. Djadi, sindä iä tuntang anake mondok hong parak kaju, haiak iä pakanan anake hapan kangkujau. Kahum tä, maka sapi djadjalan kedjau, sabab tä, olo bawi tä hadari handjulo, mangat menduan sapi tinei. Anake melei mondok dara piring kangkujau, sendok hong lengäe. Kahum indue djaton, tä duma gurk idjä kongan, palus memang-

kit klambin anak tä, belalu menamput iä akan parakkaju. Amon indue buli, djaton iä mitä anake, baja belihi piring dengan kangkujau. Sendok djaton kea. Tä indue hadari akan lewu, menangis tagal anake, tuntang blaku intu olo, mangat iä omba menggau anake. Pendähan djetä, aton olo hatuä kanetek menandjong hong parakkaju. Salenga iä mihining augh kotak, kilau augh kotak anak olo. Koan augh tä: dari, atawa aku memukul keton! dari, atawa aku memukul keton! lä menintu kaleka augh tä, salenga iä mitä anak korik, mondok intu petak, sendok hong lengäe, ingaliling djehawen kongan anak gurk, indue djaton. Anak gurk tä, mamok anak tä, hendak memangkit lengäe, tapi anak olo tä magon melawan hapan sendok, mawi orung anak gurk tä, koa: dari, atawa aku memukul keton. Sana olo hatuä tä mitä gawi tä, iä menjingkap kaju, mehewes anak gurk tä, mempatäi iä samandiai. — Limba tä iä mengkipit anak tä, kadjekadjeng iä hadari, blua parakkaju, uka indu anak gurk tä äla sampet menggoang iä. — Djari iä blua parakkaju, tä iä hasupa dengan olo lewu tä, idjä mahata lundju, sipet, mandau, krana iä djari betolak, mangat menggau gurk tä, idjä djari menamput anak olo tä. Indu anak tä aton kea marak olo tä. Maka paham iä handjak, mitä anake. Katahin tä, anak olo tä djaton djari melekak sendok tä.

---

17. Kamenteng olo duis.

Djaman horan haliei soldadun radja Duis mengapong kota Mailan. Tä aton olo Mailan idjä biti, paham bedjoho, sama kilau Goliat, olo pilisti horan. Iä tä menongkang hadjaran, blua lewu Mailan, palus mena-

harep soldadun olo Duis bara kedjau, hababaka iä, koa: keton olo humong bewe, keton djaton herati dengan ganggama, kanto idjä biti, melawan aku, amon ole. Palus iä memprahan aka kataue dan kaheratie dengan hadjaran dan ganggama. Tapi olo Duis menampaja iä, koa: baka toto, iä mempahai arepe bewe, ihate bedjoho bewe, djaton iä menteng toto, äwe mikä olo djetä. Djaton guna melawan iä; krana djetä kilau melawan dan mawi anak olo humong bewe.

Tapi olo Mailan djaton melaian augh tä, koa: O, keton djaton behanji, sabab tä keton djaton maku melawan aku.

Tä aton marak olo Duis, anak radja, idjä tabela. Djaton kabawa, koa, olo perajap tä magon mimbit ita melawan iä, has, aku mentakan iä. Belalu iä naik kuda, baja mimbit talawang dengan lundju, sangkarute belihi. Palus iä mamok olo Mailan tä, belalu menggatang iä hapan lundju bara hadjaran, membaring iä akan petak, belalu buli, djaton mempatäi iä. Krana iä mehamen mempatäi olo paleng kalotä.

---

48. Tukang sanaman.

To djari limä pulo njelo hira, tä aton tukang sanaman hong tanah Duislan, Jakob arae, tapi olo samandiai menggarä iä tukang martil. Buhen kea djetä? Djetä, sabab iä magon mimbit martil tuntang paku isut, alo iä kantäkantä. Amon iä mahalau pager, atawa baun tonggang ain olo, dan iä mitä, aton rusak talo enen, belalu iä mengabua djetä. Hadat tä djari maga ontong aka. Krana tagal hadat tä olo lewu tä djari menduan iä akan tukang bas hong lewu tä. Hining darin serita tä.

Tukang bas lewu tä, djari matäi, tä olo lewu tä menggau beken, mangat iä menampa ramo sanaman samandiai aka. Äpat biti djari mesanan arepe, hendak mendjadi bas hong lewu tä. Jakob djaton tantei mesanan arepe, baja iä mengabua isut intu baun tonggang kabon ain olo lewu tä, kanatek iä menandjong hetä, djetä mimbit olo lewu tä, menduan Jakob akan indu bas. Intu baun tonggang kabon tä, usausang djari bengkak papan idjä, koakoak bewe, tä tukang Jakob duma, hendak tamä lewu, iä mitä papan tä, belalu iä menggau paku idjä hong kambute, tuntang martil, palus mempaleket papan tä tinei. Djetä gitan bakas lewu tä. Iä hengan, mitä gawi tä, basa olo, idjä djaton tempon kabon tä, mengabua papan tä, idjä mahing dia ingabua tempoe, alo iä toto duä pulo kali djari mahalau hetä. Bakas lewu tä hendak hakotak denga, tapi djaton sampet, basa iä gulong betolak tinei. Duä telo djam limba tä, bakas lewu menale äka olo mendjual talo kinan, tuntang talo ihop. Tä iä hasupa tinei dengan olo djetä. Tabeh ikau, koan olo bakas lewu, bahalap ikau aton, aton aughku dengam. Ikau olo tä, idjä djari memaku papan tä, intu baun tonggang kabon tä andau. Toto, koa, aku iä. Bas sanaman ain ikäi djari matäi, koan bakas lewu, to, kälä ikau mendjadi bas heto, krana ikäi kilak gawim, ikau toto olo bingat. Tä tukang Jakob melei, mendjadi bas hong lewu tä. Olo mawi djandji denga, menukas upah. Olo menenga huma aka, äka iä tau melei, tinei iä menenga tana aka tuntang kabon, äka iä tau mimbul kentang tuntang karä ampin sajor. Amon iä solake menjengok tanae tuntang kabon, tä iä mitä hong djalan kareta aton arä lowang, idjä paham merusak rodan kareta. — Buhen keton djaton

menjuang lowang tä dengan batu? koan bas Jakob, mawi olo tä, idjä maga iä akan tana. Djaton andau, koan äwen, magon aton gawi beken.

Tapi en gawi bas Jakob to? Sasening iä akan tana, iä menempunan batu korik, mina iä intu lowang djalan tä. Tä olo lewu tetawä, tapi Jakob djaton melaian gawi tä. Sasening iä akan tana, iä mina brangei duä telo kabawak batu huang lowang tä. Hong duä telo njelo iä djari kontep. Item, koan bas, djaka keton, sasening keton dengan kareta akan tana, djari muat batu isut, tuntang membaring iä hong lowang tä, tantu usausang djalan tä djari bahalap.

19. Kabudjur olo pähä belom.

Aton olo, arae Isaak, iä tä membelom arepe naniha, awi iä bedagang isuisut. Bajabaja sukup talo kinan. Tapi iä magon menjewut trimakasi intu Hatalla, dan iä djaton korik atäie, alo iä paham pähä belom. Ombeombet katahi, tä anake duäduä haban palus matäi, dan karä tisan ramoe lepa awi memili tatamba. Tinei sawae haban kea, tä, basa iä mahaga sawae idjä haban, iä djaton tau menggau satiar. Sabab tä kindjap iä lius betiro, djaton djari kuman. Kindjap iä menale kolae, blaku dohop, tapi kweka äwen hendak mendohop iä. Tapi iä harap Hatalla, idjä mehining augh olo tjelaka.

Djadi, sindä iä menandjong hong lewu, paham pähä atäi, tä iä hasupa dengan tuan idjä, iä tä hendak mendjual kupit pakeiae akan Isaak, mangat iä mendjual tinei akan olo pähä belom, mikä aton ontong sawang duä wang. Huangku bewe memili talo djetä, koan Isaak, tapi djaton duitku. Djaton memen, koan tuan tä, aku hendak mentei, sampei ikau djari mendjual tä,

dapit ikau tau memalä idjä aingku. Amon iä djari buli tuntang djari priksa toto talo imilie, tä sondaue telo kabawak duit bulau hong kambut kupit sarawar idjä imilie. Palus iä buli tuan, maga duit tä, koa: duit to djari sondauku hong kambut sarawarm, aku melian akam. Tuan tä paham hengan, mitä kabudjur olo tä. Iä hamau denga, koa: duit tä djari nihau idjä njelo katahi, angatku djari nihau palus. To aku menenga duit tä akam, basa ikau olo budjur, dan idjä kupit pakeiangku, aku menenga bewe, djaton aku maku regae. Isaak paham menjewut trimakasi, palus buli handjak atäi. Limba bara tä, Isaak djadjalan paham ontong hong dagang, sampei iä mendjadi tatau. Tä iä mingat tuan tä, idjä djari menenga duit bulau tä aka, dan iä menjoho menampa sarangan tombako salaka akan tuan tä. Intu sarangan tä injurat: tarimakasi bara Isaak idjä pähä belom.

Olo idjä budjur toto, imberkat kea lipetmelipet, tapi olo idjä paham meraup, mangat gulong tatau, bua salah.

---

50. Udju soka.

Aton olo, anake udju biti, uras hatuä. Äwen tä magon klahi. Awi paham klahi, djaton kea toto iä begawi, mengarau bewe iä, djaton kabawa.

Tä bapae memumpong äwen udju tä, memprahan udju soka aka, idjä imeteng dähedähen djadi kilau idjä. Koan bapae: äwe idjä hakon memelek udju soka to hong petenge bulabulat, inengaku aka duä ratus ropia. Tä genep biti mengkemä, tapi djaton ole. Koan samandiai: djaton kabawa. — Koan bapae: mura bewe aku memelek karä soka tä, palus iä mengkak

petenge tä, belalu memelek soka tä midjämidjä. Djaka kalotä, genep anak korik tau djetä, koan anake.

Koan bapae: kilau dengan soka tä, kalotä kea dengan keton, o, anak. Katahin keton hindjä atäi, djaton klahi, magon hakabua, tä keton abas, kwasa dan behudjong, olo djaton tau mawi keton. Tapi amon keton magon klahi, tä keton imelek kea, kilau soka to, sana petenge djari bengkak.

Paham bahalap, amon pahari hindjä atäi. Hetä Hatalla menenga berkat tuntang pambelom sampei katatahi.

---

51. Olo, idjä menteng toto.

Tuan kapitan! koan striman Jakob, tuan kapitan! angat kameangku ewau apui hong kapal, tapi aku djaton tau sondau kalekae. Kapitan tä menjingut, toto kea, aton ewau apui, tapi iä djaton mitä talo enen. Tapi djadjalan ewau apui tä paham; djadi hamalem, tä haro sondau kaleka apui. Koan kapitan: o, striman! gitangku apui, njalae djari lembut dara roda. Amon kalotä, koan striman, tä aku menintu sarä. Palus iä menekap lingkaue, awi paham kapähän atäie. Tapi iä berendeng, dan iä mendeko ututc dara kamburi, blaku doa, koa: o, Hatalla, idjä paham kwasa, kälä ikau mempaabas aku, mangat aku tau melalus gawingku, kälä ikau mendohop sawangku dan anakku, amon aku matäi. Limba tä iä mimbing kamburi, djaton iä hagerek, baue magon menintu sarä, kapal ladju kilau damek, idjä blua bara sipet. Karä matros paham menipok apui, tapi djaton terbelep. Njalan apui djadjalan paham. Karä olo, idjä omba kapal, mahakan akan haluan, basa riwut bara haluan. Tapi stri-

man Jakob djaton hagoet bara kamburi, alo iä bilak matäi, awi asep paham. Lasei dara pain striman djari djakit apui kea, tapi iä djaton hadari bara kamburi. Krana, djaka iä melekak kamburi, maka hanja pulo biti matäi haiak iä. Sabab tä iä hendak, djaka ole dengan ole, menjampei sarä. Olo bara sarä mitä kapal idjä bakehu aton duma, belalu iä mentokan apui, mangat olo bara kapal katawan äka mempatarang kapal. Pain Jakob djari belopak, tapi iä magon mimbing kamburi, krana iä katawan, handjulo hindei, tä iä sampei. Tä, gap, kapal tapanggong, palus tendä intu baras. Olo samandiai selamat akan sarä. Striman Jakob inanggong olo kea akan sarä, paie belopak haliei. Tapi djaton iä matäi. Limba telo äpat minggo paie halit tinei. Tapi ampin bitie djongkodjongkong, balauc palus howan limba tä, tinei paie magon belemo. Iä djaton tau omba beraiar tinei, djaton iä tau menggau belandja. Tapi olo hong lewue membelom iä tuntang sawae dan anake.

---

52. Lauk Iku.

Horan aton kapal beraiar akan tanah Europa. Intu kapal tä aton arä olo penumpang. Marak karä olo penumpang tä, aton kea olo Pransman idjä, tuntang anake bawi, haro limä njelo umure; indu anak tä djari matäi. Anak olo bawi tä paham bangang, kindjap mendai hada, alo impudji, djaton terpudji iä. Sindä, haiak djedjewu, anak olo tä blua sasuro, menakau arepe bara ajange, idjä betiro dara iä. Ombet iä menampaja akan danum, ombet hadari hetä hetä. Djadi iä mendai hada, menampaja akan danum, salenga iä bebaring akan tasik. Haiak tä kea, ajange

duma, palus membawei paham. Hining matros, Bekner arae, augh bawei tä, gitae anak olo tä hindei leteng, basa badjue mempalampong iä, tä iä membaring arepe akan tasik, belalu menjingkap anak tä hapan lengäe sambil, hapan silan lengäe iä hanangoi akan kapal. Hindei iä sampei kapal, tä aton lauk hiu, paham kahai, menggoang iä. Sana olo hong kapal mitä tä, maka iä mengkeriak, meridu, menimbak, hapan mempikä hiu, uka iä hadari, tapi iä djaton maku hadari, djadjalan iä tokep matros tä. Tapi anak matros tä, Wolnei arae, sana iä mitä, bapae hendak intakan hiu, tä iä menjingkap dohong, palus membaring arepe akan tasik, meneser, palus menjudok hiu tä, sampei danum djadi bahandang awi dahan hiu, tapi hiu djaton matäi, baja behimang bewe. Tapi to iä melaian menggoang matros, tuntang anak olo tä, olo bara kapal muloh tali aka, handuä tali belekak bara lengäe, tapi sindä hindei, tä iä tuntang anak olo tä indjidjit akan kapal. Tä bapa anak olo tä paham handjak mitä anake belom. Paham iä menjewut trimakasi akan matros tä. — Tapi kilen kadjarian anak matros tä? iä magon hakalawan dengan hiu tä. Hiu djari paham behimang, tapi magon iä melawan. Wolnei djari paham häka, sabab tä iä blaku tali, hendak buli kapal. Iä mimbing tali, hendak mendai kapal, paie djari blua bara danum, tä hiu menangkadjok, mensokap iä sampei benteng bereng, palus iä bepontong. Tä olo samandiai hong kapal paham pähä atäi, paham hindei bapae pähä atäi, gitae anake nihau matäi kalotä ampi.

---

53. Burong kamaria.

Hong tanah Europa aton olo idjä betokä madjar burong, mangat iä menjanji, amon tempoe menjoho,

atawa mangat iä menter, mendeng, tumon augh tempoe. Tä aton olo, ajue aton burong kanaria. Iä tä paham arä talo gawie, idjä hengahengan. Tempoe menduan burong bara sarangae, palus menjoho iä tingkep intu tundjok lengäe, belalu mengotak iä tumon augh to: Ikau, biju, menaharep heto arä olo, idjä bahalap, sabab tä ingat, mangat gawim samandiai bakaruan. Ikau djari paham ihorumat olo, sabab tä, ingat, uka äla ikau impahawen. Kahum tempoe hakotak, tä burong ampie, kilau herati augh tempoe, palus iä meniling takoloke, pindinge iä menintu njaman tempoe. Amon tempoe melaian hakotak, tä burong meningak takoloke, hapan mesanan, iä toto djari herati augh tä. Kälä, koan tempoe, palus iä mengepak topie; tapi to ikäi hendak mehining, djaka ikau burong kanaria toto. Njanji bahalahalap. Tä burong menjanji. Tjä, koan tempoe, papa augh tä, djetä sama kilau antang mehau. Tä burong moba aughe, menjanji mangat halici. Kindjakindjap, koan tempoe, tä burong menumon; djaradjarang, koan tempoe, tä burong menumon kea. Hapan takoloke dan hapan paie iä mengata ampi kakindjap dan kadjarang njanji tä. Bahalap, koan tempoe; bahalap koan olo arä. Kilen, koan tempoe, ikau djaton mesanan trimakasi akan karä tuan dan njonja? Tä burong mehingkep.

Limba tä, burong menimbak, membaris, kilau soldadu. Tempoe djari menampa snapang aka bara batang oru, hapan tä iä menimbak. — Bahalap gawim, koan tempoe, to kälä ikau melaian, tuntang betiro isut. Tä burong nahadja arepe betiro. Iä membatak pai idjä, mengambutep matae idjä, limba tä, idjä beken kea. Limba tä tempoe mempeter iä intu medja. Haro iä menter hetä, tä pusa menangkadjok akan

medja, palus memangkit iä, hadari denga', blua baun sengok. Tä tempoe paham pähä atäie, sabab iä tahi njelo djari mengumbang lewun olo dengan burong tä, dan djari supa arä balandja hapan iä.

---

51. Kadjarian olo pambusik.

Horan aton olo, Karel arae. Bapae tatau, tapi bapae tuntang indue gulong matäi. Indue matäi, pesa iä haro inakan, bapae matäi, amon iä baja duä njelo umure. Djadi' iä nolä, tä mamae menduan, membelom iä. Mamae tatau kea, dan iä bahalap kea dengan akäe, djaton iä tulas denga. Pakeiae, talo kinan, samandiai ombet. Amon iä limä, djehawen njelo umure, maka iä lius mengadji kea. Tapi mamae paham radjin busik karto, bilak sening andau aton kolae hapumpong hong humae, mangat iä busik. Tä Karel magon mitä djetä, maka amon iä haro djehawen, udju njelo umure, iä omba busik kea. Mamae djaton mengahana iä, iä handjak haream, gitae akäe paham herati busik. Djaladjalan bakas, djadjalan paham kea iä busik. Iä kananjan haliei, sampei iä djaton tau hambilang tinei dengan gawi tä.

Djadi iä bakas, 26 njelo umure lära, tä iä mesawä. Sawae olo bahalap, iä sinta banae dengan toto atäi. Basa Karel mitä, sawae djaton radjin gawi usik tä, maka iä menumon kea kahendak sawae, tahi kea iä djaton maku busik. Ombet katahi, maka iä menjoho setan tinei tamä huang atäie, iä haus busik tinei. Iä menggau intu olo lewu tä, djaka aton olo pambusik, tapi djaton. Idjä biti mahing dia maku busik hong lewu tä. Solake olo lewu tä, paham djari busik, tapi idjä bara äwen djari nihau karä ramoe awi gawi usik,

tä awang beken mempakat, djaton maku busik tinei. Handau iä paham begawi, hamalem, amon djari inotong sombo, tä iä mondok membasa surat Hatalla, dengan surat beken idjä bahalap.

Basa djaton olo, idjä nahuang busik dengan Karel, tä iä mengkemä arepe djaton mangat. Iä menggau klahi dengan sawae dan dengan anak oloe. Amon sawae menangis, tä iä blait haream, koa: amon ikau magon menangis, tä aku hadari bara huma. Iä hadari kea. Idjä djam tandjong bara lewue, aton huma, äka olo paham busik tuntang mihop. Huma tä iä menale, omba busik. Solake iä menale genep minggo baja sindä, limba tä handuä, limba tä bilak sening andau, sawae pähä atäi, gitae banae sening andau hagoet busik, gawie hong huma ilihi, kindjap iä menangis tuntang blaku doa intu Hatalla, mangat iä moba atäi banae. Tapi tahi iä djaton maku undur gawie.

Maka djadi, sindä iä, tuntang olo awang denga, mondok busik, tä salenga olo menega baun lawang. Tempon huma muap, tä aton tamä tuan, idjä pandjang berenge, pakeiae, pakeian major, intu usuke aton bintang, intu baue aton dugal himang paham pandjang. Lengäe hila sambil djaton, djetä djari nihau huang parang dengan olo Pransman. Iä hamau dengan äwen, koa: aku djari menjoho anak oloku, mangat iä maga karetangku akan to, pendähan tä aku hendak mondok heto hasarita dengan keton. Tapi buhen keton samandiai mondok heto busik, andau to andau minggo. Buhen keton djaton omba mehining augh Hatalla? Djuluk karto, aku hendak mesanan riman gambar tä akan keton. Idjä Her tä, aton setan, dan Isa aton lewue, äka iä menamean karä olo, idjä menempo iä. Iä memprahan arepe kilau tempon kalunen, tapi

tenendjaroe, alo kapiah radja intu takoloke, dan tongkat radja intu lengäe gentau, dengan tamunan petak hong lengäe sambil. Jesus aton radja sorga dan petak, dan intu andau kiamat setan inganan akan naraka.

Pangka idjä bahandang tä, aton atäi sawan keton dan anak keton, idjä bedaha awi kapähä, basa keton djaton begawi, tapi menganan karä ramo, dan basa keton djaton maku melei hong huma, mendohop sawan keton dan anak keton.

Idjä Paro tä, djetä aton sonto bara karä olo bawi sundal, idjä injoho setan mempalajang dan merajap karä olo tabela, mangat iä mendjadi papa dan bekandji. Hapan kambang hong lengäe, iä mengipäi olo, mangat menale iä, dan tamä djarate. Tapi karä olo sundal djaton tau tamä karadjaan sorga.

Daun kupang tä aton kilau buah kaju tä, äka Absalom sangkawit dengan balaue, palus impatäi, basa iä papa dengan bapae. Paham arä olo djari sangkawit intu edahn kaju tä, djaton balaue bewe, tapi hapus berenge tuntang liaue. — Kalotä tuan tä menarang riman gambare. Tä olo pembusik tä hengan, palus karto belekak bara lengäe. Djaton iä behanji melawan aughe. — Karel buli humae, palus idjä njelo katahi djaton iä mimbing karto. Iä melei huma, mingat gawie, dan membasa augh Hatalla. Tä sawae handjak atäi. Tapi kahandjake djaton tahi. Djadjalan karä olo pembusik, idjä denga iä paham busik bahut, kindjap madja iä. Iä murä iä, koa: kilen ikau? djaton haliei ikau madja, omba busik, ampi ikau olo bawi, idjä djaton blua huma. To ikäi madja ikau, hendak busik heto hong humam. Tä iä omba augh äwen, iä mondok busik, bentok alem haro äwen buli. Limba tä kindjap äwen madja busik. Tokonge Karel

madja äwen kea, dan djadjalan iä paham busik tumon bahut. — Sindä iä buli hamalem, kaput pidjem halıei, tä iä lajang bara djalan, palus bebaring akan lowang petak, idjä handalem halıei, palus iä tudja balang. Djadi iä berendeng tinei, tä iä hendak blua, tapi djaton ole, basa saran lowang tä paham mendeng. Tä iä paham menjasal, koa: to aku heto indu matäi. O, djaka aku djaton djari lius busik. Djaka Hatalla mawat aku sindä to, djaton halıei aku hendak busik tinei. Djadi, amon bulan djari lembut, tä iä mitä, aton darak petak intu saran lowang, djalan danum. Tä iä mengkemä memplua arepe bara lowang, djalan darak petak tä, tau kea blua iä, palus iä buli huma. Limba tä duä njelo katahi djaton iä busik. Tapi iä djaton palus menganan gawi tä, iä busik tinei. Sindä iä djari hagoet busik, sawae menunggo iä sampei bentok alem, tapi djaton iä buli. Tä iä mempisik anak oloe, palus äwen duä lius menggau iä, asoe iä mimbit kea. Amon djari menandjong satenga djam hira, tä aso mangang. Iä menuntut augh aso, menggau talo iangange, tä iä mitä Karel mendeng, indanan intu kaju, djaton hagerek pai lengäe. Ikau, Karel? koan sawae; jo, aku, koa. Buhen ikau pahalau tahi? Palus sawae, äwen duä anak oloe, mimbing lengäe, ngangalan iä sampei huma. Krana iä djari mihop, dan awi paham sadingen iä kait, djaton iä tau menandjong. Djadi iä sampei huma, tä sawae mawi danum blasut, mempihop iä, limba tä iä lius betiro. Intu handjewu tinei, iä menjerita, koa: o, Sopia, (djetä aran sawae) alem ndau ikau kilau melaikat Hatalla akangku. Pukul sapulu aku betolak bara äka busik, tapi basa paham kaput, tä aku menandjong kules puter telo djam katahi, djaton katawan djalan, tä aku paham uju, palus aku

mendanan arepku intu batang kaju, hendak matäi angate. Djaka isut hindei, aku matäi, basa paham sadingen. Bara to, palus matäi, aku djaton maku mimbing karto tinei. Äla pahalau bedjudju augh djandjim, kälä ikau blaku dohop intu Hatalla, mangat iä maharak setan tä, idjä magon menantiring ikau, koan sawae. Jo, koa, aku hendak kea blaku doa, tapi tantu halici, aku djaton maku busik tinei. Toto kea, hanja njelo katahi iä djaton busik. Tä sawae handjak, krana Karel mingat gawie, dan hong karä satiare iä behudjong, basa Hatalla memberkat iä. Tapi olo papa idjä biti, bebongkat akan lewu tä, iä tä bedagang dengan arak, tinei iä menjoho olo busik kea hong humae. Tä arä olo, bara lewu tä, magon madja hetä intu hamalem. Ombet katahi, maka Karel madja kea. Solake iä djaton busik, tapi basa matae magon menaharep olo pambusik, tä iä mipen, djari ombet, iä mimbing karto, palus busik tinei tumon bahut. Djadi iä paham kananjan tinei, tä iä madja paharie idjä tato, idjä melei lewu beken, idjä djam tandjong bara lewun ajue. Hetä olo busik kea. Karel madja kindjap hetä. Sindä iä kea akan tä, hamalem iä betolak, buli. Ambon paham, djaton iä tau mitä kedjau. Tokep lewue, olo djari mongkar batu bara petak, aton lowang, 45 kaki kandaleme. Basa iä djaton tau mitä berendeng awi ambon, tä iä gagar akan lowang tä, palus matäi. Sawae magon mentei iä, tapi amon djari handjewu, tä olo supa iä hong lowang tä, palus mengabar akan sawae.

Keton, idjä membasa djeto, ingat, paham dähän tali tä, idjä hapan setan memasong olo, uka äla iä menempo Hatalla. Djaton beken, idjä tau menggetus tali tä, palus meliwus ita bara lengän setan, baja

Jesus. Sabab tä, keton idjä bakas, kälä keton hobä, menempo Jesus, dan madjar anak keton, mangat iä kea tamä Jesus, mendjadi muride. Äla keton kalapean to: Hatalla djaton menjoho olo murä iä. Iä, idjä membowor talo papa, karä menggetem karusak.

---

55. Olo Inai, idjä budjur hatiei.

Djaman horan, tò djari telo ratus njelo katahi, aton djuru tulis radja Ingris, Thomas Morus arae. Iä tä olo pintar, tapi budjur dan tetek hong bitjara kea. Sindä maka aton olo tatau, idjä aton perkarae, djaton bakaruan, tapi iä hendak manang. Sabab tä iä bepikir, hendak menjudok djuru tulis radja hapan penengae. Iä menjoho menampa duä kababak kasa salaka, berega hatiei, palus iä menjoho anak oloe maga, menenga akan djuru tulis radja. Tapi Thomas Morus djaton tarima tä. Iä menjoho anak oloe menjuang kasa tä dengan anggor, idjä kapala bahalap, palus iä hamau dengan olo, idjä maga kasa tä: tenga to akan tempom, hamau denga: iä tau blaku hindei anggor aingku, amon iä nahuang. Kalotä iä mempahawen olo tä, idjä hendak menjudok iä.

Idjä perkara hindei mesanan akan ita kabudjur tuan tä. Radja Ingris intu katika tä paham karas dan papa. Iä kindjap menganan sawae, belahe impatäie kea. Sindä maka iä hendak menganan sawae, Anna arae, hendak mesawä beken. Tä iä menggau buku, mendawa sawae intu landrad. Maka kapala landrad, djetä Thomas Morus. Iä katawan, sawan radja djaton bara salah, iä katawan, djetä pikir radja bewe. Sabab tä iä djaton maku mempahaiak kahendak radja. Arä olo hai, awang beken, menumon augh radja,

menjewut sawan radja olo papa, tapi Thomas Morus djaton maku kalotä. Tä radja melait iä, koa: djaka ikau djaton maku menumon pikirku, karä, aku memanga ikau, mahing aku hendak mempatäi ikau, djaka ikau magon melawan kahendakku. Tapi Thomas Morus djaton tendor, koa: sawan tuanku djaton salah, djaton patut, iä ihukum, aku djaton tamä bitjara salah tä. Tä iä imanga. Maka sawae, anake, kolae samandiai menale iä huang panga, mempudji iä, mangat menumon kahendak radja. Ikäi samandiai tjelaka, amon ikau ihukum, koan äwen. Tapi iä djaton mundur, alo iä paham pähä atäie, gitae sawae dan anake paham tjelaka. Iä hendak menumon kahendak Hatalla bara kahendak radja. Hong panga olo paham karas dan papa denga, djaton tahi, maka iä bua bukum matäi. Radja menjoho olo menetek ujate.

Tuan tä toto djari menumon augh Jesus: Äla keton mikä olo, idjä tau mempatäi bereng, tapi djaton tau mempatäi liau; tapi patut keton mikä Iä, idjä tau mempatäi bereng tuntang liau huang naraka.

---

56. Olo idjä budjur dengan musoh ka.

Horahoran aton radja, Pirhus arae, iä tä mengalahi lewu Roma. Kapala parang ain olo Roma, Pabrisius arae. Solake olo Roma paham kalah, Pirhus paham mawi iä. Tä, Doktor ain Pirhus, mempait surat akan Pabrisius, koa hong surat tä: pirä ikau hendak menenga akangku? tä aku hendak menenga puli akan radja, mangat iä matäi. Tä ikau liwus bara musohm. Tapi Pabrisius djaton tarima tä, iä menjoho

olo maga surat tä akan radja, mangat iä membasa tä, dan mangat iä tau mehukum Doktor idjä papa tä. — Djadi Pirhus membasa surat tä, maka iä hengan, koa: toto haliei, Pabrisius olo budjur. Iä djaton maku moba kabudjure, kilau matanandau djaton maku mobo penggoete.

---

57. Olo idjä mendohop olo pähä belom, idjä paham behimang.

Katika horan aton klahin olo Rus dengan olo Turk. Djadi, kanatek Luitenan olo Rus, tuntang isut biti olo soldadu denga, injoho mengalati, tä iä mehining augh olo, idjä djari lawo hong parit. Olo tä paham blaku awat, koa: aku paham behimang, aku djari lawo hong parit to, djaton aku tau blua tinei. Maka olo tä aton soldadu olo Turk. Olo soldadu, awang dengan Luitenan tä, hendak mempatäi iä, tapi Luitenan mengahana, koa: äla! akan en keton hendak mempatäi iä, narei kasalahe? Iä maga olo tä akan podok ai, palus menatamba iä. Maka iä kälä tinei. Djadi kälä iä, tä iä menenga duit isut aka, akan indu belandja, palus menjoho iä buli lewue. Djaton tahi limba tä, Luitenan tä inawan olo Turk, palus indjual akan indu djipen. Djetä sampei pinding olo, idjä djari indohop Luitenan tä. Palus iä menale äkae menempo, menewus iä, belalu maga iä akan lewue, tinei, iä menenga kea aka duit bulau, akan indu belandja.

Dohop olo hong kapähä,
Tantu Hatalla memalä.

---

58. Kilau ikau nahuang gawin olo dengam, kalotä patut ikau kea dengan olo.

Horahoran aton olo duä biti suasuat. Idjä tä djari sampei kapala, blaku bitjara, koa: olo to paham salah dengangku, aku blaku bitjara, uka aku mangat ataiku tinei.

Bitjara tä hindei djari putus, tä idjä indawa kolae, kanatek menandjong, menjengok tanae. Maka iä mitä hong tana ain idjä 'mendawa iä, aton sapi, paham mentakan, mehundjeng, tuntang kuman karä talo imbul. Belalu iä menawan sapi tä, maga iä akan kalekae, palus mendjarat iä. — Kälä keton menumon gawi bahalap tä. Jesus menjoho ita sinta musohn ita, dan djaka iä blau, Jesus menjoho ita pakanan iä.

---

59. Ampin sohat toto.

Horan aton olo duä biti, idjä Damon, idjä Pitias arae. Äwen duä djari hadjandji, hendak hasobat toto, alo hong kapähä, alo hong kamangat. — Djadi Pitias imanga radja, palus iä bua hukum matäi, basa, koan olo, iä salah gawie dengan radja. Amon Pitias mehining, radja hendak mempatäi iä, tä iä blaku permisi, mangat tau buli lewue handjulo, mangat iä tau nguan karä perkaran ramoe dengan kolae. Koan radja: tau bewe, ikau buli, amon aton olo, idjä tanggong ikau, palus sakap matäi ganti ikau, paribasa ikau djaton buli. Tä sobate Damon sakap tanggong, palus iä sakap matäi, djaka Pitias djaton buli. Belalu Damon madjok paie hong panga. Maka radja, tuntang karä olo, paham hengan, koa: kilen kea, äwen duä

madja äwen kea, dan djadjalan iä paham busik tumon bahut. — Sindä iä buli hamalem, kaput pidjem halıei, tä iä lajang bara djalan, palus bebaring akan lowang petak, idjä handalem halıei, palus iä tudja balang. Djadi iä berendeng tinei, tä iä hendak blua, tapi djaton ole, basa saran lowang tä paham mendeng. Tä iä paham menjasal, koa: to aku heto indu matäi. O, djaka aku djaton djari lius busik. Djaka Hatalla mawat aku sindä to, djaton haliei aku hendak busik tinei. Djadi, amon bulan djari lembut, tä iä mitä, aton darak petak intu saran lowang, djalan danum. Tä iä mengkemä memplua arepe bara lowang, djalan darak petak tä, tau kea blua iä, palus iä buli huma. Limba tä duä njelo katahi djaton iä busik. Tapi iä djaton palus menganan gawi tä, iä busik tinei. Sindä iä djari hagoet busik, sawae menunggo iä sampei bentok alem, tapi djaton iä buli. Tä iä mempisik anak oloe, palus äwen duä lius menggau iä, asoe iä mimbit kea. Amon djari menandjong sateuga djam hira, tä aso mangang. Iä menuntut augh aso, menggau talo iangange, tä iä mitä Karel mendeng, indanan intu kaju, djaton hagerek pai lengäe. Ikau, Karel? koan sawae; jo, aku, koa. Buhen ikau pahalau tahi? Palus sawae, äwen duä anak oloe, mimbing lengäe, ngangalan iä sampei huma. Krana iä djari mihop, dan awi paham sadingen iä kait, djaton iä tau menandjong. Djadi iä sampei huma, tä sawae mawi danum blasut, mempihop iä, limba tä iä lius betiro. Intu handjewu tinei, iä menjerita, koa: o, Sopia, (djetä aran sawae) alem ndau ikau kilau melaikat Hatalla akangku. Pukul sapulu aku betolak bara äka busik, tapi basa paham kaput, tä aku menandjong kules puter telo djam katahi, djaton katawan djalan, tä aku paham uju, palus aku

mendanan arepku intu batang kaju, hendak matäi angate. Djaka isut hindei, aku matäi, basa paham sadingen. Bara to, palus matäi, aku djaton maku mimbing karto tinei. Äla pahalau bedjudju augh djandjim, kälä ikau blaku dohop intu Hatalla, mangat iä maharak setan tä, idjä magon menantiring ikau, koan sawae. Jo, koa, aku hendak kea blaku doa, tapi tantu halici, aku djaton maku busik tinei. Toto kea, hanja njelo katahi iä djaton busik. Tä sawae handjak, krana Karel mingat gawie, dan hong karä satiare iä behudjong, basa Hatalla memberkat iä. Tapi olo papa idjä biti, bebongkat akan lewu tä, iä tä bedagang dengan arak, tinei iä menjoho olo busik kea hong humae. Tä arä olo, bara lewu tä, magon madja hetä intu hamalem. Ombet katahi, maka Karel madja kea. Solake iä djaton busik, tapi basa matae magon menaharep olo pambusik, tä iä mipen, djari ombet, iä mimbing karto, palus busik tinei tumon bahut. Djadi iä paham kananjan tinei, tä iä madja paharie idjä tato, idjä melei lewu beken, idjä djam tandjong bara lewun ajue. Hetä olo busik kea. Karel madja kindjap hetä. Sindä iä kea akan tä, hamalem iä betolak, buli. Ambon paham, djaton iä tau mitä kedjau. Tokep lewue, olo djari mongkar batu bara petak, aton lowang, 45 kaki kandaleme. Basa iä djaton tau mitä berendeng awi ambon, tä iä gagar akan lowang tä, palus matäi. Sawae magon mentei iä, tapi amon djari handjewu, tä olo supa iä hong lowang tä, palus mengabar akan sawae.

Keton, idjä membasa djeto, ingat, paham dähän tali tä, idjä hapan setan memasong olo, uka äla iä menempo Hatalla. Djaton beken, idjä tau menggetus tali tä, palus meliwus ita bara lengän setan, baja

Jesus. Sabab tä, keton idjä bakas, kälä keton hobä, menempo Jesus, dan madjar anak keton, mangat iä kea tamä Jesus, mendjadi muride. Äla keton kalapean to: Hatalla djaton menjoho olo murä iä. Iä, idjä membowor talo papa, karä menggetem karusak.

---

55. Olo hai, idjä budjur hadlici.

Djaman horan, tò djari telo ratus njelo katahi, aton djuru tulis radja Ingris, Thomas Morus arae. Iä tä olo pintar, tapi budjur dan tetek hong bitjara kea. Sindä maka aton olo tatau, idjä aton perkarae, djaton bakaruan, tapi iä hendak manang. Sabab tä iä bepikir, hendak menjudok djuru tulis radja hapan penengae. Iä menjoho menampa duä kababak kasa salaka, berega halici, palus iä menjoho anak oloe maga, menenga akan djuru tulis radja. Tapi Thomas Morus djaton tarima tä. Iä menjoho anak oloe menjuang kasa tä dengan anggor, idjä kapala bahalap, palus iä hamau dengan olo, idjä maga kasa tä: tenga to akan tempom, hamau denga: iä tau blaku hindei anggor aingku, amon iä nahuang. Kalotä iä mempahawen olo tä, idjä hendak menjudok iä.

Idjä perkara hindei mesanan akan ita kabudjur tuan tä. Radja Ingris intu katika tä paham karas dan papa. Iä kindjap menganan sawae, belahe impatäie kea. Sindä maka iä hendak menganan sawae, Anna arae, hendak mesawä beken. Tä iä menggau buku, mendawa sawae intu landrad. Maka kapala landrad, djetä Thomas Morus. Iä katawan, sawan radja djaton bara salah, iä katawan, djetä pikir radja bewe. Sabab tä iä djaton maku mempahaiak kahendak radja. Arä olo hai, awang beken, menumon augh radja,

menjewut sawan radja olo papa, tapi Thomas Morus djaton maku kalotä. Tä radja melait iä, koa: djaka ikau djaton maku menumon pikirku, karä, aku memanga ikau, mahing aku hendak mempatäi ikau, djaka ikau magon melawan kahendakku. Tapi Thomas Morus djaton tendor, koa: sawan tuanku djaton salah, djaton patut, iä ihukum, aku djaton tamä bitjara salah tä. Tä iä imanga. Maka sawae, anake, kolae samandiai menale iä huang panga, mempudji iä, mangat menumon kahendak radja. Ikäi samandiai tjelaka, amon ikau ihukum, koan äwen. Tapi iä djaton mundur, alo iä paham pähä atäie, gitae sawae dan anake paham tjelaka. Iä hendak menumon kahendak Hatalla bara kahendak radja. Hong panga olo paham karas dan papa denga, djaton tahi, maka iä bua hukum matäi. Radja menjoho olo menetek njate.

Tuan tä toto djari menumon augh Jesus: Äla keton mikä olo, idjä tau mempatäi bereng, tapi djaton tau mempatäi liau; tapi patut keton mikä Iä, idjä tau mempatäi bereng tuntang liau huang naraka.

---

56. Olo idjä budjur dengan musohe kea.

Horahoran aton radja, Pirhus arae, iä tä mengalahi lewu Roma. Kapala parang ain olo Roma, Pabrisius arae. Solake olo Roma paham kalah, Pirhus paham mawi iä. Tä, Doktor ain Pirhus, mempait surat akan Pabrisius, koa hong surat tä: pirä ikau hendak menenga akangku? tä aku hendak menenga puli akan radja, mangat iä matäi. Tä ikau liwus bara musohm. Tapi Pabrisius djaton tarima tä, iä menjoho

olo maga surat tä akan radja, mangat iä membasa tä, dan mangat iä tau mehukum Doktor idjä papa tä. — Djadi Pirhus membasa surat tä, maka iä hengan, koa: toto halici, Pabrisius olo budjur. Iä djaton maku moba kabudjure, kilau matanandau djaton maku mobo penggoete.

---

57. Olo idjä mendohop olo pähä belom, idjä paham behimang.

Katika horan aton klahin olo Rus dengan olo Turk. Djadi, kanatek Luitenan olo Rus, tuntang isut biti olo soldadu denga, injoho mengalati, tä iä mehining augh olo, idjä djari lawo hong parit. Olo tä paham blaku awat, koa: aku paham behimang, aku djari lawo hong parit to, djaton aku tau blua tinei. Maka olo tä aton soldadu olo Turk. Olo soldadu, awang dengan Luitenan tä, hendak mempatäi iä, tapi Luitenan mengahana, koa: äla! akan en keton hendak mempatäi iä, narei kasalahe? Iä maga olo tä akan podok ai, palus menatamba iä. Maka iä kälä tinei. Djadi kälä iä, tä iä menenga duit isut aka, akan indu belandja, palus menjoho iä buli lewue. Djaton tahi limba tä, Luitenan tä inawan olo Turk, palus indjual akan indu djipen. Djetä sampei pinding olo, idjä djari indohop Luitenan tä. Palus iä menale äkae menempo, menewus iä, belalu maga iä akan lewue, tinei, iä menenga kea aka duit bulau, akan indu belandja.

Dohop olo hong kapähä,
Tantu Hatalla memalä.

---

58. Kilau ikau nahuang gawin olo dengam, kalotiä patut ikau kea dengan olo.

Horahoran aton olo duä biti suasuat. Idjä tä djari sampei kapala, blaku bitjara, koa: olo to paham salah dengangku, aku blaku bitjara, uka aku mangat ataiku tinei.

Bitjara tä hindei djari putus, tä idjä indawa kolae, kanatek menandjong, menjengok tanae. Maka iä mitä hong tana ain idjä mendawa iä, aton sapi, paham mentakan, mehundjeng, tuntang kuman karä talo imbul. Belalu iä menawan sapi tä, maga iä akan kalekae, palus mendjarat iä. — Kälä keton menumon gawi bahalap tä. Jesus menjoho ita sinta musohn ita, dan djaka iä blau, Jesus menjoho ita pakanan iä.

---

59. Ampin solat toto.

Horan aton olo duä biti, idjä Damon, idjä Pitias arae. Äwen duä djari hadjandji, hendak hasobat toto, alo hong kapähä, alo hong kamangat. — Djadi Pitias imanga radja, palus iä bua hukum matäi, basa, koan olo, iä salah gawie dengan radja. Amon Pitias mehining, radja hendak mempatäi iä, tä iä blaku permisi, mangat tau buli lewue handjulo, mangat iä tau nguan karä perkaran ramoe dengan kolae. Koan radja: tau bewe, ikau buli, amon aton olo, idjä tanggong ikau, palus sakap matäi ganti ikau, paribasa ikau djaton buli. Tä sobate Damon sakap tanggong, palus iä sakap matäi, djaka Pitias djaton buli. Belalu Damon madjok paie hong panga. Maka radja, tuntang karä olo, paham hengan, koa: kilen kea, äwen duä

to? Djaka Pitias djaton buli, dia indu matäi iä? Andau djari tokep, idjä inukas radja, mempatäi Pitias, tapi Pitias hindei duma. Tä karä kolau Damon hamau denga, koa: olo humong ikau, to ikau impatäi, krana äwe katawan, Pitias duma. Koan Damon: tawangku, iä duma, naughe bewe. Andau djari sampei, olo djari menatap gantongan, olo djari hendak maga Damon akan äka gantongau, hindei Pitias djari duma. Tapi Damon djaton mikä, koa: tawangku, sobatku djaton memunga aku. Tä salenga Pitias duma, koa: to aku, äla keton mempatäi sobatku. Radja paham hengan, palus atäie hagerek, gitä kabudjur olo tä, belalu radja mampun Pitias, djaton iä impatäi.

---

60. Kabudjur olo tatau dengan djipäe.

Olo tatau, Pisaro arae, paham budjur dengan anak oloe. Sindä iä, tuntang anak oloe, dimpa batang danum. Tä anak oloe lawo akan danum, palus inamput dähäse. Sana tempoe mitä tä, belalu iä hanangoi menuntut iä, menjingkap balaue, mawat iä. Tempoe mahing karenga dia matäi hong dähäs danum. Tä kolae mempudji iä, koa: laleha, ikau bilak mempatäi arepm tagal djipen bewe. Kilen, koan Pisaro, djaton iä olon? Djaton keton katawan, iä djari menempo aku tahi njelo dengan budjur atäie?

---

61. Djipen idjä budjur dengan tempoe.

Horan aton olo Roma, Plankas arae. Iä tä tatau, arä anak oloe, dan arä ramoe. Maka radja Roma,

Augustus arae, besingi iä, basa Plankas djaton nahuang, Augustus djadi radjan olo Roma. Radja djari menjoho olo, menggau Plankas, mangat impatäi. Tä iä menjahokan arepe. Anak oloe katawan äkae, tapi iä djaton maku mesuman. Maka äwen paham imukul dan ingapähä, sampei iä bilak matäi, tapi iä djaton maku mesuman kaleka, tempoe djari menjahokan arepe. Hining Plankas, anak oloe paham ingapähä tagal iä, tä iä djaton tau menahan arepe hindei, iä lembut, belalu mesanan arepe akan olo hai, koa: to aku, aku djaton nahuang, anak oloku pahalau ingapähä tagal aku. Palus iä impatäi. — Tuan tä budjur dengan anak oloe, tinei anak oloe budjur kea dengan tempoe.

---

62. Anak ole, idjä djaton maku menendjaro indue.

Anak olo hatuä, arae August, injoho indue masib. Djari iä hong tatehan, tä koan betaue: aku hendak masib akam. Äla! koan August, aku masib. Tapi betaue hendak mendjidjit sarangae bara lengäe, tä sarangae pusit. Tä äwen duä paham tangkedjet, belalu menangis, basa iä mikä kalait indue. Kahum tä, maka aton olo bawi mahalau tatehan, mitä anak olo tä menangis, basa saranga hapa masib, djari pusit. Koan olo bawi tä: buli bewe, keton duä, suman akan indu: aku djari memusit sarangan danum tä, tä iä djaton memukul keton. Haiak August mehining augh tä, maka iä mempuas djohon matae, menampaja olo bawi tä, koa: kweka tau kalotä, aku djaton maku menendjaro induku. Aku hendak mesuman budju-

budjur akan induku, tä iä djaton melait aku; paribasa iä melait aku, naughe, tapi menendjaro iä, djetä aku djaton maku.

Äla keton menendjaro, djetä hadat, idjä memapa olo haliei. Hadat tä aton djarat, idjä hapan setan memasong olo, mangat menjambali iä.

---

63. Anak olo, idjä djaton radjin mäwoi arepe hong gawin olo penipu.

Aton anak olo, iä injoho indue memili gula, 10 kabawak. Olo, idjä mendjual gula, salaja mitong, iä mitong regae, baja akan 6 kabawak. Tä aton tisan duit ain anak olo tä, akan 4 kabawak gula, djadi 2 wang 4 duit. Iä kajawan bewe, olo idjä mendjual gula, salah itonge, tapi iä djaton maku mesanan. Hapan 2 wang 4 duit tä iä memili wadai, membagi kea akan anak olo, awang mengadji haiak iä. Haiak iä kuman wadai tä, maka iä menara arepe, koa: malem aku djari menipu olo, idjä mendjual gula akangku, iä kalapean mitong 4 kabawak gula, djadi 2 wang 4 duit akangku. To ramerame ita kuman wadai. Tapi aton anak olo idjä, iä hamau denga, koa: Djaton aku maku kuman wadai ajum, krana duit tä sama kilau inakau kea. Hatalla mitä talo handiai, iä katawan talo samandiai. Bihin, pesa aku hindei katawan augh Hatalla, tä aku humong, tä angatku, amon aku menjahokan arepku hong parakkaju, tä Hatalla djaton tau mitä aku. Tapi katonto aku djari herati.

Olo budjur besingi karä penendjaro dan karä

tipu; tapi olo papa pakat dengan karä olo penipu dan penendjaro.

---

64. Anak olo, idjä bndjun· angke.

To djari saratus njelo, aton anak olo hong tanah Amerika, Georg Washington arae. Anak olo tä djaton haliei radjin menendjaro, iä katawan, tenendjaro, djetä dosa paham haliei. Sindä maka kolae djari menenga kapak korik aka, paham iä radjin, musik djetä. Tumon hadat anak olo, iä mengkemä kamangat kapake intu genep kaju dan genep batang buah, idjä ihalaue. Kanatek iä tamä kabon bapae, äka bapae djari mimbul arä anak buah. Tä belalu iä mengkemä kapake intu anak sungkup, dengan sindä menedjep, anak sungkup tä tepas. Handjulo limba tä, maka bapae madja kabon, belalu iä mitä anak sungkup tä ineweng. Iä sangit paham, koa: djaka aku katawan olo, idjä merajap sungkup tä, limä kiping aku hendak menenga. Tapi karä anak oloe djaton katawan, äwe idjä mawi tä. Handjulo limba tä iä hasupa dengan anake, Georg, anak kapak tä hong lengäe. Tä koan angat ataie: mikä anakku djari mawi tä. Palus iä misek, koa: kilen, Georg, djaton ikau katawan olo idjä meneweng anak sungkup hong kabongku? Tä Georg teräwen, tapi belalu iä mengaku kasalahe, koa: o, apang, bahali aku menendjaro ikau, toto aku djari mawi tä. — Tä koan bapae: bahalap ikau mengaku, to aku hendak mampun kea. Tapi äla ikau tinei mawi talo kalotä. — Kilau bapa Georg tä, mampun kasalahn anake, basa iä mengaku, kalotä kea Hatalla mampun karä dosan ita, djaka ita mengaku tuntang blaku ampun tagal aran Jesus Kristus.

Georg Washington djadi tuan besar, hong tanah Amerika. To tahi iä djari matäi, tapi hapus Amerika magon mingat iä, tuntang menara iä sampei andau to.

---

65. Hatalla mematäi kasalahan olo, alo besilim para baun olo.

Horan aton klahi hong tanah Duislan. Sindä maka radja menenga prentah akan soldadue, koa: musohn ita tokep, tawangku kalekae. Mangat äla iä katawan äka ita, tä aku menenga prentah akan keton, uka äla keton hakotak hasarita, atawa menjanji, atawa meridu kilekilen, hapus alem to, sampei handjewu karä. Olo soldadu samandiai djari mehining augh radja. Tinei koan radja: äweäwe idjä melangka augh prentangku tä, palus inggantong. Djadi, hapus alem tä, djaton terhining enen, suni halici. Tapi tampalawäi, djari hendak sawah, burong djari mehiau, tä salenga lembut augh olo soldadu, idjä biti, iä menjanji, basa iä handjak mitä, alem hendak hapus. Sana Djindral soldadu mehining iä menjanji, tä koa: olo tä djari kalapean prentah radja, sabab tä, patut iä inggantong. Idjä djam aku menenga tempo aka, mangat iä tau menatap arepe. Olo soldadu tä paham blaku asi, koa: djaton tantei ihat aku melangka prentah radja, awi aku laja handjulo bewe, tä aku menjanji. Laleha keton menggantong aku, tagal kasalah isut bewe. Äla mawi augh aräarä, koan Djindral, ikau inggantong karä, kälä ikau menggau asi intu Hatalla. Djadi hapus idjä djam, maka koan Djindral, has, to keton menggantong iä. — Maka pandita, idjä mempahaiak olo soldadu, hengan kea, Djindral pahalau

karas, djaton maku mampun olo tä. Tapi iä misèk olo idjä akan inggantong, koa: suman budjubudjur akangku, mikä aton kasalahm beken, idjä imalä Hatalla to. Krana aku hengan, Hatalla menjoho ikau inggantong tagal kasalah, djaton baka talo. Kälä mengaku bewe, äla milim.

Toto, koan olo soldadu tä, aku olo perajap. To djari limä njelo; aku djari mempatäi olon idjä biti, belalu aku djari mengalian iä dara upon kaju to. Kälä keton menggau bewe, mikä tolange magon aton. Olo menggau, toto aton, takolok, tolang pai, tolang lengäe. To aku katawan, Hatalla memalä kasalahn olo. Olo djaton katawan kasalahngku. To aku inggantong intu kaju, äka aku djari mengalian hanton olo, idjä impatäiku.

Aku hendak memalä, koan Hatalla Pangkahai Tuhan.

---

66. Huma baawan.

Djaman horan haliei aton olo hai, Hatto arae. Iä tä paham tulas dengan olo pähä belom. Amon njelo bahälap, tä iä mengumbo arä talo kinan, mangat iä mendjual, amon waja lau. Sindä maka lau paham, djaton haliei olo duan malan. Ain Hatto arä talo kinan, tapi iä djaton maku mendjual, basa hindei djari ombet regae, koa. Djadi bapulopulo olo menale iä, blaku njamänjamä, mangat iä mendjual, tapi iä djaton maku. Iä menamean olo tä samandiai hong huma boang. Djadi iä tamä samandiai, tä iä menguntji karä bauntonggang dan karä baun sengok. Limba tä iä menjoho anak 'oloe, mangat iä mina apui intu sapau huma tä. Handjulo bewe, maka hapus huma tä ha-

njala, olo samandiai idjä huange, matäi. Haiak Hatto mehining olo hong apui membawei dan menangis, maka iä hamau, koa: hining bewe, augh blawau tä.

Tapi Hatalla, Pangkahai Tuhan djari memalä gawi papa tä. Basa iä menjewut olo tä blawau, tä maka Hatalla mehukum iä hanggap blawau kea. Bakojakojan blawau tamä humae, memangkit iä handau hamalem, bilak djaton iä tau betiro. Blawau tamä hong talo kinae, hong pindinge, sampei djaton kabawam hindei. Sama kilau radja Parao ingapähä awi brako.

Djadi blawau djadjalan paham, tä koa: mikä aku matäi awi blawau, kälä aku menjoho olo menampa huma akangku, hong bentok batang danum. Djadi kea tumon tä. Iä menjoho olo menampa huma batu bentok danum. Tapi baka blawau hendak melihi iä. Djadi iä tamä hong huma tä, maka karä blawau dimpa kea akan huma tä. Iä mengapähä, memangkit tuan tä, sampei iä matäi.

Huma tä magon aton sampei andau to, hong bentok batang danum, djadi 900 njelo iä hetä. Iä begarä huma blawau.

---

67 Äla bedjoho.

Horan aton tuan Djindral. Hatalla djari menenga arä ramo aka. Tapi iä djaton bisit, paham iä radjin menenga, amon olo pähä belom menale iä. Anake lepa matäi, tä iä menduan akäe, bawi, akan indu anake. Akäe pähä belom solake, tapi sana iä hong human mamae, maka iä paham bedjoho. To aku tatau, koa, ramon amaku lepa akangku, amon iä matäi. Iä djaton radjin talo beken, baja bulau, lameang, tisin,

pakeia bahalap. Olo pähä belom djaton iä maku menampaja. Tä koan mamae: o, akän, aku djaton radjin hadatm, ikau pahalau bedjoho, angatm, ikau bahalap bara olo pähä belom? Aku djari bakas, mikä gulong aku matäi. Amon ikau nahuang äka ramongku, tä patut ikau moba hadatm. Hiningm, to aku hendak halisang. To aton duit, amon olo pähä belom menale, äla diadia ikau menenga aka. Djadi augh tä, maka iä betolak. Djadi kaput, tä olo bakas mahandar human tuan Djindral, pakeiae papa, iä menandjong hanggap soka, basa iä betimpang. Iä blaku sadeka intu njonja, idjä akän tuan Djindral tä. Dari ikau, olo pengarau, koan olo bawi tä, sana iä mitä olo bakas tä. Amon ikau djaton gulong hadari, tä aku menjoho aso memangkit ikau. Narei! koan olo bakas tä, haiak iä mentarik sokae tuntang salutupe, idjä hapae menutup baue. Has, menampaja aku totototo, aku mamam. To aku djari mengkemä ampin atäim. Djaton ikau tau äka ramongku. Aku djaton maku membelom ikau hindei. Dari bara humangku, alem to kea. Tä äkäe paham blaku asi, tapi koan mamae: djaton aku masi ikau, dari bewe.

Intu andau kiamat Tuhan Jesus karä hamau dengan olo darhaka: Aku djari blau, djaton keton djari pakanan aku; Aku djari haus belei, djaton keton djari mempihop aku. Talo idjä dia djari iawi keton dengan paharingku, alo korik haliei, djetä dia kea keton djari mawi dengangku. Maka olo darhaka tä karä inutup hong apui naraka.

---

68. Titus, olo Kristen toto.

Djaman horan halici, djari labeh bara duä ratus njelo to, aton olo, Titus arae, mangkalewu hong

pulau korik, tokep tanah Djapon. Tahi njelo, helo bara Titus inakan indue, panditan Tuhan Jesus djari menale pulau tä, mesanau Ewangelion Tuhan Jesus akan olo hetä. Bakojakojan olo djari menarima augh Tuhan Jesus, belalu djari impandoi. Kalotä kea Titus tuntang sawae, tuntang anake samandiai. Agaman Tuhan Jesus djari paham tajap hong pulau tä, ampiampi olo hapus pulau tä hendak menganan dewa, palus menempo Hatalla toto.

Tapi karä imam dewa, idjä belandjae awi dewa bewe, paham mikä, koa: amon olo samandiai melaian menjemba dewa, tä karä belandjan ita nihau. Iä paham hakotak dengan radja dan dengan karä mantir kapala, koa: kälä keton totototo mengahana olo tamä serani. Kälä keton mempatäi olo samandiai, idjä djaton maku menganan Kristus. Tä radja menenga prentah, mangat karä olo Kristen impatäi, idjä djaton maku kapir haluli. Tä arä olo Kristen radjin matäi, bara menganan Tuhan ajue dan Djuruselamat ajue, iä tä Jesus Kristus. Iä menjerenan kapähä, sampei radja paham hengan.

Maka Titus inawan kea. Koan radja, djaka aku tau mengotak Titus tä, mangat iä haluli mendjadi kapir, tantu arä awang beken menumon gawie. Krana Titus olo besewut toto.

Radja membawa Titus akan humae. Koan radja: o, Titus, ikau olo Kristen, tapi djaton tau dia ikau menganan agama tä, djaton oleh dia ikau haluli mendjadi kapir. Amon ikau menumon aughku, tä aku hendak mehorumat ikau toto, aku hendak menggarar ikau, menampa ikau mantir kapala hai. Tapi amon ikau djaton maku menumon aughku, tä aku mempatäi ikau. Tapi Titus djaton menarima augh radja. Iä

hamau dengan radja, koa: karä prentahm aku hendak menumon, paribasa musohm hendak mentakan lewum, tä aku hendak omba melawan, alo aku matäi. Tapi hong perkara agama, aku djaton tau menumon aughm, krana Hatalla hai bara ikau. Sabab tä ikäi olo Kristen djaton mikä olo, idjä tau mempatäi bereng bewe, tapi ikäi mikä Hatalla, idjä tau mempatäi liau kea hong naraka. Paribasa ikau mempatäi aku, tä aku tamä pambelom idjä katatahi. Krana pampatäi aton bauntonggang akan äka pambelom katatahi.

Tä radja sangit, koa: kälä, basa ikau djaton mikä matäi, tä aton bewe akalku hapa memaksa ikau. Has, buli bewe helo.

Ain Titus aton anake, telo biti, bahalahalap ampie. Simon, anake hatuä, 16 njelo umure; Martina, anake bawi, 14 njelo umure; Mattias, idjä busu, hatuä kea, haro 9 njelo. Titus äwen duä sawae, djari madjar anake totototo hong agaman Tuhan Jesus.

Andau tinei, haiak djedjewu, kahum Titus tuntang sawae tuntang anake melipet ulut blaku doa handjewu, tä salenga olo soldadu mengaliling humae. Kapitan soldadu tamä huma, sangisangit aughe, koa: Radja menjoho aku menduan anakm, idjä busu. Amon iä djaton menganan agaman Jesus, tä iä impatäi hanggap apui. Tä bapae tangkedjet, indue kalas baue, kilau olo matäi. Tapi djaton iä mikä bewe, basa anake jadu impatäi, tapi membatang iä mikä, tagal kapertjajaan anake. Äwe katawan, mikä iä menganan Tuhan Jesus, amon iä mitä apui.

O, anak, koan Titus, ingat Polikarpus idjä horan. Kindjap aku djari mesanan seritae akam. Tawam, olo hai hong lewu Smirna menjoho iä menjapa Kristus, djaka iä dia maku impatäi hong apui. Tä koa: To

djari S6 njelo aku menempo iä, djaton iä pudji tulas dengangku. Kweka aku maku menjapa Djuruselamatku. Tä iä impatäi. Ingat iä, o, anak, tantu bahalap Tuhan tä, amon djipäe pehias tamä apui tagal iä, limba iä djari menempo iä S6 njelo. Kalotä augh indue kea, koa: jo, anakku, äla bakulas matäi, palus iä menangis.

Koan anake: o, indu, äla menangis! Aku radjin matäi. Djaton aku mikä matäi. Tagal Jesus Kristus, Tuhan ita, maka aku djaton bantus mendjuluk tahasengku.

Kakae duäduä menampaja iä, haiak menangis, palus menjium iä. Äwen hendak mempahaiak andie, tapi koan Kapitan: äla! keton samandiai melei, äla blua huma. Koan anak olo tä: kälä, naughe aku lius dengan handjak atäi, krana aku tamä sorga. Kane ita hasupa tinei.

Koan Kapitan: keton tulas dengan anak keton. Djaka keton menumon augh radja, tä anak keton djaton matäi. Keton kea, idjä mempatäi iä. Tä Titus, äwen duä hasawä, tomba augh kapitan, koa: Angatm, ikäi djaton pähä atäi, hapisa dengan anak ikäi, idjä äka karadjin ikäi? Tapi dengan anake iä hamau: lius bewe, anak! Hatalla mempahaiak ikau. Kapähä idjä handjulo, mimbit kahandjak idjä katatahi akam.

Tä kapitan menjingkap lengän anak olo tä, palus betolak denga. Kindjap iä tampaliau. Äwen samandiai menampaja iä, sampei iä selem hong human radja.

Hakaliling human radja aton pager gantong, djaton bebala enen bara ruar. Tä Titus tuntang sawae, anake, torätorä menampaja hila pager tä. Salenga indue membawei, koa: tä asep mendai, to olo mengähu iä! Bapae menehiu Abraham, palus menenggera akan

langit, sambil hamau, koa: Akam, o Hatalla, aku menenga anakku. Palus äwen samandiai mendeko ututc, blaku doa. Hapus alem tä maka Titus tuntang sawae, anake, djaton betiro; sampei handjewu magon iä menangis. Amon langit djari mehindang, tä koan Titus: njalan apui, idjä mempatäi anakku malem, kalotä kea handange.

Haro sawah, tä kapitan tamä human Titus tinei, palus hamau, koa: anakm, idjä busu, djari kawo, to aku duma, mangat menduan anakm idjä bawi. Palus iä mempudji anak bawi tä, koa: äla ikau humong, tumon andim. Radja hendak membungas ikau dengan bulau dan mutiara, amon ikau menumon aughe.

Koan Martina: Narei guna bulau dan mutiara? Kapertjaja, idjä intjoba awi kapähä, labeh bahalap bara bulau, idjä imprasi awi apui. Narei guna, djaka paribasa ramon salepa kalunen aingku, amon liauku rusak.

Sajang, koan kapitan, amon ikau impatäi, ikau tabela bahalap, kilau kambang mawar.

Koan Martina: isin olo samandiai kilau oru, karä kahalap olo kilau kambang oru matäi, kambang beduro, tapi olo, idjä menumon kahendak Hatalla, belom sampei katatahi. — Amon kalotä aughm, koan kapitan, tä ikau impatäi awi meto besiak, isim kinan meto. Kilen, djaton ikau mikä, mehining augh tä?

Tä Martina menehiu Ignatius, idjä horan, iä kea impatäi awi singa, iä hamau tumon Ignatius, koa: Aku kilau bawak paräi, aku inepä awi kasingan singa, uka aku mendjadi tepong bahalap.

Koan bapae: salamat ikau, o, anak. Ikau djari menjambut Ewangelion Tuhan Jesus totototo huang atäim, tuntang djari mahaga djetä totototo. Rogh

Hatalla djari menetep atäim, sampei ikau menumon augh Ewangelion tä dengan toto atäim.

Indue paham menangis, haiak hamau, koa: Lius bewe, anak. Rogh Hatalla mempahaiak ikau, mangat ikau mahapus kahendak Hatalla.

Koan anake tinei: o, apang, o, indu, o, akah, äla keton menangis. Kälä keton handjak atäi. Aku mitä baun tonggang sorga bebanga. Kane ita impahindjä tinei; kane hindjä Kristus ita salamat katatahi. Djadi augh tä, maka kapitan menjingkap lengäe, palus betolak denga.

Intu handjewu tinei, maka kapitan menale tinei, koa: anak keton, idjä bawi, djari matäi, to aku kanto, mangat menamput anak keton idjä bakas kea. Tapi amon keton menumon augh radja, tä maka anak keton djaton impatäi. Laleha kea, keton menjoho anak keton lepa impatäi.

Koan anak olo tä: Aku djaton maku menumon augh radja tä, aku hendak mihop sangkir kapähä tä, idjä indjuluk Apangku hong sorga akangku.

Koan kapitan: radja menjoho ikau injampalaki. Paham paja ikau karä, amon ikau leket intu kaju, paim lengäm iadjok paku, mikä duä telo andau ikau belom intu kaju, sampei ikau mehotus.

Koan anak olo tä: Djurusalamatku Jesus Kristus djari matäi kea tumon tä. Iä mendohop aku karä, mangat aku tau menanggong kapähä tä.

Koan bapae, bahalap aughm, o, anakku, idjä äka karadjingku. Asin Hatalla kälä mempahaiak ikau. Salamat olo tä, idjä tetep huang kapähä, krana limba iä djari manang, tä iä mendino makota pambelom, idjä indjandji Hatalla akan olo samandiai, idjä sinta iä.

Tä anake blaku doa handjulo, limba tä iä menjinm bapae indue, palus betolak haiak kapitan.

Titus äwen duä sawae djaton betiro idjä malemalem, hapus alem iä blaku doa, sambil marar sama arepe, mangat äla iä pahalau pähä atäi. — Haiak djedjewu kapitan menale tinei, koa, mawi sawan Titus: to aku duma, mangat menduan ikau. Ikau djaton djari masi anakm, kälä to ikau masi arepm. Totototo, takolokm inetek, djaka ikau djaton maku moba agamam. Ikau tetawä? Djaton ikau pähä atäi nihau takolokm?

Koan Maria: toto, pambelom to, idjä pambelom pendähan bewe, gulong nihau, tapi aku muli pambelom idjä toto tuntang katatahi. Handjulo hindei, tä aku hasupa dengan anakku huang sorga. Djaton aku pähä atäi melihi banangku, krana toto, gulong iä menuntut aku. Pambelom ita huang kalunen to, asiasi ampi bewe, tapi hong sorga, tä ita salamat toto. Kane olo djaton imisa tinei, tumon heto. Kane olo djaton menangis hindei. Dialo idjä matan olo pudji mitä, dialo idjä pinding olo pudji mehining, dialo idjä atäi olo djari mengkemä angat salamat tä, idjä djari injimpan Hatalla akan olo tä, idjä sinta iä.

Koan Titus: jo, toto, karä kapähä hong kalunen to djaton guna inehiu, amon inanding dengan salamat tä, idjä djari ingkes akan olo pertjaja.

Tä koan Maria: o, Titus, to aku hagoet, mangat aku matäi, tapi aku djaton menabeh arepku dengam, krana gulong ikau akan menuntut aku. Angatku, kilau tamä huma beken, äka ikau menale kea. Pampatäi memisa ita handjulo bewe, limba tä, iä mempahindjä ita katatahi hong sorga, äka Kristus, äka karä murid Jesus, äka anak ita kea. Huang kaharap tä

ita salamat. Limba augh tä iä betolak, kapitan mempahaiak iä.

Hindei djari nihau idjä djam, tä kapitan menale tinei, koa: o, Titus, ikau imbawa radja. Tä Titus omba iä akan human radja. Djadi iä sampei huma tä, tä iä iaga akan karong radja. Radja mendeng dara medja, intu hundjun medja tä hakabeken ampin pakeian bahalap, sutara, sakalat, duit salaka, duit bulau, hintan dan mutiara. Titus menabeh radja, tapi djaton iä meñampaja karä ramo intu medja tä. — Koan radja: tawangku, ramo djeto inggaräm djaton beguna; kalotä kea anakm. Has, omba aku! Aku hendak memprahan akam ramo bahalap hindei.

Koan Titus: djaton usa, tuan radja, kälä haream, djaka ikau maga aku akan kaleka sawangku, anakku, djari matäi. Aku djaton radjin talo enen hong kalunen to. — Tapi koan radja: has, omba, mitä. Haiak augh tä iä muap bauntonggang, palus iä menjoho Titus tamä karong beken. Tä iä tamä karong bahalahalap ampie. Tapi haiak iä tamä, iä teräwen paham, sampei iä mendeng kilau kait, djaton iä tau hamau, djaton iä tau miar paie. Krana en gitae? Iä mitä sawae, anake telotelo, mondok hasarita hetä. Titus kalas baue awi kahandjak atäie. Djadi ombet, tä haihai aughe iä hamau: kilen! keton handiai belom? Inggaräku keton samandiai matäi, to keton belom mangat bewe. Keton kilau djari belom haluli. Tä sawae, anake menggapi Titus, palus äwen hasium hetä awi kahandjak atäie. Radja mahing menangis awi kahandjak atäie. — Maka Titus misek radja, koa: buhen kea, ikau solake paham mempikä ikäi, limba tä ikau paham tau tinei dengan ikäi? Koan radja: toto, solake aku paham besingi agaman keton. Tä aku

djari pakat hong atäiku, hendak mempatäi keton samandiai, idjä omba Jesus. Tapi, basa aku mitä ikau tuntang anakm, keton samandiai paham tetep hong kapertjaja, keton tjakap matäi tagal agaman keton, tä aku moba pikirku, koangku: kälä aku mentjoba äwen bewe. Akan anakm tabela aku djari memprahan apui haihai, tapi iä djaton mikä, iä tjakap tamä apui. Tä aku djaton mempatäi iä. Akan anakm idjä bawi aku djari memprahan harimau besiak haliei. Koangku denga: karä iä mempatäi ikau, amon ikau djaton maku menganan agamam. Tapi iä djaton mikä. Tä aku menamean iä hong huma tinei. Akan anakm idjä bakas aku djari memprahan kaju sampalaki tuntang pakue, tuntang pukul sanaman. Tapi djaton iä mikä. Iä palus mempatanga arepe hundjun kaju tä, mendepä lengäe, koa, mawi kapiri: has, mawi bewe, tumon prentah radja. Kilau djurusalamatku djari matäi, tumon tä aku hendak matäi kea.

Toto, koan radja, anakm aton olo Kristen toto, djaton huang totok bewe, tapi huang atäie kea. Koangku: djaton aku maku mempatäi äwen. To aku melian sawam, anakm akam. Palus radja menjium Titus, koa: Agaman keton, idjä menenga kamenteng dan kaharap kalotä ampi, tantu agama bara sorga. To tawangku, kapertjajaan intu Tuhan Jesus aton labeh bahalap dan labeh beguna bara karä ramo kalunen. — To kälä ita hasobat, to aku hendak tamä agaman keton kea, aku nahuang salamat kea huang Jesus Kristus Anak Hatalla, idjä memegang kwasa huang sorga dan hundjun petak. Iä Radja karä Radja dan Tuhan karä Tuhan.

69. Anak olo bisu.

Njonja Gronau horan paham tatau, humae paham bahalap, anak oloe arä, tapi marak karä penataue, iä pähä atäi paham. Krana arä tjelaka djari mawi iä. Banae, idjä äka kasintae, djari matäi. Haiak paham menangis, iä, tuntang anake telo biti, djari maga hanton banae akan kubur. Idjä njelo limba tä, maka duä anake hatuä djari matäi awi puru; kindjap iä menale kubur anake, mangat menangis hetä. Iä menangis paham, sampei kambang, idjä djari imbul intu kubur, mendjadi bisa awi djohon matae. Djaton tahi limba tä iä mehining brita, paharie hatuä djari matäi hong parang. Djetä samandiai paham mengapähä atäie. Anake baja betisa idjä, djetä bawi, Meline arae, hanja atawa djelatien njelo umure. Baja djetä bewe, äka karadjie hong kalunen to.

Sindä maka njonja tä mondok mitor intu medja, anake mondok tokep iä, membasa surat, tä salenga olo hatuä tamä karong. Hong lengae iä mimbing surat, iä menabeh njonja, koa: aku djari kanto, mangat aku menagi utang liau tuan Gronau dengangku. Iä butang äpat kojan ropia dengangku, to surat tanda tangae. Kilen, koan njonja, banangku djaton pudji mawi utang. Idjä baris, olo hatuä tä, idjä menagi, paham papa ampin pakeiae; ampin baue, kilau baun olo basat. Tapi njonja tä mikä melawan augh olo tä, basa iä kabuate haliei huang huma, karä anak oloe begawi hong tana. Sabab tä maka njonja menjoho anake, mangat iä membawa mandur huma. Djadi iä duma, tä iä meriksa surat tanda tangan tä. Djadi iä priksa, tä koa: surat to, surat tenendjaro bewe, tanda tangan to, djaton tanda tangan liau tuanku. Tä maka

olo tempon surat tä paham blait, tuntang paham menjapa, koa: liau banam puna olo papa, kindjap iä djari menipu olo, to keton hendak menipu aku kea. Njonja djaton radjin, anake mehining augh papa tä, sabab tä iä hamau denga, koa: has, Meline, kälä ikau akan kabon. Djadi anake blua, tä olo, idjä menagi, merinting perkara utang tä, koa: djari usausang utang to, pesa liau banam haro budjang, tä iä mindjam duit tä intu aku. Tapi mandur huma mawi iä, koa: kweka, dari bewe, ikau olo penipu. Paribasa utang tempongku baja sakiping bewe, tantu usang ikau djari menagi iä, pesa iä belom, to haro ikau menagi, limba iä duä njelo katahi djari matäi.

Tapi olo tä djaton maku hadari, iä meridu paham. Djaka duä telo biti olo hatuä hong huma, tantu mandur huma djari menawan olo perajap tä, tapi to, kilen gawi denga, iä baja kabuate. Djadi ombet, tä olo perajap tä, melihi human njonja tä, haiak paham menjapa. Tinei koa, karä aku mendawa ikau intu olo hai, djaton tau dia ikau menahor duit tä.

Djadi olo tä betolak, tä njonja akan kabon, mangat menjengok anake. Tapi anake djaton, iä lilap. Hong kabon aton batang danum korik, paham bedähäs. Intu saran danum inantawus talo usik ain Meline, topie hanjut hong danum. Tä indue paham tangkedjet, sampei iä bilak tudja balang; iä membawei, koa: o, paja! tantu anakku bebaring akan danum, palus buseng. — Awi indue paham ridu, tä arä olo, bara lewu tä, menale kabon, misek riman ridu tä. Haiak iä mehining, Meline djari bebaring akan danum, tä paham iä meneser, menggau, tapi djaton sondau enen.

Limba tjelaka tä, maka njonja handau hamalem

paham pähä atäi. Talo kinan djaton beleie, hamalem djaton iä tau betiro. Kindjap iä hakotak dengan Hatalla, koa: banangku, anakku telotelo djari betolak helo bara aku, to iä hindjä Ikau, o, Hatalla, hong sorga. Paharingku djari matäi kea hong tanah kedjau, to aku belihi kabuatku halici. Karä ramongku djaton tau mempahandjak aku; hapus kalunen to kilau boang bewe akangku. Hapus atäiku taharo mitä banangku, anakku, aku radjin hindjä iä. Talo, idjä tau marar atäiku, samandiai hila kane bewe. Bara bihin, puna aku radjin akan sorga, tapi to aku haus paham haream akan kane. Duan aku, o Hatalla, gulong akan hikau.

2.

Tapi paharin njonja tä, idjä injewute matäi, djaton toto matäi, belom bewe iä, intu katika tä. Toto iä djari paham behimang hong parang. Olo, awang denga, mitä iä bebaring bara hadjaran, palus menjewut iä matäi. Tapi iä behimang bewe; iä sondau musohe hong petak, belalu iä inampute akan kotan musohe; hetä iä katawanan sampei parang melaian. Djadi parang melaian, tä iä lapas, belalu injoho buli. Radja ajue mempahai pangkate, solake iä kapitan, to iä major.

Äkae parang paham kedjau bara lewue, awi tä, tahi haliei djaton iä mehining kabar bara kolae.

Hong djalan, olo soldadu tokonge tendä melaian idjä duä andau, uka äla pahalau häka. Sindä iä, tuntang soldadue sampei lewu, äka iä tendä, hendak melei hetä idjä andau. Idjä duä meil bara lewu tä, aton lewun sobate. Djetä iä madja. Olo soldadu samandiai melei, baja iä mimbit anak oloe idjä biti. Duäduä menongkang hadjaran. Djadi iä sampei äka

sobate, tä iä mehining, ajube djari matäi, tapi djaka betaue tuntang anake telo telo magon belom, atawa dia, djetä sobate djaton katawan.

Djadi kaput, tä tuan major äwen duä anak oloe betolak tinei, hendak buli lewu, äka olo soldadu. Solake blawa bulan, tapi amon bulan djari belep, tä iä laiang hong parakkaju, djaton iä katawan djalan. Tinei andau udjan paham, bisa haliei iä. Tahi iä djari menggau djalan sambil gentau, sampei iä tuntang hadjaran häka haliei, tä koan tuan major, mawi anak oloe: hadjaran ita paham häka, ampi ita bara malem heto hong parakkaju.

Djaton memen, koan Haska (djetä aran anak olo tuan tä) kindjap ita djari betiro hong petak. Karä, aku mentokan apui haihai, mangat ita mandang hetä, belä ita bedarem bulu. Belalu iä mohon bara hadjaran, mendjarat iä duäduä intu kaju. Limba tä iä mawi apui, tapi apui djaton maku belom, basa kaju pahalau bisa awi udjan. Djadi udjan tuntang riwut melaian isut, tä iä mehining aso mangang. Tä, aso mangang, koan Haska, djetä bua haliei; tantu lewu tokep. Tantu, koan major, kälä ita miar hindei isut, menuntut angang aso. Djadi iä miar isut, tä iä mitä pahalendang sombo, isut hindei, tä iä menjampei huma, idjä kabuate haliei hong parakkaju tä. Hakaliling huma tä aton pager gantong dan dähen. Amon äwen duä djari sampei baun tonggang pager, tä iä menega, blaku uap. Maka augh olo bara huange misek: äwe keton? Ikäi olo halisang, koan Haska, ikäi djari laiang hong parakkaju, to ikäi hendak bara malem heto. Pirä biti keton? augh bara huang misek tinei. Ikäi duä biti bewe, koan Haska. Kälä ikau muap, mangat ikäi tamä, krana ikäi paham häka, idjä baris,

paham blau kea. — Tä olo muap baun lawang. Olo idjä muap, djetä olo bawi, bakas dan papa ampi halici. Äwen duä tamä tuntang hadjaran; belalu Haska maga hadjaran akan krambang hadjaran. Djadi äwen duä tamä, tä maka olo bawi tä belalu menguntji tinei buabua baun lawang, palus menjahokan kuntjie.

Has, palus bewe, koan olo bawi tä. Has, koan major, tapi kälä ikau gulong berapi akan ikäi, ikäi paham blau. Kälä, koan olo bawi tä, tapi ikäi olo pähä belom bewe, djaton arä balut. Anakku djaton hong huma, tapi angat kameangku, iä gulong buli, tä iä tau hasarita dengam. Aku betimpang isut, tuntang djari paham bakas, äsongku, Ursula, bewe dengangku heto, pähä halici aku begawi. Tinei äsongku bisu, tapi iä tau mendohop kea isuisut.

3.

Tuan major mondok dara apui, mangat iä ngalaso arepe, krana iä paham bedarem bulu. Olo bawi bakas djari blua handjulo. Tä Ursula tamä, mimbit piring, sendok, lading, simpang. Korik iä, mikä 10 njelo umure. Pakeiae bahalap, tapi baue kalas dan ringiringi. Tabeh ikau, koan major, paja, ikau bisu, djaka ikau tau hakotak, hendak bewe, aku hasarita dengam. Haiak augh tä, maka anak olo tä menampaja major, mingkes tundjoke intu totok njamae, menatap medja, belalu blua. Handjulo limba tä iä tamä tinei, mimbit talo kinan. Palus major mondok kuman, paham kamangat kameah talo kinan. Paham kamangat talo kinan to, koa, djaton memen heto. Tä maka Ursula menampaja iä tinei, aton djohon matae hong matae, belalu iä blua tinei. Ampin anak olo tä paham pähä atäi, koan major. Tantu iä pähä atäi, basa iä djaton tau hakotak. Handjulo limba tä, Ursula

tamä tinei, mimbit djohon badjang, palus mingkes kratas korik dara piringe, belalu blua tinei. Djadi iä blua, tä Major membasa surat tä; koan augh surat tä: Djeto äka olo basat; alem to, olo heto hendak mempatäi ikau. Kälä ikau mingat. O, djaka Hatalla mawat ikau, tuntang aku kea. — Tä Major paham tangkedjet, iä bepikir, djaka bahalap iä hadari, atawa melawan. Kahum tä, maka Haska menjengok hadjaran. Amon iä tamä karong tinei, tä Major mesanan aka augh surat tä. Maka Haska paham tangkedjet dan mikä. Äla pahalau tangkedjet, koan major, äla olo bawi tä mitä, ita pahalau gogop. Kälä ita hakotak, hasarita, kilau djaton katawan enen. Kälä ikau mimbit pistolku duäduä, padangku aton heto, hanggap tä aku hendak melawan totototo. Kälä ikau priksa toto toto hong hapus huma to, mikä aton olo menjahokan arepe hong huma to. Kahum ikau mengumbang huma to, tä aku hendak mendjaga olo bawi tä, uka äla iä menjelek ikau. Aku hendak membawa iä akan karong to, dan haradjur hasarita denga, uka äla iä kantäkantä. Haska lius. Ombet katahi, maka iä buli, kalas baue, iä mingkes duä pistol hundjun medja, palus menjerita akan tempoe, koa: paham ampin talo heto. Tokep kaleka hadjaran, aton karong korik. Penda kaleka betiro, aku sondau arä pakeian olo, ampin pakeian olo tatau. Sakalat, sutara. Idjä, badju poko, bepetok awi käris, intu kaleka atäie haliei. Purak daha magon aton bewe intu badju tä. Mikä aku, mitä talo kalotä. Toto haliei, ita intu kaleka basat. Hadari ita djaton ole. Lawang pager inguntji totototo, anak kuntji tantu injahokan olo bawi bakas tä. Pager hakaliling huma to pahalau gantong, amon djaton tangga, djaton ita tau mendai iä. Idjä baris,

hadjaran djaton tau belihi. Olo hatuä, ampi djaton heto, koan Haska. Koan major: kälä ita misek kuntji intu olo bawi tä, mangat tau muap baun lawang pager. Bahalap ita hagoet bara heto, äla ita melei.

4.

Hoi, ikau, olo bawi, kanto handjulo, aton aughku dengam, koan major. Tä olo bawi tamä karong, misek kahendak tuan. Haiak tä, olo menega hantelo baun lawang pager. Anakku duma, koan olo bawi tä, aku hendak muap aka, palus iä blua. Tapi major menjingkap sombo, menuntut olo bawi tä, mangat iä mitä, äwe idjä tamä hetä. Djaka idjä biti bewe, atawa arä. Tapi anak ain olo bawi tä kabuate bewe, djaton olo denga. Major äwen duä tä tamä karong, äka duä pistol hundjun medja. Haska tamä kea. Tuan Major hakotak dengan Haska hapan bahasan ai, idjä olo hetä djaton herati, koa: kälä ikau lius betiro to, tapi ingat, amon aku djari lius betiro, tä ikau menakau arepm kea akan äkaku betiro, imbit padangm tuntang pistol ajum duäduä. Djadi Haska mehining augh tempoe, tä iä paham melalap, haihai njamae. Koan tempon huma: Ikau merakang njamam, kilau hendak menelen aku. Haska tetawä, koa: aku paham nahuang betiro, aku paham häka, basa tampalawäi andau ikäi betolak. Toto karä aku betiro kilau batu. Handjewu karä äla diadia mempisik aku, mangat aku pakanan hadjaran. Tapi menega totototo, mangat aku mehining. Olo tempon huma handjak mehining augh tä, belalu iä maga Haska akan äka betiro. Amon iä buli karong tinei, tä iä magon menampaja pistol hundjun medja. Koan major: kilen, bahalap pistol tä? paham bahalap, koan tempon huma. Tapi buhen tuan

mingkes iä hundjun medja. Djaton memen heto, djaton usa tuan pahalau betawat.

Djetä puna hadatku, koan major. Aku djari menjuang iä totototo; äwe katawan, mikä hamalem karä talo enen maur ita, tä aku betatap. Kai, koan olo tä, hapan ikau.

Limba tä, salenga iä mawi augh tinei, koa: kilen, ikau mihop danum bewe? Toto induku kalapean menenga anggor akam. Has, aku hendak menggau anggor bahalahalap, koä mihop isut. Belalu iä blua, membawa indue, koa: o, indu, kalapeam menjarongan tuan to hapan anggor. Imbit sombo, omba aku, ita menggau anggor.

Kilen kea pikir olo tä, koan angat atäi major, mikä iä hendak membusau aku, atawa memuli aku?

Handjulo limba tä, olo hatuä tä tamä karong tinei, membawei, koa: o, tuan, awat! awat! induku lawo hong karong kane, palus sombo belep, aku djaton katawan, iä belom atawa matäi. Dohop aku, mäton iä akan to.

Has, koan major, kälä ikau mimbit sombo bara medja to, mangat blawa. Djadi iä sampei baun tonggang karong tä, koan major: has, ikau helo tamä, aku menuntut ikau. Tä iä helo tamä, major menandjong intu likute. Tä iä mitä, aton karis hong kambut klambin olo tä. Has, koan huange, to iä hendak mempatäi aku hong karong to; belalu iä mundur, koa: ia, idjä menenan suah akan olo, tantu kabuate impatäi awie. Haiak augh tä, iä menggian olo tä, sampei iä bebaring akan lasäi, belalu iä mendjidjit baun lawang, palus matep iä totototo hapan huit sanaman.

5.

O, Haska! O, Haska! Major membawa anak oloe. Haska duma, mimbit padang tuntang pistol. Djaton usa talo tä, koan Major, burong djari tamä djarat. To iä, hong karong to, djaton iä tau blua tinei. Has, bua djetä, koan Haska; tapi to kälä ita menggau kuntji baun tonggang pager. Tahi Haska menggau, tä iä sondau kuntji penda landai hong dapur. Limba tä äwen duä tä mariksa hapus huma tä, genep karong, genep serok, mangat iä katawan, djaka olo menjahokan arepe. Hong karong idjä, iä mehining augh, olo blaku doa. O, Hatalla, koan augh tä, pasi tuan tä tuntang anak oloe. Awat iä, awat aku kea bara huma papa to.

Major muap baun tonggang, belalu iä mitä, olo, idjä blaku doa hetä, djetä Ursula. Kilen, ikau tau hamau, koan major, djaton toto ikau bisu? Dia aku bisu, tuan, koan anak olo tä. Olo, tempon huma to, idjä papa haliei, mengahana aku hakotak. Bihin iä djari mempatäi tuan, idjä blaku bara malem heto. Bara tä olo mengahana aku hakotak, koa: amon olo madja, ikau nahadja arepm bisu; amon ikau behanji hakotak kahum olo madja, tä ikäi mempatäi ikau.

Äwen hong huma to djaton tau mawi ikau tinei, koan major, djari iä inawan. Aku djari mengorong iä hong karong idjä. — To kälä ikau menjerita akangku, äwe mimbit ikau akan huma to? — Karä ita hasarita, koan anak olo tä, to ingat bewe renderendeng, krana ita djaton sanang heto. Duä pulo biti olo basat melei hong parakkaju, tokep huma to. Alem to, barang 10 biti hendak madja heto. Olo bawi bakas tä, djari berapi aka. Ingat, uka olo papa tä, äla tamä huma to.

Kilen hadate bahut, amon iä duma? Major misek. Duma iä arä olo haiak, atawa midjä menduä? Iä duma menduä, menelo, koan anak bawi tä; amon iä sampei baun tonggang, tä iä menega hantelo. — Gau arä tali, koan major, mawi Haska, mangat ita memasong iä, amon iä duma. Djadi iä menggau tali, tä salenga olo menega baun lawang pager paham. Haska hadari, menjelek, mangat mitä, pirä biti duma. Iä buli, koa: duä biti bewe blaku tamä. Kälä, koan major, uap bewe, mempendeng arepm belikat bauntonggang. Idjä solake tamä intakangku, idjä rehian, djetä bagi ajum.

Haska mawi tumon tä. Idjä solake tamä, belalu intakan major; iä membidik usoke hanggap pistol, koa: basat! semba! djaka dia ikau nahuang inimbakku. Tä olo basat menjemba pain major, koa: ampun tuan. Idjä beken imbaring Haska; palus duä duä imasong hapan tali. Koan major: amon keton behanji mawi augh, tä aku palus menimbak keton. —

Handjulo limba tä olo menega tinei. Haska muap, maka aton tinei duä biti tamä, belalu iä imasong kea, tumon idjä helo. Limba tä djaton duma tinei, mikä iä djari katawan, kolae inawan.

6.

Limba karä gawi tä, maka langit mehindang, djaladjalan sawah. To, kälä ita betolak, koan Haska. Tapi koan major, helo helo, hindei djari sanang ita. Ikau djari mehining, aton sampei duä pulq biti olo basat hong parakkaju to. Mikä iä menimbak ita bara belikat batang kaju. Aku hendak bepikir helo, ampin gawin ita to.

Salenga Haska membawei, koa: aku mehining augh pain hadjaran, mikä olo basat tä duma, hendak

mentakan ita. Belalu iä hadari menjelek, tapi kadjekadjeng iä buli tinei, koa: paham kabua, soldadu ajum duma, tuan. Palus iä muap baun tonggang pager, tä karä olo soldadu tamä tuntang hadjarae. Tä major tuntang olo soldadu paham handjak. Koan Sersan, ikäi paham pähä atäi tagal ikau, tuan Major, gitä ikau djaton buli malem. Koan ikäi, mikä tuan lajang, atawa iä intakan olo basat. Sabab tä ikäi djari betolak, menggau ikau. Ikäi djari mimbit sewan, palus memgumbang parakkaju to. Tä salenga ikäi mitä awan pain duä hadjaran. Tantu djetä hadjaran ain Tuan Major, koangku, palus ikäi menuntut awan pai tä sampei heto.

Bahalap haliei, ikäi hasupa, koan Major; keton toto olo soldadu bahalap, basa keton menggau ikäi. Limba tä Major menjerita ampin perkara hong huma tä. Tinei iä menjoho olo soldadu, mangat iä mendjaga olo imasong tä. Duan kea tempon huma to, bara karong, äka aku djari mengorong iä, koa. Priksa kea hapus huma, gau hong karä serok, hong karä pati, tantu olo basat to djari menampunan arä ramo heto. Talo kinan dan talo ihop djaton korang heto, kuman, mihop bewe.

Kahum olo soldadu kuman, tä tuan Major mondok dengan anak olo bawi tä, menjoho iä menjerita arepe, koa: suman akangku, äwe maga ikau akan to? Has, serita, Ursula.

Arangku djaton Ursula, koan anak olo tä, arangku toto Meline. Olo djari merampas aku bara induku. Intu tä apangku duä njelo djari matäi; arae tuan Gronau.

Hei! koan Major, amon kalotä, ikau anak betauku. Aku mamam. Tuan Major melipet lengäe, blaku

doa. Meline kea blaku doa haiak menangis. Paham indum handjak karä, koan Major tinei, palus iä memalok Meline haiak iä menangis awi kahandjak atäie.

Tä mamae misek tinei: Kilen kea olo tau merampas ikau bara indum? Koan Meline: olo hatuä, papa ampie haliei, tamä human ikäi, memprahan surat akan induku, paham papa aughe tuntang menjapa Induku menjoho aku akan kabon, tä aton hatuä beken, menawan aku, memaleng njamangku hapan saputangae, palus maga aku akan parakkaju sampei huma to.

Djadi Major mehining serita tä, maka iä maga Meline akan äka olo basat äpat biti tä. Iä to, idjä bebilem balaue, koan Meline, djari memprahan surat tä akan induku; iä, kane, idjä bahandang balaue tuntang djanggute, djari menawan aku. Kälä, koan Major, tapi to ita hendak betolak.

Djadi iä sampei lewun olo, tä olo basat äpat biti, tuntang tempon huma, äka Meline impelei, injaragh akan olo hai. Limba tä tuan Major maga Meline akan äka indue. Haiak indue mitä anake, maka iä bilak tudja balang awi kahandjak atäie, palus iä menjewut trimakasi akan Hatalla, koa: o, Hatalla, tara akam dan horumat, basa Ikau djari mawat anakku, dan djari maga iä tinei akan heto.

Limba tä koan indue: kälä ikau menjerita akangku, kilen ampi gawin olo dengam, tantu iä paham tulas dengam. Tä Meline menjerita, koa: aku bilak matäi, awi aku paham mikä, gitangku olo basat duä biti tä menawan aku, palus maga aku akan parakkaju. Djadi ikäi sampei huma, tä olo bawi bakas tä, paham tau dengangku. Koa: äla menangis. Iä menenga kea arä wadai akangku, menjoho aku kuman, tapi indu

penaho dia aku kuman. Iä maga aku akan karong korik, koa: item, djeto karong akam kabuatm haliei. Tinei iä menenga tilam, bantal, amak, kahowut, samandiai bahalap haliei. Tinei iä mengganti pakeiangku. Djadi djetä, tä koa: to ikau ain ikäi. Anakku to, djetä bapam, aku tambim. Paham äwen duä tä mengatau aku, hendak mengananjan aku, tapi atäiku paham taharo dengam, o, indu. Olo, duä biti tä, idjä djari merampas aku, kindjap madja hetä, iä mimbit kea olo beken hindei. Maka äwen tä paham busik, paham mihop, sampei iä bebusau haliei. Tä iä klahi, hasapa, djaton kabawam mehining augh olo tä. Kindjap aku hadari akan karongku. Aku djari bepikir kea hendak bebuhau bara kaleka olo basat tä, tapi behali, basa baun tonggang pager magon inguntji kilau sipir.

Sindä maka olo sudagar idjä biti duma, hendak bära malam hetä. Arä ramoe intu iä. Iä tä impatäi olo tä. Aku djari mehining augh baweie, palus aku menale olo pemunoh tä, koangku denga: Harap bewe, keton olo perajap, Hatalla karä memalä gawin keton idjä papa haliei. Tä koan olo tempon huma: bara to, äla ikau behanji hakotak tinei, amon olo madja. Ikau nahadja arepm bisu, hiningm, amon ikau behanji hakotak idjä kabawak dengan olo, ikäi mempatäi ikau kea. Palus iä mendjidjit aku sampei hanton olo, idjä haro impatäi, koa: has, item ampin hanto to, kalotä kadjariam kea, amon ikau mesanan enen akan olo.

Limba tä aku hadari akan karongku, mendjudju lengängku akan langit, blaku doa, koangku: o, Hatalla, pangkahai Tuhan! horan Ikau djari mawat Daniel bara krambang singa. Pasi! awat aku kea bara lengän olo basat to! Soho melaikatm, mangat iä mendohop aku! — Maka Hatalla djari mehining laku

doaku, djari iä menjoho amaku, iä mendjadi kilau melaikat akangku.

Jo, toto koan indue; bakojakojan trimakasi akam, o, Hatalla! —

Tapi buhen, olo basat tä, djari merampas Meline? aton kolan njonja Gronau, tuan Klauenburg arae. Iä tä olo tatau kea, tapi iä paham bisit. Iä mipen ramon njonja Gronau. Koa: banae djari matäi, anake hatuä duä duä djari matäi, njahae djari matäi kea hong parang, to baja betisa anake idjä, paribasa iä djaton, tantu aku tempon karä ramon njonja tä, amon iä djari matäi. Tä iä menenga duit akan kapala olo basat tä, mangat iä merampas Meline. Tapi äla keton mempatäi anak olo tä, koa, kälä maga iä akan äka benjem, uka olo äla katawan äkae. Tä, tantu indue menjewut iä matäi.

Maka olo basat tä djari mawi tumon kahendak tuan Klauenburg.

Karä olo basat tä, tinei tempon huma hong parakkaju tä, tuntang indue, lepa bua hukum matäi. Tuan Klauenburg bua hukum buang.

---

20. Penenga idjä bahalap.

Aton olo pähä belom, iä kawin bawi pähä belom kea. Djadi äwen duä impahindjä awi pandita hong gredja, tä iä buli huma. Hetä aton arä kolae, paharie, madja. Maka bapa olo bawi, idjä bebanä, aton kea. Iä mimbit surat haihai hong lengäe, djetä kitab Hatalla. Olo bakas tä haman, koa: keton menjewut aku pähä belom, tapi aku djaton toto pähä belom, to aton djawet paham berega. Keton duä menampa kabali to, sabab tä maka aku hendak menenga djawet tä akan

keton, mängat iä mimbit berkat dan salamat akan human keton. Tä iä mendjuluk surat tä akan anake äwen duä banae. Djeto augh Hatalla, koa, krana olo djaton tau belom awi tepong bewe, djaka dia iä kuman augh Hatalla tä, idjä lembut bara njaman Hatalla. Ramo kalunen djaton arä ajungku, tapi awi surat to aku djari mendino penatau, idjä djaton tau nihau tinei. Huang karä ampin kapähängku aku djari masib danum tatamba bara surat bahalap to. Surat to djari mesanan salamat huang Kristus akangku. To aku tau matäi dengan salamat, amon Tempongku membawa aku. Kälä keton kindjap membasa surat to. Krana Hatalla hakotak dengan ita hong surat to. Dia hormat toto djetä, amon Hatalla, Pangkahai Tuhan hakotak dengan ita? To hining, aku membasa isut bara surat to. Belalu iä membasa Ewangelion Matteus Bagi 5. 6. 7.

Äwen duä tä djari menumon augh olo bakas tä. Maka berkat Hatalla djari hindjä iä, dan iä behudjong hong karä gawin lengäe. Tapi djarang haliei aton olo bakas, idjä menenga talo kalotä akan anake, sabab tä kindjap atäie ingapähä awi anake.

---

21. Adjar arep keton toto hong surat Hatalla.

Tuan pandita Pilippus djari mawi sombajang intu andau minggo. Hong augh seritae, iä djari mempudji olo, mangat iä totototo membasa surat Hatalla. Halemei maka iä madja olo, Nikodemus arae. Iä hasarita dengan Nikodemus.

Koan Nikodemus: Tuan, andau to, ikau djari mawi serita bahalahalap.

Pandita: Bahalap, djaka olo menumon kea. Tapi djarang iä menumon.

Nikodemus: djaton muramura menumon augh tä. Djaton andau magon membasa surat Hatalla.

Pandita: Pudji dia andau, asal keton nahuang bewe.

Nik.: Nahuang kea, tapi arä gawi, äwe begawi akan ikäi, djaka dia totototo malan, menetes, menggau satiar hetähetä. Paham kapähän ikäi olo pähä belom. Bara handjewu sampei kaput magon arä gawi, djaton sampet membasa surat.

Pandita: Tapi kilen? amon kolam madja, paharim, atawa akäm, djaton ikau melaian begawi, mangat ikau menjarongan iä?

Nik.: Pudji dia. Haro malem, ajubku madja, tä aku djaton begawi, djaton aku mohon malan.

Pand.: Atawa amon tuan hai madja, maku ikau betolak menetes?

Nik.: Toto dia. Taheta bewe, tuan Residen madja, arutku djari tatap, hendak betolak menjating, tapi belalu aku balang, mangat gitä tuan Residen: Krana tuan Residen olo bahalap.

Pand.: Budjur, to ikau djari mempala arepm. Kwe aton sobat, atawa tuan, bahalap bara Hatalla. Bapan ita huang sorga?

Nik.: Toto aughm. Tapi djetä perkara beken haliei.

Pand.: Kweka beken, sama bewe. Krana amon ita membasa Surat Hatalla, tä maka bitin Hatalla hakotak dengan ita, iä madjar, mempudji ita. Amon ikau membasa surat Hatalla, tä Hatalla djari madja ikau, mangat iä hakotak dengam. Karä kolam, mahing tuan Residen, korik bewe bara Hatalla. To, amon

kojam madja, ikau melaian begawi, tapi amon Hatalla madja, ikau djaton andau. Karugin gawim Hatalla tau memalä lipet sakojan.

Nik.: Toto, amon Hatalla djaton memberkat ita, äwe tau memberkat ita?

Pand.: Surat Hatalla kilau surat pampait Hatalla. Huang surat tä, Hatalla mesanan arepe dengan ita. Iä mesanan kahendake akan ita. Aku sinta ikau, koa, aku hendak membelom, menjelamat ikau katatahi. Aku djari menjoho Anakku Jesus Kristus akan kalunen, mangat iä menewus ikau bara setan. Djaka ikau harap iä, tuntang pertjaja intu iä, tä ikau mendino pambelom idjä katatahi. Amon ikau djaton maku pertjaja intu iä, tä ikau tjelaka katatahi. — Surat Hatalla, kilau undangundang, tumon surat undangundang tä ikau ihukum kea intu andau kiamat. Humong olo tä, idjä djaton maku madjar arepe totototo hong Surat Hatalla. To koam, djaton andau. Tapi Hatalla djaton paduli augh tä intu andau kiamat.

Nik.: Paham djetä. Tapi tuan, toto surat Hatalla impait Hatalla akan ita?

Pand.: Toto. Karä nabi, karä rasul Tuhan Jesus, kilau djuru tulis ain Hatalla Pangkahai Tuhan. Rogh Hatalla djari mesanan augh tä akan nabi, palus äwen djari menjurat tä. Maka Hatalla djari menjoho pandita akan to, iä djari menjalinan augh surat tä intu bahasan keton, iä menarang augh tä sening minggo. Patut olo samandiai mehining, membasa tuntang menumon.

Nik.: Toto kea djetä. Paham bebehat angat ataiku, basa aku djaton djari toto mingat perkara tä. Aku djari membasa kea surat Hatalla, tapi djaton

dengan karadjin atäiku. Totokku djari membasa, tapi atäiku djaton djari mingat.

Pand.: Toto haliei, 30 njelo katahi aku djari membasa surat Hatalla, sening andau isuisut, tapi paribasa aku 100 njelo umurku, djaton aku maku melaian membasa augh Hatallangku. Tapi haiak ita membasa, patut ita blaku doa kea intu Hatalla, mangat iä mendohop ita, uka ita herati riman augh tä, dan mangat augh tä palus leket huang atäi. Olo, idjä djaton paduli Surat Hatalla, iä sama dengan olo idjä menggian salamat tä, idjä indjuluk Hatalla akan ita.

Nik.: Toto aughm. Aku djari membasa augh Tuhan Jesus, koa: Narei guna akan olo, alo paribasa iä mendino salepa kalunen, amon liaue rusak.

Pandita: Sabab tä, dia patut, ita membasa Surat Hatalla sening andau, brangei idjä djam, atawa idjä duä kasakrapi? Sening andau isut kabawak, djadjalan djadi arä. Tä ita menampunan ramo idjä djaton tau kinan gagat atawa tagar, idjä djaton tau inakau olo. Helo menggau karadjaan Hatalla tuntang kapatute, talo beken inenga bara kabuate akan keton, koan Tuhan Jesus. Krana berkat Hatalla bewe, idjä menatau. Penatau beken djaton guna. — Hatalla djaton mengilak olo tä, idjä magon mawi aughe, djaton andau, djaton hila.

Nik. Toto augh tuan. Aku paham salah, basa aku djaton djari mingat augh Hatalla totototo. Tapi halemei, amon ikäi buli malan, tä ikäi paham häka, bilak kuman djaton beleie, hendak betiro bewe.

Pand.: Toto aughm, tapi Hatalla djari menenga andau minggo akan ita. Djaton usa ita begawi intu andau tä, djetä andau melaian. Intu andau tä mangat membasa Surat Hatalla, blaku doa, menjanji, menara

Hatalla. Ita olon beken bara hadangan, bawoi, idjä djaton mingat talo beken, baja kuman, mihop, betiro. Ita djari inampa Hatalla, mangat ita menggau talo kinan kea, idjä membelom ita katatahi. Augh Hatalla talo kinan djetä.

Nik.: Toto augh tuan. Hatalla djari hamau, koa: Ingat andau sabat, nakara ikau mahaga djetä. Djehawen andau ikau bua begawi, sambil nguan karä talo gawim. Tapi andau udju aton andau sabat ain Jehowa, Hatallam; andau tä äla ikau begawi, äla anakm hatuä, äla anak idjä bawi, äla djipem hatuä, äla djipem idjä bawi, äla metom, äla olo tamuäi, idjä intu ikau. Krana huang djehawen andau Jehowa djari menampa langit, petak, tasik tuntang talo handiai idjä huange; maka iä melaian andau udju. Tagal tä Jehowa djari memberkat andau sabat, dan djari mempahalap djetä.

Pand.: Djetä budjur. Patut ikau magon mingat, heto hong kalunen ita djaton katatahi, äka ita heto djaton dähen. Patut ita menggau äka idjä dähen, idjä katatahi. Patut ita menggau huma tä, idjä djari imangun Tuhan Jesus akan ita, hong sorga. Amon ita toto haus akan sorga, tä ita radjin kea membasa surat tä, idjä mesanan ampin sorga akan ita.

Nik.: Bahalap aughm, tuan, aku djaton maku kalapean tä. Aku hendak menumon. Aku hendak madjar anakku, sawangku, anak oloku, mangat iä kea herati Surat Hatalla, uka iä kea salamat dapit. Aku hendak menjoho iä kea omba sombajang, amon andau minggo.

Pand.: Bua aughm tä. Kälä Hatalla mendohop ikau, mangat ikau tau melalus djandjim tä. Kälä ita menjanji helo, tä aku hendak buli.

Alo olo djadi tatau,
Djetä djaton arä berkat,
Krana ramo puna nihau,
Djaton menenga salamat.

Tapi amon olo sondau
Dan menumon augh Hatalla:
Sampei sakalepa andau
Olo tä toto betua.

Augh Hatalla kilau p'lita,
Blawa kilau matanandau;
Kälä ita mingat brita
Augh Hatalla sening andau.

O Hatalla! to memplawa
Atäi ikäi, idjä kawus,
Uka tau menale sorga,
Supa bagi intu Jesus.

Tagal Jesus, o Hatalla,
Pasi ikäi idjä lajang.
Plawa toto atäi ikäi,
Mangat bua tau sombajang.

Serita, idjä menehiu ungkup olo Kristen.

---

1. Radja Nero. Rasul Paulus dan Petrus.

Katika rasul Paulus katawanan hong lewu Roma, maka radja Nero marentah tanah Roma. 17 njelo umur Nero, amon iä mendjadi radja. Iä tä olo papa haliei, djaton arä olo hong kalunen to, idjä darhaka tumon iä, angat kameangku. Iä mempatäi indue, sawae, gurue, idjä djari madjar iä. Tinei iä mupah olo basat, mangat iä menusul lewu Roma. Djelatien andau katahi maka Roma bakähu, krana lewu tä tangkalau hai, bakojakojan huma huange. Buhen iä mawi tä? djaton sababe beken, baja iä radjin mitä apui hai. Amon olo Roma katawan, radja tantei ihat menusul lewu tä, maka iä hendak mempatäi radja. Tapi Nero hamau dengan olo arä: Dia aku, olo Kristen djari mawi tä. Tä iä menggian kasalahe akan olo Kristen. Olo Roma pertjaja augh radja, awi tä, maka paham iä besingi karä olo Kristen hong lewu Roma.

Olo Kristen impatäi, imanga, ingapähä, djaton kabawam. Telo äpat njelo katahi olo Kristen djaton tau sanang, iä impatäi sana olo katawan äkae. Olo memungkur iä huang upak meto, limba tä iä indjaka akan aso, mangat aso mentakan merabita iä. Tokonge iä iohos hapan lilin, atawa hapan gitan kaju, atawa hapan undus, limba tä iä iaga akan kabon radja, indjarat intu kaju; djadi djetä, maka olo menotong lilin atawa gitan kaju intu bitie, mangat iä hanjala kilau sewan, memplawa djalan kabon hamalem. — Intu katika tä, maka rasul Paulus dan Petrus impatäi kea. Paulus inetek takoloke, tapi Petrus ilantak intu kaju, paie akan ngambo, takoloke akan liwa. Djaton tahi limba tä, Nero intakan lengän Hatalla kea; iä pahalau ingabelä olo, sampei tepa olo hendak mempatäi iä, tä iä bagalaba atäie, palus iä mempatäi arepe.

---

2. Rasul Jakobus impatäi hong Jerusalem.

Djaman Nero marentah hong lewu Roma, tä maka olo Jehudi mempatäi rasul Jakobus hong Jerusalem. Bakas olo Jehudi hendak memaksa iä, mangat iä, kahum pesta paska, menjapa Kristus, intu pinding olo arä. Maka olo maga iä akan sapau human sombajang, mangat olo samandiai tau mitä iä, tuntang mehining aughe. Djadi iä ngambo, kweka iä maku menjapa Kristus, paham haream iä menara Kristus, tuntang mempudji olo arä, mangat iä hoba, menjemba Kristus. Haiak olo bakas mehining augh tä, maka iä menenga prentah, mangat Jakobus imbaring bara sapau huma sombajang akan petak. Palus olo mem-

baring iä. Tapi iä djaton palus matäi, iä mendeko ututc, blaku doa, koa: Aku blaku intu ikau, o, Tuhanku Hatalla, äla Ikau mitong dosan olo to, krana iä mawi tä huang kahumonge. Imam, idjä biti, mehining augh tä, iä hengan, palus tangkedjet, dan iä mempudji olo arä, koa: narei gawin keton? djaton keton mehining, olo tetek to blaku doa akan keton? Tapi olo papa tä djaton paduli augh tä; aton idjä biti, iä mentakan takolok Jakobus hapan tetek kaju, palus iä rotek. Kalotä Jakobus, olo budjur tä, tamä kahandjak tempoe, mehoroe pampatäi pähä haliei.

Dapit maka Hatalla karä mempuas karä djohon matae. Pampatäi djaton hindei, djaton kea kadjakä, djaton kea tangis bawei, djaton kea kapähä. Pengarina 21, 4.

---

3. Lewu Jerusalem rusak awi olo Roma.

Olo Jehudi djari mempatäi Tuhan dan djurusalamat intu kaju sampalaki; — tinei, iä djari hamau, koa: naughe dahae blaku pemalä akan ikäi dan akan anak ikäi. Limba gawi tä, maka augh Tuhan Jesus djari ilalus kea, koa: dapit maka musohm karä mengapong ikau, tuntang anakm, palus mempikä ikau paham, tuntang mengarak lewum, sampei idjä kabawak batu mahing dia melei injuson intu kolae; djetä, sabab ikau djaton maku katawan katika asi.

Maka olo Jehudi djari melawan prentah radja Roma, sabab tä, radja Nero menjoho Wespasianus, kapala parang, tuntang bakojakojan olo soldadu denga, mangat iä mawi olo Jehudi. Iä djari betolak kea, tä Nero mempatäi arepe. Maka djaton tahi limba tä,

Wespasianus mendjadi radja Roma. Djadi tä, maka iä menjoho anake, Titus, mangat iä memarang olo Jehudi. Iä tä mengapong Jerusalem kahum pesta paska. Intu katika tä, sampei idjä million olo djari hakampeleng hong Jerusalem.

Tä maka olo Jehudi hong Jerusalem paham paja. Lau paham, basa olo bara ruar, djaton injoho tamä mendjual, tinei olo bara lewu djaton tau blua menggau, basa soldadun Roma mendjaga karä djalan akan lewu. Tä olo hong lewu kuman karä talo rarangei, blawau, kulit sapatu, brangei ampin oru iä melonto mendjoho. Aton kea olo bawi mempatäi anake akan indu kinan. Tä belahe matäi meher, belahe mendai kota, membaring arepe akan penda, palus matäi. Hong lewu mahing iä paham klahi sama arepe. Titus menjoho mesanan akan olo Jehudi, djaka iä menjaragh lewu buabua aka, tä iä hendak mampun iä, tapi äwen djaton maku. Paribasa aton olo, idjä hendak menumon petä Titus, tä palus olo tä impatäi kolae. Awi kanjanjaue dan kapalenge iä djaton maku katawan, Hatalla kea idjä memalä sindä tä, tagal karä kadarhakae. Angate, Hatalla karä mendohop iä, mangat iä manang.

Karä olo Jehudi, idjä blua lewu, belalu inawan olo Roma, palus ilantak intu kaju sampalaki. Hakaliling lewu Jerusalem aton kaju sampalaki, äka olo djari ilantak olo Roma. Maka hanton olo, hong lewu, tangkalau karä, sampei djaton kabawam hindei mengubur iä. 600,000 hanton olo Jehudi imbaring bara hundjun kota akan ruar lewu. Belahe inawon kea hong huma boang. Tä ewau karam paham. Intu katika tä, aton olo Jehudi, Josepus arae. Iä tä djari menampa surat serita. Iä menjerita, koa: djaton aton

lewu hong hapus kalunen, idjä djari bua kapähä tumon lewu Jerusalem. Hatalla djari mawi lewu tä. Tapi djaton kea olo hong hapus kalunen, idjä papa tumon olo Jehudi hong Jerusalem, intu katika tä.

Maka Titus djadjalan paham mengapong lewu Jerusalem, dan basa olo Jehudi djaton maku menjemba, tä iä menenga prentah, mangat soldadue mamok lewu tä. Olo Jehudi paham melawan, tapi djaton kabawam, lewu dinon kea. Titus radjin, uka huma sombajang, idjä bahalap pangue, äla imusul. Iä hamau dengan olo soldadu: äla keton behanji merajap huma tä. Tapi olo soldadu djaton paduli augh tä. Idjä biti olo soldadu mentarik sewan tuntang apui akan huma tä, belahr iä bakehu. Titus paham menjoho membelep, tapi djaton terbelep. Kakai augh Jesus tulus: Idjä kabawak batu mahing dia akan melei tersuson hundjun kolae. Idjä million dan saratus kojan olo Jehudi djari matäi huang klahi tä. Tinei djelatien pulo kojan bua katawanan. Djetä djadi 70 njelo limba Jesus inakan Maria, atawa 37 njelo, limba iä matäi hong kaju sampalaki.

Ingat talo, idjä djari inenga akam, dan idjä djari tamä pindingm, haga djetä, palus hoba; amon ikau djaton maku djaga, tä Aku duma, kilau maling hamalem, ikau djaton akan katawan djam, Aku duma, mawi ikau. Pengarina 3, 3.

---

4. Rasul Johannes.

Katika Jerusalem rusak awi olo Roma, tä karä olo Kristen, idjä solake mangkalewu hong Jerusalem, djari hadari bara hetä, akan lewu Pella, dipa Jordan, hila

timor. Radja Agripa djari menenga lewu tä aka. Rasul Johannes djari paham bakas intu katika tä; iä mangkalewu hong lewu Epesus, äka iä madjar ungkup Tuhan Jesus.

Maka radja Domitian paham besingi olo Kristen; arä impatäie. Johannes inawan kea, palus iaga akan lewu Roma. Radja menjoho menjalasut undus hong kawa hai. Djadi toto blasut, tä Johannes inamean. Tapi Hatalla, pangkahai Tuhan, mawat iä, sampei iä belopak mahing dia. Sama kilau Sadrak, Mesek, Abednego djaton matäi hong apui, kalotä dia kea Johannes hong undus.

Limba tä radja Domitian membuang iä akan pulau Patmos. Hetä Pangkahai Tuhan Jesus mesanan arepe aka, menjoho iä menjurat surat pengarina, idjä sampei katonto hong Surat Djandji taheta. Djadi tahi iä hong pulau Patmos, maka iä injoho buli lewu Epesus tinei.

Sindä iä madja karä ungkup Tuhan Jesus hong lewu beken. Tä, hong lewu idjä, aton olo tabela, idjä paham ingilak Johannes. Amon iä betolak bara lewu tä, maka iä hamau dengan pandita lewu tä, koa: kälä ikau totototo ingat olo to, äla lalangena madjar iä, mangat iä mendjadi olo bahalap. Tapi olo tabela tä, idjä solake olo bahalap, djadjalan mendjadi olo pengarau. Djetä puna tamparan karä talo papa. Djadjalan iä papa paham, sampei iä mendjadi kapala olo basat. — Tahi limba tä, Johannes madja ungkup tä tinei, tä iä misek pandita: kwe olo tabela tä, idjä koangku bihin? Koan pandita: iä djari matäi. Kwe kubure? Johannes misek. Djaton aku tau mesanan kubure, koan pandita, krana berenge djaton matäi, tapi pambelom taheta, idjä bihin huang iä, djari matäi.

Kwe iä to? Johannes misek. Iä kapala basat, koan pandita: iä magon melei hong parakkaju, koan olo; aton kea humae hetä. Tä Johannes betolak, menggau iä. Maka olo basat menawan iä, hendak mempatäi iä; tapi koan Johannes: kälä keton helo maga aku akan kapalan keton, aton aughku denga. Sana kapala olo basat tä mitä Johannes, palus iä hadari. Tapi Johannes menggoang iä, koa: o, anak, akan en ikau hadari, amon bapam madja ikau? Äla mikä, pertjaja bewe, Kristus djari menjoho aku. Tä iä tendä, haiak hagendjä, tuntang menangis. Iä lekak gawi. basat, omba Johannes akan lewu, melei hindjä ungkup olo Kristen tinei. Maka Johannes djaton helo melihi iä, sampei iä toto djari hoba, tuntang djari mendjuluk arepe tinei intu Jesus dengan toto atäi.

Djetä aton sonto bara sinta idjä toto. Djadi Johannes paham bakas, mengkemä arepe paham uju, sampei djaton tau madjar tumon helo, tä iä magon mawi augh pandak to: o, anak, kälä keton sinta samä arep keton. Amon olo misek iä: buhen ikau magon mawi augh idjä idjä tä? tä koa: djetä prentah Tuhan; maka ombet, amon olo menumon prentah idjä tä. — Karä rasul awang beken djari matäi intu katika tä; Johannes rehian halici.

---

5. Olo Kristen paham ingapähä awi olo kapir. Simeon, pandita hong Jerusalem impatäi.

Bilak telo ratus njelo katahi olo Kristen paham ingapähä awi olo kapir. Radja Roma djaton maku menjoho iä menjemba Hatalla idjä toto. Olo Kristen imaksa menjemba dewa, tuntang meluput parapah.

Amon iä djaton maku menumon, tä iä impatäi, atawa imbuang, atawa imanga. Tapi alo kalotä, djadjalan olo Kristen paham indahang bitie. Agaman Tuhan Jesus kilau apui, idjä djaton terbelep.

Simeon, panditan ungkup olo Kristen hong Jerusalem, djari 120 njelo umure, tä iä inawan, palus iaga akan tuan hai. Telo äpat andau haradjur iä bua pukul sapu, tapi iä djaton undur, sampei olo samandiai paham hengan. Djadi, djaton haliei iä maku hapisa dengan Jesus, tä iä ilantak intu kaju sampalaki. Djetä djadi hong njelo 106.

---

8. Ignatius hong lewu Antiokia.

Ignatius, murid Johannes, mendjadi pandita ungkup olo Kristen hong lewu Antiokia. Iä tä pandita toto, tumon kahendak Tuhan Jesus. Aughe tuntang ampin pambelome aton sonto bahalap akan karä olo hong lewu Antiokia. Iä djari sinta olo ai, tuntang mempudji iä, kilau bapa sinta tuntang mempudji anake. Paham kindjap iä blaku doa akan olo ai.

Hong njelo 107 maka radja Trajan madja lewu Antiokia. Atäie paham besingi karä olo Kristen. Tantei iä djari duma akan Antiokia, mangat mempalomos karä olo Kristen hong Antiokia. Tapi Ignatius milang kawan ai, awi iä kabuate menjaragh arepe akan radja. Haiak iä menaharep radja, maka radja mengotak iä, koa: ikau olo darhaka, basa ikau djaton paduli prentahku, tinei ikau magon menantiring olo arä menangkalau augh prentahku. Ignatius menara Jesus intu baun radja. Dewa djaton guna, koa, djetä talo haiang bewe; tapi Jesus tempon sorga, tempon

petak, iä kwasa, sampei iä tau menjalamat olo samandiai, idjä pertjaja huang iä. Pusakan olo ai djari tatap huang sorga. Jesus melei huang atäiku, aku sinta iä, djaton aku maku melekak iä. Djadi radja mehining augh tä, maka iä murä Ignatius, koa: narei? Kristus melei huang atäim? Has, aku hendak maharak iä. Aku menenga prentah, mangat Ignatius, idjä Kristus hong atäie, iaga akan Roma, palus indjaka akan meto besiak, akan indu balute. — Tä, 10 biti, olo soldadu, maga iä akan lewu Roma. Amon olo Kristen hong Roma mehining, Ignatius indu impatäi, tä iä menampunan duit, hendak menenga akan olo hai, mangat Ignatius lapas. Djadi djetä sampei pinding Ignatius, tä iä mempait surat; aughe hong surat iä: äla keton kalotä, bahalap haream, aku matäi tagal aran Jesus Kristus. Aku kilau bawak behas ain Hatalla, aku inepä awi kasingan singa, mangat aku mendjadi tepong bahalap. Naughe knain singa mendjadi kuburku, tä olo djaton häka mengubur aku.

Djadi iä tokep Roma, tä olo Kristen menambang iä, haiak menangis, hantä äwen hendak meliwus iä, tapi Ignatius mengahana. Arä olo Kristen mempahaiak iä akan kaleka singa. Haiak iä sampei, belalu singa ilapas. Handjulo halici, maka lepa karä isin bereng Ignatius, baja betisa tolange isut. Olo Kristen, awang kahum gawi tä, djaton betiro idjä malemalem, iä blaku doa, mangat Hatalla mempaabas iä, uka iä tau matäi kea dengan handjak atäi tumon Ignatius.

---

7. Polikarpus hong lewu Smirna.

Polikarpus, pandita ungkup olo Kristen hong lewu Smirna, solake murid Johannes kea, sama kilau

Ignatius. Hong njelo 167, djaman radja Markus Aurelius, maka olo Kristen hong lewu Smirna bua kapähä paham. Belahe imukul sapu, belahe impatäi hong apui, belahe impatäi awi meto besiak, tapi iä samandiai tetep hong Jesus, djaton iä maku undur. Polikarpus membatang inggau olo kapir, sabab tä olo Kristen djari musok iä, mangat iä mahakan akan lewu korik, tokep Smirna. Djadi iä hetä, tä, kanatek iä nupi, gitae hong nupie, bantal takoloke bakehu. Sana iä misik, tä koa: to tawangku kahendak Tuhan dengangku, tapi djadi bewe, tumon kahendak Tuhanku. Djaton tahi limba tä, maka olo Smirna katawan äka Polikarpus, belalu kapiri betolak, menduan iä. Amon Polikarpus mitä iä duma, tä djaton iä maku mahakan tinei, basa iä djari katawan kahendak Tuhan Jesus. Iä menjarongan kapiri; kahum tä, iä blaku doa intu Hatalla, menjaragh arepe intu lengän Hatalla, tuntang blaku, mangat Hatalla masi karä olo kapir, uka iä bedjeleng hoba. Hining kapiri augh laku doa tä, maka iä hengan, koa: toto kea, iä to olo bahalap, buhen kea, olo hai hendak mempatäi iä?

Hong djalan akan lewu Smirna, iä hasupa dengan duä biti mantir bitjara, mondok hong kareta. Äwen menduan Polikarpus akan kareta, palus mempudji iä, koa: kälä ikau mahorumat dewa, meluput parapah aka, mangat äla ikau impatäi. Basa Polikarpus djaton menumon aughe, tä äwen blait, palus menggian, membaring iä bara kareta akan petak, sampei sapake behimang. Djadi iä sampei tuan hai, tä koan olo hai: pasi arepm! mengaku dewa, tä ikau lapas. Asal ikau menjapa Kristus. Djadi Polikarpus mehining augh tä, maka iä hamau, koa: 86 njelo aku djari menempo Tuhanku, djaton iä tulas dengangku. Kilen aku

behanji menjapa radjangku, idjä djari menjalamat aku? — Tä tuan hai mempikä iä hapan meto besiak dan hapan apui, tapi Polikarpus djaton mikä augh tä. Ikau hendak mempikä aku hapan apui, idjä pähä handjulo bewe, tapi ikau djaton katawan apui tä, idjä imbelom katatahi akan olo darhaka. Kakai augh Polikarpus.

Koan tuan hai dengan olo arä: Polikarpus mengaku arepe olo Kristen! Maka bakojakojan olo tomba augh tuan hai, koa: djetä aton bapa karä olo Kristen, iä merusak agaman ita, iä magon madjar olo, koa: äla meluput parapah, äla menjemba dewa, sabab tä, patut iä matäi. Tä tuan hai mehukum iä, mangat iä matäi hong apui. Olo Jehudi tuntang olo kapir menampunan menawon kaju keang. Polikarpus mengkak klambie, palus mempendeng arepe hundjun kaju. Olo hendak melantak iä, mangat äla iä hagerek hong apui, tapi iä blaku, koa: naughe aku kakai bewe, Iä, idjä mendohop aku menjerenan apui, tau mendohop aku kea, mangat äla aku hagerek, alo dia ilantak. Tä olo memasong lengäe bewe. Djadi lawo olo mentokan apui, tä Polikarpus blaku doa, koa: o, Tuhan Hatalla, idjä kwasa; Bapa Anakm Jesus Kristus! aku menjewut tarimakasi intu Ikau, basa Ikau mahorumat aku andau to, krana Ikau menjoho aku omba mihop bara sangkir kapähä tä, idjä djari imbagi akan olo Ajum. — Njalan apui djaton maku sampei iä, tä kapiri menjudok iä hapan karis. Limba tä hantoe inusul.

---

8. Ungkup olo Kristen hong lewu Lion dan Wienne.

Hong njelo 177, kahum radja Markus Aurelius, ungkup olo Kristen hong lewu Lion dan Wienne,

paham pähä, awi kapapan olo kapir. Panditan lewu tä Potinus arae, djari 90 njelo umure. Iä tä inawan kea, palus olo memukul iä, tuntang mempidjak dan mihik iä hapan paie, sampei iä bilak matäi. Limba tä, olo memanga iä, tapi hong duä andau iä djari matäi, awi paham olo djari mawi iä.

Paham bebehat hindei kapähän arä awang beken. Olo paham mempikä tuntang mengapähä iä, mangat iä menganan Kristus. Tä aton djipen bawi, Blandina arae, pringkong dan habahaban iä, tapi olo djaton paduli tä; bara handjewu sampei halemei iä paham imukul, impidjak, sampei olo, idjä mawi iä, djari häka. Bereng Blandina bedaha dan behimang paham. Kahum olo paham mawi iä, tä iä magon menjewut augh to: Aku olo Kristen, ihate bewe olo mengotok ikäi, menjewut ikäi mawi talo papa.

Kalotä kea Sanktus, olo hatuä, ingapähä tangkalau paham; basa iä magon mawi augh idjä to: Aku olo Kristen, tä olo blait paham. Olo papa tä mengalasut papan sanaman, mempondok Sanktus hundjue. Tapi, alo rapus berenge belopak, sampei djaton ampin olo iä, magon iä mengaku Kristus. Limba tä, Sanktus tuntang kolae Maturus, imukul sapu, impondok tinei hundjun papan sanaman blasut. Djadi karä isin berenge bilak masak, tä iä intarik akan meto besiak. Tapi meto djaton mempatäi iä, sabab tä, iä inetek takoloke hapan padang.

Djaton tahi limba tä, Blandina impatäi kea awi sapi idjä paham besiak. Olo menamean Blandina hong djala, limba tä iä melapas sapi, mangat mempatäi Blandina. Sapi tä menandok iä, sampei iä mehotus.

---

9. Origenes.

Origenes olo Aprika; bapae Leonidas arae. Pesae anak olo, maka iä djari paham pintar herati. Paham iä radjin membasa surat Hatalla. Bilak hapus surat Hatalla, iä tau menjewut ruar kapala. Haiak iä membasa, maka iä mingat rimae kea; amon iä djaton katawan rimae, belalu iä misek bapae. Bapae paham handjak, basa Hatalla djari menenga anak kalotä bahalap aka. Kindjap, amon anake betiro, iä menale sasuroh, menjium anake, palus menjewut trimakasi akan Hatalla, idjä djari menenga anak tä aka.

Kahum radja Sewerus, maka Leonidas imanga, basa iä olo Kristen. Origenes kindjap madja bapae hong huma panga, iä haus matäi haiak bapae, tagal aran Jesus. Mangat äla iä madja tinei, tä indue menjahokan karä pakeiae, krana iä mikä, olo human panga menawan, mempatäi iä kea haiak bapae. Basa iä djaton tau madja bapae hindei, tä iä mempait surat akan bapae, koa hong surat tä: Äla ikau pähä atäi tagal ikäi. Äla ikau milim Kristus tagal ikäi. Krana ikäi djaton memen, Hatalla karä membelom ikäi. Djaton tahi limba tä, bapae impatäi, olo menetek takoloke. Tä indue, dengan udju anake, belihi pähä belom bewe. — Origenes haro budjang, tä iä djari kalotä pintar, sampei iä tau mendjadi pandita, palus iä membelom indue tuntang karä andie. Hapus umure Origenes djaton mikä olo, iä magon madja olo Kristen hong panga, menarang augh Hatalla aka haiak marar iä, uka äla iä pahalau pähä atäie. Sindä olo hendak mempatäi iä hapan batu, tapi Hatalla mengalindong iä Iä djari menampa kea arä surat, hapa menarang augh surat Hatalla. Iä djari mesanan kea augh

Ewangelion Tuhan Jesus hong tanah Arab. Iä matäi hong njelo 253.

---

10. Perpetua hong lewu Kartago.

Katika radja Sewerus paham mempatäi olo Kristen, maka arä kea impatäi hong lewu Kartago, tanah Aprika. Tä aton idjä, Perpetua arae, olo bawi tabela dan tatau. Aton anake, tabela haliei, lagi menuso. Maka Perpetua inawan kea. Bapae, idjä kapir, menuntut iä sampei huma panga, paham musok iä, uka iä menganan agaman Jesus, mangat äla iä impatäi. Tapi koan Perpetua: Djaton aku tau menjewut talo beken, baja aku olo Kristen. Solake iä djaton pahalau pähä hong panga; olo Kristen, bara lewu, injoho madja iä, pandita tau madja kea. Maka Perpetua, dan arä awang beken hong panga, hindei djari impandoi. Tapi pandita mempandoi iä hong panga.

Djaton tahi limba tä, awaue induan bara Perpetua, palus iä inamean huang karong papa haliei, paham sekä tuntang kaput. Amon olo maga iä akan human olo hai, mangat perkarae imutus, tä bapae menale kea, hakotak dengan anake, koa: pasi aku, item, balauku djari howan, pasi anakm tabela tä, idjä djaton tau belom, amon ikau matäi. Idjä baris, ikäi karä kolam mahamen, amon ikau impatäi olo. Palus iä menjium lengäe tuntang menjemba iä, haiak menangis. Perpetua hamau dengan bapae: kilen gawi, apang, djaton aku tau melawan kahendak Hatalla. Olo hai mempudji iä kea, koa: pasi bapam. Paham kapähän atäiku, koan Perpetua, mitä apangku paham pähä, tapi aku djaton katawan augh. Aku olo Kristen.

Perpetua tuntang awang imanga haiak iä, bua hukum matäi. Iä impatäi awi sapi besiak.

Perpetua djari menumon augh Jesus: Iä, idjä sinta bapae, atawa indue, labeh bara Aku, djaton guna iä intu Aku.

---

11. Kirillus.

Kirillus, anak olo tabela hong lewu Kaisarea, djari mengaku Kristus dengan toto atäi, alo olo memukul dan paham merarat iä. Basa iä djaton maku melekak agaman Kristus, tä bapae maharak iä bara humae, palus djaton paduli iä hindei. Djadi djetä sampei pinding olo hai, tä Kirillus imbawa, mangat iriksa. O, anak, koan olo hai, aku hendak mampun ikau, bapam hendak menduan ikau tinei akan humae, asal ikau hendak menganan Kristus. — Aku djaton bakulas pähä, koan Kirillus, krana tawangku, Hatalla hendak menduan aku akan indu anake, aku djaton pähä atäi, sabab apangku djari menganan aku, dan djari maharak aku bara humae, krana Tuhan Jesus hendak menduan aku akan kaleka bahalap haream. Aku djaton mikä matäi, krana djetä dimpahan akan pambelom, idjä bahalap bara pambelom hila to. Djadi iä menjewut augh tä, maka olo memasong iä, belalu maga iä akan kaleka olo impatäi awi apui. Tapi olo hai djari hamau dengan äwen, idjä maga iä, koa: äla keton mempatäi iä, baja mempikä iä awi apui hai. Krana angate, amon anak olo tä mitä apui hai tä, tantu iä mikä, palus menumon augh bapae tuntang augh olo hai. Tapi Kirillus djaton undur. Djadi olo mimbit iä tinei akan human olo hai, tä olo hai mempudji iä tinei, mangat iä menganan Jesus. Tapi koan

Kirillus: apuim tuntang padangm djaton aku mikä, basa talo djetä djaton tau merusak aku, aku menale huma bahalap, bara ain apangku. Soho aku betolak bewe, mangat aku gulong kantä. — Karä olo menangis, haiak iä mehining augh tä. Bahalap haream keton handjak, koan Kirillus, tapi kilen gawi, keton djaton kasenä lewu tä, idjä inaleku. Tä iä iaga tinei akan ruar lewu, palus iä impatäi awi apui. Djetä djadi hong njelo 260.

---

12. Pionius hong lewu Smirna.

Kahum radja Dekius, maka olo Kristen hong lewu Smirna paham irarat olo kapir. Belahe impatäi, belahe imanga, belahe imbuang. Panditan ungkup olo Kristen hong lewu Smirna, Eudämon arae. Eudämon paham mikä matäi, sabab tä, iä menganan Kristus, palus mengaku arepe olo kapir tinei. Tinei iä menantiring kea arä olo Kristen awang beken, akan gawi papa tä. Tapi aton penggapiti, Pionius arae, iä tä djaton melaian madjar olo Kristen, mangat iä tetep hong kapertjaja. Iä membasa, menarang augh Hatalla aka, tuntang blaku doa denga. Maka awi gawin Pionius arä olo Kristen ingarendeng dan impaabas, sampei iä djaton maku undur kapertjaja, alo impatäi. Sabab tä Pionius inawan, palus iaga akan kaleka olo meluput parapah, mangat iä omba meluput parapah. Djaka dia, indu matäi iä. Arä olo hapumpong hetä, iä samandiai katawan, Pionius olo budjur bahalap. Koan olo arä, mawi iä: O, Pionius! mangat kea belom, kalä omba bewe augh olo hai, omba meluput parapah, uka äla ikau impatäi. Koan Pionius: djaka aku tau mimbit keton mendjadi olo Kristen, djetä aku

radjin, tapi meluput parapah. djetä dia aku. — Maka Pionius imanga haiak arä olo Kristen.

Isut andau limba tä, olo soldadu menduan iä bara panga, belalu maga iä akan human dewa. Hong djalan, maka olo soldadu hamau denga: pandita keton djari meluput parapah, kälä ikau kalotä kea, mangat ikau belom. — Maka Pionius djaton radjin tamä human dewa, tapi olo soldadu mendjidjit iä, kilau mendjidjit hadangan, palus mempeter iä dara bantanan. Hetä mendeng Eudämon, idjä haro djari meluput parapah. Maka olo hai aton arä talo iseke, tapi Pionius magon mawi augh pandak bewe, koa: aku olo Kristen. Djadi tä, maka iä iaga akan ruar lewu, mangat iä impatäi awi apui. Djadi olo melantak lengäe dan paie intu kaju, koan kapiri denga: omba bewe pikir olo hai, tä aku mendjawut paku tinei. Terei, koan Pionius, aku djari mengkemä angat paku. Djaton usa ikau mendjawut iä. Iä blaku doa, haiak matae ingambutep, sampei apui mempatäi iä. Haiak iä lius mehotus, tä koa: o, Tuhan, duan liauku! —

13. Saprisius äwen duä Nikeporus.

Saprisius äwen duä Nikeporus, hong lewu Antiokia, tahi djari hasobat toto. Äwen duä tä olo Kristen. Djadi kanatek äwen duä tä hasuat tagal perkara djaton bakä talo, djadjalan iä hamusoh toto, sampei mahing dia maku hakotak, amon hasupa hong djalan. Tapi djaton tahi, maka Nikeporus hoba, iä paham kapähän atäie, tagal kapapan atäie, palus iä menjoho olo akan Saprisius, memetä, hendak hakabua tinei. Tapi Saprisius djaton maku. Tä maka Nikeporus menale iä, palus menjemba iä, koa: kälä mam-

pun aku, tagal aran Kristus, tapi Saprisius djaton maku.

Djaton tahi limba tä, olo Kristen paham intakan olo kapir tinei. Saprisius helo inawan bara olo arä. Iä iaga akan äka olo hai, belalu iriksa. Saprisius mengaku Kristus dengan menteng atäi. Olo memukul iä, mempidjak iä, tapi Saprisius djaton mundur. Djadi ombet, tä olo hai memutus, mangat Saprisius impatäi hapan padang. Iä handjak, amon olo maga iä akan äka iä indu impatäi. Tä Nikeporus menggoang iä, menjemba iä, koa: ampun aku, aku djari papa dengam. Tapi Saprisius suni, djaton iä tomba. Sindä tinei Nikeporus blaku ampun, tapi Saprisius magon suni. Olo gila djeto, koan karä kapiri. Olon to akan indu impatäi, to olo gila tä blaku ampun intu iä. Narei guna ikau blaku ampun intu iä? djaton iä tau mawi ikau, handjulo hindei, maka iä matäi. Tä äwen sampei. Maka Nikeporus mawi augh tinei, koa: Tuhan Jesus djari hamau, koa: laku, tä maka inenga akan keton. Tapi Saprisius djaton maku tomba. Tä koan olo soldadu: has, lipet ututm, ikau inetek to. Tä kadjohoe nihau. Iä hamau dengan kapiri: äla menetek aku, aku hendak menganan Kristus, tuntang menjemba dewa. Äla koan Nikeporus, äla menganan Kristus Tuhan ita. Tapi Saprisius djaton paduli augh tä. Tä koan Nikeporus dengan kapiri: Aku pertjaja intu aran Tuhan Jesus Kristus, idjä ilim iä to, kälä patäi aku. Toto kea, Nikeporus impatäi, tapi Saprisius lapas.

44. Konstantinus radja Roma.

Bapa Konstantinus Konstantius Klorus arae. Iä tä marentah sabagi tanah Roma. Krana, basa tanah Roma pahalau hai, djaton kabawa radja Roma kabuate marentah hapus tanahe. Konstantius Klorus aton radja Nomer duä. Iä olo kapir kea, tapi djaton iä maur olo Kristen, tumon radja awang beken. Iä mengalindong olo Kristen tuntang mendohop iä. Iä matäi hong njelo 306, tä anake Konstantinus mengganti iä. Sana Konstantinus naik radja, palus iä menenga prentah, uka olo äla behanji maur mengapähä olo Kristen. Djaton tahi limba tä, iä lius memarang olo idjä hendak melawan prentahe. Tä soldadue hendak blaku ontong helo intu Mars, dewan parang. Tapi radja mengahana, koa: äla! aku djari mitä kata hong baun andau, kata tä kilau sampalaki ampie. Hundjun tä injurut: awi djeto ikau akan manang. Dewa djaton tau mendohop ita. Jesus, idjä djari injampalaki, karä mendohop ita. Kakai augh radja. Toto kea, Konstantinus manang. Bara andau tä iä mengaku arepe olo Kristen. Belalu iä moba ampin banderae. Radja Roma djari mingkes gambar burong nasar intu banderae, tapi Konstantinus minda burong tä, belalu iä mingkes gambar sampalaki intu banderae.

Djaton tahi limba tä, maka radja Nomer satu, Galerius arae, matäi. Tä Likinius mengganti iä. Tapi Likinius olo papa. Iä menggau klahi dengan Konstantinus, tinei iä paham merarat olo Kristen. Tä Konstantinus betolak memarang iä. Koan Likinius: has, gitan ampi, äwe, idjä manang. Gitan ampi, äwe budjur, olo kapir, atawa olo Kristen. Hatalla djari mehining augh tä, iä tomba kea. Likinius alah, tinei

iä impatäi kea hong klahi. Tä Konstantinus mendjadi radja toto hong tanah Roma. Olo djari menggarä iä Konstantinus hai. Djetä djadi hong njelo 323.

Bara katika tä olo Kristen sänang. Waja kapähä dan kasusah djari halau. Olo Kristen, idjä hong panga, lepa lapas, idjä imbuang, injoho buli. Radja memplua arä duit, hapa memangun gredja bahalap. Iä memili surat Hatalla, menenga tä akan pandita, mangat imbasa hong gredja. Iä djaton radjin melei hong lewu Roma, krana, koa: Roma tä pahalau imapa awi gawin olo kapir, djaton aku maku melei huange. Iä memangun lewu taheta hila timor bara Roma, tokep tasik bebilem. Konstantinus menggarä lewu tä: Roma taheta. Tapi rajate paham radjin dengan Konstantinus, sabab tä olo arä menggarä lewu tä: Konstantinopel, rima: lewun Konstantinus. Konstantinus matäi hong njelo 337, anake mengganti iä.

---

15. Julianus.

Djadi Konstantinus matäi, tä anake telo biti membagi tanah bapae, genep biti menduan idjä kabagi. Hong njelo 361 äwen telo lepa djari matäi, djaton belihi anake. Tä paharie idjä tato, Julianus arae, mendjadi radja. Maka anak Konstantinus djari mempatäi karä kolan Julianus, baja iä kabuate betisa. Radja menjoho iä mendjadi pandita. Julianus nahadja, kilau hendak menumon augh radja. Tapi hong atäie iä paham besingi, tuntang menganan agaman Jesus. Handau iä membasa surat Hatalla, tuntang blaku doa, tapi hamalem iä menale gurun olo kapir, tuntang omba gawin olo kapir. Haru Julianus naik radja, tä iä mesanan arepe olo kapir, koa: to aku djaton maku

melaian, sampei agaman Jesus, olo Galilea tä, djari djaton. Tä olo Kristen djari mengkemä, budjur dan toto haliei augh Hatalla: Äla harap radja, krana iä olon bewe. Olo Kristen irarat tinei, paribasa, olo Kristen aton mantir kapala, belalu iä betipas. Huma gredja induan tinei bara iä, dan inenga akan olo kapir, mangat iä menjemba dewa huange tuntang meluput parapah. — Tapi Julianus djaton maku mempatäi olo Kristen. Iä hendak merusak iä awi bakalilit dan tulas gawie. Amon olo Kristen aton perkara enen, magon iä kalah hong bitjara. Paribasa olo djari merampas ramon olo Kristen, dan iä blaku bitjara, tä koan radja: Hatallan keton djari hamau: selamat olo pähä belom. Äla menampunan ramo hong kalunen. Kasen keton? bahalap haream keton djaton bara ramo. Kalotä iä hababaka olo Kristen. Iä mengahana olo Kristen mengadji, mangat iä humong. Iä mempudji gurun olo kapir, mangat iä bahalap dan budjur, uka iä mendjadi sonto akan olo arä. Agaman olo Kristen tä, koa, paham tajap, basa iä olo bingat, olo budjur, basa iä tau dengan olo pähä belom. Hong perkara djetä, patut keton labeh bahalap bara iä. — Tapi alo Julianus mawi augh tä, agaman olo kapir djaton tau membudjur, mempahalap olo. Batang kaju djaton tau mempalembut buah bahalap, mangat indu kinan, alo buah hahalap imeteng intu iä. — Hong surat Hatalla iä djari membasa augh Tuhan Jesus tehiu Jerusalem dan tehiu olo Jehudi. Krana Tuhan Jesus djari hamau: Jerusalem akan rusak, tuntang olo Jehudi akan kasaburan hong hapus kalunen, pendähan olo kapir hindei djari tamä karadjaan Hatalla. Narei, koan Julianus, djetä tenendjaron augh bewe. Has, aku hendak memangun Jerusalem tinei, mangat olo

Jehudi buli lewue tinei. Gitan ampi, djaka augh Jesus tä toto. Belalu iä menjoho olo Jehudi buli tanah Kanaan, mangat iä memangun Jerusalem tuntang huma sombajang, idjä djäri irusak awi olo Roma. Iä memplua bakojakojan duit akan indu balandja. Tapi haiang bewe gawie. Haro olo menampara memangun, tä petak hagerek, apui blua bara petak, sampei olo lepa hadari. Hantelo olo mentjoba, memangun, tapi hantelo kea gawie rusak tinei awi apui, idjä blua bara petak.

Tapi Julianus marentah, djaton tahi, baja duä njelo. Hong parang dengan olo Persia iä behimang awi damek, belalu iä matäi. Haiak iä bebaring bara hadjarae, iä menggatang lengäe akan langit, tuntang hamau hapan augh lailait, koa: to, ikau, olo Galilea, manang kea!

Kalotä djaton tau dia matäi karä musohm, o Tuhan! Tapi, idjä sinta Ikau, djaton tau dia kilau matanandau huang kahalape.

Bara katika tä agaman Tuhan Jesus kilau djari manang. Olo kapir djaton tau melawan tinei. — Katika radja Teodosius, kanatek paham pandang, tä batang Nil hong tanah Misir, paham teah, petak djaton maku lelep tumon bahut, olo djaton tau malan. Krana amon djaton danum soho helo, tanan olo Misir djaton maku mendjari. Tä koan olo arä: Toto djetä, sabab ita melaian menjemba dewa. Belalu iä hendak memaksa radja, mangat iä menjoho olo arä menjemba dewa. Tapi koan radja: alo paribasa Nil tä teah hahei, sampei djaton danum huange, djaton aku maku salah gawingku dengan Hatalla. Tä olo arä suni. Karä njelo rehian bara tä, danum paham soho tinei, sampei olo paham dinon malan.

Hong lewu Aleksandria tanah Misir, djari aton hampatong dewa, Serapis arae. Koan olo: amon olo behanji maur hampatong tä, tantu petak harakang, palus olo perajap tä ineläe. Tahi njelo olo djaton behanji minda hampatong tä. Tepa maka aton olo soldadu idjä biti, iä mehewes takolok hampatong tä, sampei daräi. Kweka dewa maku memalä. Blawau, handipä blua bara knain hampatong tä, basa iä boang huange.

---

16. Ambrosius, pandita hong lewu Mailan.

Ambrosius olo budjur toto, iä pertjaja dengan toto atäi hong Tuhan Jesus. Solake iä tuan besar hong lewu Mailan. Djadi pandita Mailan matäi, tä olo Kristen hong Mailan minti iä akan panditae. Solake iä djaton maku, koa: aku pahalau humong, djaton aku tau mendjadi pandita, tapi olo paham musok iä, sampei iä menumon kea. Handau hamalem iä paham mengadji surat Hatalla, mangat iä kabuat toto herati, uka iä tau madjar olo beken tinei. — Intu katika tä paham parang, arä olo bua tawanan. Tä Ambrosius memplua karä ramoe, hapa menewus olo tawanan. Amon ramoe djari lepa, tä iä mendjual djawet gredja, sangkir, piring bulau salaka, hapa menewus olo tjelaka tä. Koa: bahalap ita hapa djawet kaju, asal paharin ita liwus bara kapähä.

Djari tahi iä pandita, tä olo hong lewu Tessalonika mamok, mempatäi sarohan radja Teodosius. Radja paham blait, koa: has, aku memalä, karä olo hong Tessalonika impatäiku. Tapi, basa Ambrosius

paham blaku asi akan olo Tessalonika, tä radja mampun. Koan karä mantir radja: djaton bahalap, ikau mampun olo tä, krana, amon ikau mampun iä, tantu olo beken djaton mikä melawan prentahm. Tä radja moba augh dengan Ambrosius tinei. Iä menjoho soldadu aräarä akan Tessaloniķa, mangat iä mawi lewu tä. Djadi olo soldadu betolak, tä radja menjasal tinei, belalu iä menjoho olo maga prentahe akan olo soldadu, mangat iä balang mawi lewu Tessalonika. Tapi djaton sampet. Olo soldadu helo sampei. 7000 olo Tessalonika djari matäi, tä haro sarohan radja sampei. — Amon djetä djari sampei pinding Ambrosius, tä iä mempait surat akan radja, mempudji iä, koa: gawim salah halici, basa ikau mempatäi olo idjä djaton salah, haiak dengan olo salah. Teodosius djaton memalä surat tä.

Djadi andau minggo, tä radja, tuntang karä mantire, menale gredja, palus hendak omba Penginan Hamalem. Tapi Ambrosius mempendeng arepe huang baun tonggang, mengahana radja tamä, koa: lengäm impurak dengan dahan olo, idjä djaton salah, djaton patut ikau tamä heto, omba gawin olo Kristen. Koan Teodosius: kilen radja Dawid? kutoh kasalahe, djaton iä inganan horan. Koan Ambrosius: kilau ikau djari menumon gawie salah, kalotä patut ikau menumon iä kea huang kanjasale. Krana Dawid hoba kea, sana nabi Natan menale iä, tuntang mempudji iä. Tä Teodosius undur, palus buli. Hanja bulan limba tä, amon Teodosius toto menjasal gawie, tuntang djari hoba toto, tä haro iä injoho tamä gawin olo Kristen tinei. Maka radja djandji kea, koa: aku djaton maku mempatäi olo helo bara telopulo andau limba kaputusan bitjara.

Teodosius menenga sonto bahalap, basa iä memenda prentah Hatalla. Maka Ambrosius menenga sonto bahalap, basa iä djaton mikä mempudji olo, alo radja. Iä sorohan Jesus idjä budjur haliei. — Ambrosius 23 njelo katahi pandita hong lewu Mailan. Iä matäi hong njelo 397.

---

17. Panditan Tuhan Jesus menale olo Duis.

Tuhan Jesus djari hamau dengan muride: keton karä mendjadi saksingku huang lewu Jerusalem, hong tanah Jehuda, hong tanah Samaria, palus sampei saran petak. Maka augh tä ilalus kea. Paulus djari maga Ewangelion Tuhan Jesus akan tanah Europa, krana lewu Pilippi, Atena, Tessalonika, Roma, aton hong tanah Europa. Bara lewu djetä tinei, Ewangelion djadjalan miar akan tanah Pransman, tanah Ingris, bara tanah Ingris tinei akan tanah Duislan, bara tanah Duislan tinei akan karä tanah beken, sampei karä olo Europa mendjadi olo Kristen. To aku hendak menjerita bara tanah Duislan.

Katika Tuhan Jesus hong kalunen to, dan tahi limba tä, maka olo Duis magon olo kapir, idjä paham papa. Iä belom hong parakkaju. Masang dengan mandop, djetä gawie, idjä paham ingilake. Olo tawaran kindjap impatäie akan indu parapah, mangat iä bontong dan behudjong, koa. Tapi kweka iä behudjong. Iä harap dewa sama kilau olo heto kea, iä harap dahiang handipä, burong, tukin meto, kilau olo heto kea. Tapi Hatalla, Pangkahai Tuhan, djari masi olo Duis. Iä menjoho pandita menale tanah tä,

mangat mesanau Ewangelion Tuhan Jesus, tä olo Duis djadjalan menganan hadat dewa, palus hoba, mendjadi olo Kristen. Aran pandita tä, belahe belom sampei andau to hong surat serita. Kolumban, Gallus, Kilian, Willibrod, Switbertus, Ewald, Bonipasius, djetä arae. Kilian impatäi sawan radja Gosbert, Geilana arae. Radja Gosbert, hendak menarima kea augh Tuhan Jesus. Tapi sawae paham besingi pandita. Djetä, sabab pandita djari mempudji radja, koa: kälä ikau hambilang dengan olo bawi tä, basa iä sawan paharim, patut ikau melian iä akan paharim. Tä, kanatek radja djaton hong lewu, Geilana mupah olo, mangat iä mempatäi pandita Kilian. Gawin olo bawi tä, sama kilau gawin Herodias dengan Johannes.

Ewald äwen duä hampahari, impatäi olo kea. Iä hendak menale radja olo Saks. Hong djalan iä hasupa dengan mantir radja. Koan pandita! kwe lewun radja? Koan mantir: has aku maga keton. Haiak menandjong, äwen duä tä blaku doa tuntang menjanji. O, paja, koan olo idjä maga iä, olo djeto olo Kristen. Mikä radja menarima augh̄e, palus memaksa ita kea, menarima augh tä: kälä ita mempatäi iä, uka äla iä sampei radja. Palus äwen duä tä impatäi. —

Bonipasius, olo Ingris, bapae olo tatau. Iä haus mesanan Ewangelion Tuhan Jesus akan olo kapir. Hong njelo 718 iä menale tanah Duislan. Iä madja arä lewu hong tanah Duislan haiak iä menjerita akan olo Duis augh Tuhan Jesus. Arä kea, idjä menarima augh tä. Tokep lewu Geismar aton batang tabalien, tangkalau kahai. Tabalien tä äka dewa Tor, koan olo Duis. Olo djaton behanji menggapi kaju tä, basa iä mikä, dewa mempatäi iä. — Koan Bonipasius: has, aku meneweng iä, gitan ampi, djaka dewa mempatäi

aku. Takan bewe, koan olo, tapi tantu ikau matäi, harap bewe. Kilau horan karä olo Israel hapumpong hong bukit Karmel, kalotä kea olo Duis paham karä hapumpong hakaliling tabalien tä, mangat iä mitä kadjariae. Krana iä hendak katawan, djaka dewan ajue toto kwasa, atawa Hatalla, idjä insanan Bonipasius. Djadi olo samandiai hapumpong, tä Bonipasius, tuntang olo, awang denga, mentakan, meneweng tabalien tä, djaton tahi iä belongkang. Äwen djaton pähä enen. Tä olo Duis paham hengan. Bonipasius hapan kaju tabalien tä, memangun huma sombajang. Bonipasius memangun arä skola dan huma gredja, hong lewu Pulda, Eikstäd, Erpurt, Pasau, Preisingen, Salsburg. Pesa iä tabela brigas, tä iä hagoet kantäkantä, membrita Ewangelion Tuhan Jesus. Tapi amon iä djari bakas, tä iä mendjadi Episkopus (pandita hai) hong lewu Mains. Djadi iä bakas toto, tä iä madja lewun olo Pries, mangat iä madjar olo, idjä djari impandoi, dan mangat iä mempandoi olo idjä hindei. Arä kea impandoi awie hetä. Tapi djaton tahi limba tä Bonipasius impatäi olo Pries. Bonipasius djari memetä, mangat karä olo, idjä taheta impandoi, hapumpong hong tana, tokep lewu Dokum, krana iä hendak blaku doa denga tuntang memberkat iä. Bonipasius, tuntang awang denga, melei hong podok, dara batang danum. Hetä iä menunggo olo Kristen. Djadi sampei andau, idjä inukas Bonipasius, tä djaton duma olo Kristen, tapi olo kapir, mimbit lundju, mandau dan talawang. Äwen djari pakat, hendak mempatäi Bonipasius. Olo, awang dengan Bonipasius, hendak melawan, krana äwen sampei 53 telo biti, tapi Bonipasius mengahana, koa: äla melawan, anak, andau aku matäi, djari duma. Harap Hatalla, iä tau mawat liau

keton. Tä Bonipasius, idjä djari 75 njelo umure, tuntang 53 biti denga, impatäi. Djetä djadi hong njelo 755. Olo Duis, idjä djari Kristen, memalä. Iä mawi dan mangalahi olo Pries, sampei iä memenda toto tuntang mendjadi olo Kristen kea.

Bara tanah Duislan maka Ewangelion Tuhan Jesus miar akan karä tanah beken hong Europa, akan tanah olo Den, olo Swed, olo Pruis. Hong njelo 1000 maka sekarä olo Europa djari tamä agaman Tuhan Jesus.

---

18. Ewangelion imbrita hong hapus kalunen.

Sekarä olo Kristen, idjä toto pertjaja, dan idjä toto mingat augh Tuhan Jesus, koa: Ewangelion djaton tau dia imbrita hong hapus kalunen, maka iä haus kea menumon augh Tuhan Jesus, idjä injurat hong Ewangelion Matteus bagi: 28: Lius, sanan augh Ewangelion akan sekarä utus olo. Iä memumpong duit, hapa melandja olo tä, idjä radjin mendjadi pandita hong tanah olo kapir. Hong tanah Duislan, hong tanah Ingris, hong tanah Blanda, hong tanah Pransman, hong tanah Swed aton arä skola akan pandita. Hetä iä tamä äpat limä njelo, mangat mengadji toto kitab Hatalla, tuntang talo beken, idjä pandita patut katawan. Djadi iä tamat, tä iä injoho kantäkantä, mangat madjar olo kapir. Olo Kristen hong tanah Ingris menjoho pandita akan tanah Sina, akan tanah olo Hindu, akan tanah Aprika. Olo Pransman akan Aprika kea. Olo Swed akan Aprika kea. Olo Blanda menjoho pandita akan Djawa, akan Menado, Timor, Ternate, Seram dan akan arä pulau beken hindei. — Katika to

olo Amerika dan olo Ingris hendak menjoho pandita kea akan tanah Djapon.

Hong tanah Duislan aton skola akan pandita, idjä injoho menale olo kapir, hong lewu Berlin, Leipsig, Hermansburg, Basel, Barmen. Pandita hong Pulopetak, Bandjar, Mentangei, Sihong, Kahaian, aton bara lewu Barmen. Ungkup olo Kristen, idjä malandja panditan lewu Barmen, memumpong 100,000 ropia sening njelo, hapan malandja Guru, idjä madjar pandita, tinei pandita idjä lagi mengadji, tinei hapa menjewa kapal akan pandita, tinei hapan malandja iä, amon iä djari sampei äka injohoe. — Hong lewu Barmen djari imangun huma haihai, äka olo, idjä akan indu pandita, melei sampei iä tamat. — Ungkup lewu Barmen menjoho pandita akan tanah Aprika, akan tanah Sina dan akan pulau djeto. Hong njelo 1834 tuan Barnstein äwen duä tuan Heier injoho akan Djawa, mangat iä bara hetä tinei akan Bandjar. Djadi äwen duä sampei Djawa, tä tuan Heier lawo haban, sabab tä iä buli tanah Duislan tinei. Tuan Barnstein solake madja handjulo lewu Bandjar, Pulopetak dan Kahaian, limba tä iä buli akan Djawa tinei. Hong njelo 1836 aton tinei pandita betolak bara lewu Barmen akan heto, iä tä tuan Bekker, tuan Hupperts, tuan Krusman. Djadi äwen sampei Djawa, tä tuan Barnstein dengan kolae, idjä taheta duma, betolak akan Bandjar. Andau 3 bulan Desember njelo 1836 iä sampei Bandjar. Djaton tahi limba tä tuan Berger duma kea. Tuan Krusman gulong matäi. Tuan Barnstein melei hong Bandjar. Tuan Hupperts solake melei hong Pulopetak, hong kampong Sungei Apui, tapi djaton tahi iä hetä, tä iä akan Gohong hong Kahaian. Tuan Bekker memangun hong Palingkau, hong njelo 1840. Tuan Berger me-

mangun hong Palangkai, palus iä menggarä äkae Betabara. — Hong njelo 1839 tuan Hardeland äwen duä tuan Himmelman betolak bara Barmen akan heto. Idjä njelo katahi iä melei hong Djawa, limba tä iä akan Bandjar. Tuan Himmelman handjulo akan Gohong, tä iä haban, kolae maga iä akan Bandjar, palus iä matäi hetä hong njelo 1841. — Tuan Hardeland solake melei hong Bandjar idjä njelo katahi, limba tä iä akan Gohong, hetä kea idjä njelo iä. Hong njelo 1843 iä memangun hong sungei Bintang. — Hong njelo 1842 tuan Juppernbruk äwen duä tuan Van Hoefen betolak bara lewu Barmen akan heto. Hong njelo 1843 bulan Februari iä sampei Bandjar. Tuan Juppernbruk omba tuan Hupperts akan Kahaian, tuan Van Hoefen melei hong Bandjar, idjä njelo katahi. Limba tä iä akan Pulotelo, hetä iä melei idjä njelo katahi. Hong njelo 1845 iä akan Bintang, mengganti tuan Hardeland, idjä buli tanah Aprika. Tuan Juppernbruk buli kea intu njelo tä, basa sawae magon paham haban. Hong njelo tä kea tuan Berger matäi hong Bandjar. Tä tuan Hupperts mengganti iä hong Betabara. — Hong njelo 1847 tuan Van Hoefen akan Betabara, tuan Hupperts akan Bintang.

Hong njelo 1847 tuan Beier äwen duä tuan Denninger betolak bara lewu Barmen akan heto. Bulan Juli 1848 iä sampei Bandjar. Tuan Beier solake melei hindjä tuan Bekker hong Palingkau, tuan Denninger mengganti tuan Hupperts hong Bintang. — Hong njelo 1849, bulan September, andau 23 tuan Bekker matäi hong Bandjar, sawae palus buli Samarang. Tä tuan Beier melei Kabuate hong Palingkau.

Hong njelo 1850 tuan Hardeland haluli akan heto, palus iä memangun hong Palingkau. Iä injoho akan

heto, mangat menjelinan hapus surat Hatalla akan bahasan olo Pulopetak. — Hong njelo 1851 tuan Beier minda bara Palingkau, palus memangun hong Pulotelo, iä menggarä äkae melei Bersaba. Haiak iä kea tuan Denninger minda bara Bintang akan Sihong, palus memangun hong lewu Maratowo.

Hong njelo 1852 tuan Rott, tuan Hofmeister dan tuan Dietrich akan Bandjar. Tuan Rott palus akan Palingkau, tapi tuan Hofmeister melei hong Bandjar, idjä njelo katahi. Limba tä iä akan Kahaian, hong njelo 1854, to iä melei hong lewu Penda Alei, ngawa Bontoi. Tuan Dietrich melei hong Bandjar, mangat malambagan surat. Hong njelo 1854 kea tuan Rott minda akan Tanggohan, hong Mentangei. Hong njelo 1855 tuan Zimmer mengganti iä hong Palingkau.

Arä kea anak olo mengadji katika to hong Bandjar, Sihong, Pulopetak, Pulotelo, Mentangei, Kahaian. Arä kea tau membasa surat Hatalla tuntang menjurat. Genep minggo aton sombajang, tapi hindei bewe olo Ngadju maku menganan hadate papa. Magon iä menjemba Djata, Sengiang. Amon iä haban, tä iä hirek, limba mimbul iä pakanan talo, intu totok getem iä pakanan batu. Amon olo djari matäi, tä iä tiwa. Djaton iä maku pertjaja, Jesus Kristus Anak Hatalla, Tempon salamat dan Tempon hukum, alo tahi njelo djari insanan aka. Hong hulo, kilau hong Duson, Kapuas, Kahaian, Katingan, Sampit gawin olo paham papa haream. Iä paham menggau takolok olo, amon aton gawie. Ingat, keton olo Ngadju samandiai! Jesus Kristus, Radja sorga, Radja petak, djari mempait surate akan keton, mangat keton katawan kahendake. Salamat keton, djaka keton menumon. Intu andau kiamat Jesus duma haluli bara sorga, mangat iä

mariksa, djaka olo djari menumon aughe, atawa dia. Olo, idjä djari menumon, inamean hong sorga; olo, idjä dia djari menumon, inamean hong naraka. Djaton äka salamat beken, baja intu Jesus. Sabab tä, Jesus djari menjoho muride mengumbang salepa kalunen, mangat iä merawei sekarä utus olo, uka iä menale Jesus, palus mendjadi muride.

Ingat, keton handiai, idjä membasa djeto! Olo Kristen hong tanah Duislan paham blaku intu Jesus, mangat iä gulong moba atäi keton. Sening andau iä blaku salamat akan keton hong humae. Genep andau sananjan idjä solake hong bulan, iä hapumpong hong huma sombajang, mangat iä blaku doa intu Tuhan Jesus, uka iä gulong masi keton, tuntang sekarä olo kapir, tuntang karä olo salam. Iä haus mitä karadjaan Tuhan Jesus dama. Iä handjak, amon keton hoba, melaikat hong sorga handjak kea tagal genep biti, idjä hoba.

Keton, idjä djari impandoi, hining! Keton djari djandji, hendak omba Jesus dengan toto atäi, hendak menganan hadat dewa, gawi perajap, gawi habandong, gawi penipu, penendjaro, gawi usik. Tempon keton mitä gawin keton, sabab tä, äla menendjaro iä. Kälä menganan totototo karä dewa. Äla habandong, tumon olo kapir, äla omba busik, äla halici! krana huang gawi tä aton setan. Blaku dohop intu Tuhan Jesus, tä maka keton tau hambilang dengan gawi djetä samandiai. Salamat keton, amon intu andau kiamat keton impendeng hila gentau Tuhan Jesus, tuntang mehining aughe: Kanto keton, idjä imberkat Apangku! dino karadjaan tä, idjä djari simpan akan keton, bara tamparan kalunen.

Kilau hong pulau djeto, kalotä kea hong hapus

kalunen, magon arä utus olo, idjä hindei pertjaja intu Jesus. Tapi aton djandji hong surat Hatalla, maka djandji tä tulus haliei. Koan augh djandji tä. Hong aran Jesus djaton tau dia indeko utut olo samandiai, idjä hong sorga, hundjun petak, penda petak. Djelan sekarä olo karä mengaku: Jesus Kristus aton Tuhan akan horumat Hatalla Bapa.

Augĥ pandak tchiu tanah Jehuda.

Tanah Jehuda, djetä tanah, idjä inenga Hatalla akan Abraham, palus akan anak djariae, iä tä olo Israel. Djetä kea äka, Tuhan Jesus djari belom, pesa iä huang kalunen to. Aran tanah tä solake tanah Kanaan, basa olo Kanani djari melei hetä. Maka olo tä paham darhaka, sabab tä Hatalla djari mempalomos iä, belalu menenga tanahe akan olo Israel. Tä tanah tä inggarä tanah Israel, atawa tanah Jehuda. Maka tanah tä inggarä kea tanah Palestina.

Kambon tanah Jehuda bara utara akan selatan 35 meil, iä tä 70 djam menandjong. Kalomban tanah Jehuda bara barat akan timor bilak 20 meil. — Dara tanah Jehuda, hila utara, aton bukit gantong, begarä Libanon. Hila timor dan hila salatan aton padang baras lomba. Hila barat aton tasik.

Batang danum Jordan mehoroe tanah tä bara utara akan selatan. Katarik batang danum tä 33 meil hira. Tenga djehawen meil bara tantarake, Jordan tamä danau Genesaret, idjä telo arae: Genesaret, Tiberias, danau Galilea. Hakaliling danau tä aton bukit. Danau tä kamboe tenga äpat meil, dan kalombae idjä meil. Kutoh lauk belom huange. Arä lewu saran danau tä.

Limäwalas meil bara hetä, Jordan tamä danau matäi, idjä begarä kea danau uja. Danau tä sampei

11 meil kamboe, dan sampei 3 meil kalombae. Äka danau tä horan tanah bahalap haliei, kilau kabon Hatalla ampie. Lot, akän Abraham, djari minti kaleka tä akan äka melei. Lewu Sodom, Gomora, Adama dan Seboim intu kaleka tä horan. Maka olo hetä djari paham darhaka, iä djaton maku impudji Hatalla, tä Hatalla menjoho apui dan barirang lawo bara langit, palus karä lewu tä inusul, petak intu kaleka tä inambalik, palus mendjadi danau. Baja Lot äwen hanak iawat Hatalla, awang beken uras matäi. Serita tä keton tau membasa hong surat nabi Moses. — Maka danum danau tä paham bekaling tuntang bepait, lauk djaton tau belom huange, olon atawa meto djaton kea tau belom tokep danau tä, kaju atawa oru djaton kea lembut saran danau tä. Maka intu sarae hila timor arä lowang danum, danume paham blasut, gitan talo tuntang barirang blua hetä. Kakai danum tä aton kata, idjä mempudji karä olo darhaka. Kata tä mesuman akan ita dan akan olo handiai, amon olo djaton maku hoba, aton andaue, Pangkahai Tuhan mehukum dan merusak olo tä.

Tanah Jehuda solake imbagi 12 kabagi, tumon 12 ungkup olo Israel. Maka katika Tuhan Jesus melei hong tanah Jehuda, tanah tä imbagi 4 kabagi. Bagin tanah, hila timor Jordan, inggarä Pirää, rima: tanah idjä hila dipa. Tanah hila barat Jordan, imbagi telo: Judea hila salatan, Samaria intu bentok, Galilea hila utara.

Olo Samaria hapan arä hadat olo kapir, tagal tä olo Jehudi djaton maku habalut denga, dan olo Samaria dengan olo Jehudi paham hasingi.

Hong tanah Galilea aton lewu Nasaret, äka Tuhan Jesus djari mangkalewu, sampei umure telo pulo

njelo. Tokep hetä aton lewu Kana, äka Tuhan Jesus mawi penggawi heiran idjä solake, iä tä, iä moba danum, djadi anggor. Hetä kea lewu Nain, äka Tuhan Jesus djari membelom haluli olo tabela tä, idjä indue balo. — Intu saran danau Genesaret aton lewu Kapernaum, äka Jesus djari mangkalewu, limba iä djari minda bara Nasaret. Tinei aton hetä lewu Betsaida, lewun Petrus, Andreas, Pilippus, Jakobus, Johannes. Hetä kea lewu Magdala, lewun Maria Magdalena. Dara tanah Galilea, hila utara, aton lewu Tirus dan Sidon. Tendipa danum Galilea hong Piräa aton Dekapolis, rima: sapulo lewu. Hetä kea lewu Gergasi, äka Tuhan Jesus djari maharak dewa bara olo. Maka dewa tä djari tamä bawoi, palus bawoi sewu danau Genesaret, lepa buseng.

Intu tanah Judea aton lewu Jerusalem, äka radja Dawid, Salomo dan karä radja Judea djari mangkalewu. Hetä kea Salomo djari memangun Huma sombajang hai dan bahalap ampie. Dara Jerusalem, hila barat, aton Golgota, äka Tuhan Jesus djari impatäi. Hila timor aton sungei Kidron. Hatendipa djetä aton bukit batang buah undus. Hetä aton kea kabon Getsemane, äka Tuban Jesus inawan olo Jehùdi. Lewu Betania dan Betpage aton kea dara bukit tä. Telo djam tandjong bara Jerusalem hila utara, aton lewu Emaus. Hila timor bara Jerusalem tokep Jordan, aton lewu Jeriho. Duä djam bara Jerusalem, hila salatan, aton lewu Betlehem, äka Tuhan Jesus djari inakan indue.

Augh pandak, idjä mestuman ampin petak, äka ita, olo kalunen, melei.

Petak ita to, idjä inampa Hatalla akan äka melei olo kalunen, aton bunter ampie. Tagal tä, amon ita hong tasik, dan amon kapal bebala, tä helo gitan lawin tihange, limba tä hapus bitin kapal. Kindjap olo djari berajar hakaliling petak ita.

Petak ita puna kaput, maka amon blawa, djetä duma bara matanandau. Kalotä kea atäi olo puna kaput, papa, maka iä implawa, impahalap awi Hatalla.

Koan olo pintar herati, petak undiundi, mengalingkang matanandau. Maka dalam idjä andau, idjä alem atawa 24 djam, petak memprahan hapus baue akan matanandau. Amon bagin petak ita menaharep matanandau, tä intu ita aton handau, tapi intu bagin petak hila kane, aton hamalem. Amon intu bagin petak ita matanandau lembut, tä intu bagin petak hila kane matanandau belep. Amon intu ita bentok andau, tä intu olo, tendipa ita, bentok alem.

Matanandau tetep kaleka, koan olo pintar, tapi petak ita mengalingkang matanandau, sindä dalam idjä njelo, awi tä maka hakabeken musime hong petak. Matanandau bakojakojan lipet kahai petak ita. Ampie bewe iä korik, basa paham kedjau kalekae. Tapi bulan korik bara petak ita. Iä tokep ita bara matanandau. Paribasa, djaka aton tangga sampei bulan, dan olo hendak menale iä, maka amon iä menandjong sapulo njelo, haro iä sampei, krana kakedjau bulan bara petak ita, sampei 50,000 meil. Tapi amon olo hendak menale matanandau, tä iä indu menandjong bakojan njelo, amon iä menandjong handau hamalem. Krana

kakedjau matanandau bara petak ita, sampei 21 million meil. Tapi kweka olo tau menale menandjong sampei matanandau, alo paribasa aton tangga, krana umur olo limä djehawen pulo njelo bewe. Patut ita hengan tuntang menara Hatalla, amon ita menampaja matanandau, bulan, bintang, hapus langit, tuntang talo samandiai, krana Hatalla Pangkahai Tuhan djari menampa tä samandiai. Paham kahai karä talo tampam, o, Pangkahai Tuhan. Ikau djari menampa talo samandiai paham apiapik ampi. Dohop ikäi, mangat ikäi tau mehorumat dan menara Ikau hapan salepa atäi!

Bulan puna kaput kea, iä implawa awi matanandau. Maka basa bulan mengalingkang petak ita, tä batintu iä meprahan akan ita silae idjä kaput, iä tä, amon bulan intu baun ita, menintu matanandau, tä koan ita: bulan taheta. Batintu iä memprahan sabagin silae, idjä kaput, dan sabagin silae, idjä blawa, iä tä, amon bulan toto belikat ita; tä koan ita: bulan paras kadjang. Batintu bulan memprahan akan ita hapus baue blawa, iä tä, amon bulan toto menalikut ita, tä koan ita: bulan bunter. Helat bulan bunter, sampei bunter tinei, aton duä pulo djelatien andau.

Awi bulan mengalingkang petak, maka batintu bulan mendjadi kaput, dan batintu matanandau mendjadi kaput. Djetä injewut olo beputi eklipse. Koan olo heto, bulan inawan talo, matanandau inawan talo, tapi salah augh tä. Hining perkara tä, tumon patongan olo pintar. Kanatek bulan mahalau matanandau, tendipa ita haliei, tä iä menutup sabagin matanandau, sampei ita djaton tau mitä sabagin matanandau, iä tä eklipse matanandau.

Maka amon bulan toto menalikut ita, sampei

petak toto intu helat bulan dengan matanandau, tä, katahin petak mahalau, iä mengahana blawa matanandau memplawa bulan, tä maka eklipse bulan, iä tä, kangkalingen petak mehoroe bulan. Intu katika bulan taheta bewe, tau eklipse matanandau, dan intu katika bulan bunter bewe, tau eklipse bulan. Aton olo hong Europa, idjä puna mengadji darin karä bintang, bulan, matanandau, iä tä tau mitong eklipse matanandau, atawa eklipse bulan, dan iä tau mesanan andau dan djam, eklipse akan indu duma, alo idjä njelo helo bara tä. Petak ita aton telo barise: baris petak, idjä blasut; tinei baris petak idjä sadang, djaton pahalau blasut, djaton pahalau sadingen; tinei baris petak, idjä sadingen halei.

Baris idjä blasut tä, aton bentok utara dengan salatan. Dara tä, menintu utara dan salatan aton baris petak idjä sadang. Limba tä, utara halici dan salatan halici, aton baris petak idjä sadingen.

Intu baris petak idjä blasut, aton duä musim dalam idjä njelo, iä tä: musim pandang dan musim udjan. Hong pulau ita to, maka intu musim pandang, riwut duma bara hila timor, dan musim udjan, riwut duma bara hila barat. Intu baris petak blasut, hapus njelo kambon andau bilak sama dengan kambon alem. Maka handuä genep njelo matanandau tambuan takolok halici, sampei djaton bebala kangkalingen talo, amon bentok andau.

Intu baris petak, idjä sadang, aton äpat musim dalam idjä njelo: porjar, somer, najar, winter, koan olo belanda. Idjä porjar, bara bulan Mart sampei bulan Juni. Tä petak kilau haluli belom ampie. Karä oru dan sajor lembut, tarok kaju menjalundik dawäe

tuntaug mengambang, olo malan, nimbul talo, karä burong menjanji, dan sekarä talo belom handjak atäie.

Somer, djetä bara bulan Juni sampei bulan September. Tä andau blasut kea, karä talo imbul, buah kaju, mendjadi masak, olo tau menggetem dan memutik buahe.

Najar, djetä bara bulan September sampei bulan Desember; tä djadjalan sadingen tinei. Maka karä oru, dawen kaju belaju palus beduro.

Winter, djetä bara bulan Desember sampei bulan Mart tinei; tä sadingen toto, petak kilau matäi ampie. Udjan bako, snee, koan olo blanda, tarus peputi, kilau kapas ampie, djetä menutup petak. Danum hong batang danum mengaripang, limä djehawen kaki kakapal karipange tä, sampei olo tau menandjong hundjun batang danum, mahing dengan kareta dan kuda olo tau hagoet hetähetä hundjun danum.

Intu musim sadingen olo hapan pakeian blasut dan bakapal haliei, iä tä sakalat; tinei iä hapan kea upak tebiri tuntang bulue, menampa klambi. Dinding huma bara batu, dan bakapal haliei, baun sengok bara saramin, uka riwut sadingen äla tamä. Maka olo menampa tabala sanaman, mina tä huang huma, dan iä mentokan apui heta, hapa mengalaso karonge. Djaka dia mawi akale kalotä, maka iä matäi awi sadingen. Intu musim tä ambon palus batekang, djadi awi tä ampin karä human olo, dan karä kaju kilau djaka iohos ketok ampie. Tahaseng olo, sana blua hara njama, palus batekang, leket intu djanggut dan intu balau.

Maka hong baris petak sadang andau dengan alem hakabeken kamboe. Amon musim porjar menampara, tä andau sama kamboe dengan alem. Limba

tä andau dahang mendahang kamboe, sampei bulan Juni, tä kambon andau salipet kambon alem. Halau bulan Juni, tä kambon andau djadjalan undur tinei, sampei bulan Desember. Intu bulan September, tä kambon andau djari sama dengan kambon alem, tapi amon djari bulan Desember, tä kambon alem salipet bara kambon andau. Hong baris petak tä, matanandau djaton tau mendai sampei tambuan takolok olo, baja iä mahalau santasanta. Musim blasut santa isut, tapi musim sadingen, santa toto haliei.

Intu baris petak sadingen toto, aton duä musim dalam idjä njelo. Musim blasut koko, mikä duä telo bulan katahi, dan musim sadingen toto sampei djelatien bulan katahi. Maka basa andau sadingen haliei, tä batang kaju, batang buah dan karä sajor, bilak djaton tau belom hetä. Aton kea kaju dan batang buah hetä, tapi kringä dan papa ampie. Sampei limä djehawen bulan katahi, tasik mahing batekang hetä. Telo bulan haradjur alem hetä, matanandau djaton tergitan, limba tä, telo bulan haradjur andau, matanandau djaton maku belep. Tapi hetä matanandau djaton toto mendai dan mohon, melainkan iä hagoet hakalingkang batang langit.

Tumon adohn olo pintar, aton apui hong bentok petak, krana arä bukit, kaleka apui blua. Hong Djawa aton kea bukit kalotä, hong Europa aton kea. Intu tantan bukit tä aton lowang, äka asep blua. Batintu aton apui blua, balut batu dan kawo. Tokonge bukit tä mota talo, kilau danum kikat, amon djari sadingen, djetä mendjadi haluli batekang kilau batu. Maka talo otae tä kindjap djari merusak lewun olo. Djaman horan haliei aton telo lewu haihai Long tanah Italia, idjä rusak awi tä, palus inutup. Haiak alem idjä,

huma tuntang karä oloe tuntang ramoe, samandiai inutup. Amon bukit tä mota, tä petak, dara bukit tä, hagerek, sampei human olo belongkang.

Amon olo mengale hong petak, djadjalan handalem, djadjalan blasut kea. Lowang, handalem haliei, idjä ingale olo, mangat menggau bulau, djetä djehawen ratus depa kandaleme. Lowang tä hong tanah Tirol, saran tanah Duislan. — Maka amon olo mendai gunong, djadjalan gantong, djadjalan sadingen. Aton kea gunong, idjä 25,000 kaki kagontonge, bara paie mimes tantae, hetä danum magon bako awi sadingen. Djetä talo hengan, ita djaton tau herati tä. Tapi talo samandiai, idjä inampa Hatalla, uras talo hengahengan, kaheratin ita pahalau pandak. Äla ita menjama kapintar ita dengan kapintar Hatalla.

Petak ita hai kea. Kambon lakäe hakaliling, sampei 5400 meil; kakapale sampei 1720 meil. Maka kambon idjä meil, 4800 depä, atawa sampei duä djam menandjong. Djaka olo tau menandjong ngaliling petak, dan djaka iä menandjong genep andau sampei 10 djam, maka hong telo njelo haru iä hakaliling petak. Maka olo djaton tau menandjong hakaliling petak, basa aton tasik helat karä batang petak. Tapi olo tau berajar ngaliling petak; maka kindjap kea olo djari berajar ngaliling petak. Maka olo Europa, idjä belias kapale tau berajar ngalingkang petak, sindä dalam idjä njelo, amon riwut bahalap. Hanggap kapal asep puna gulong bara tä.

Baun petak aton duä bagi danum, dan idjä bagi petak. Maka hong tasik aton kaleka, danume djaton pahalau handalem, aton kea, idjä djaton taratuga; olo djari menuga sampei 2000 depä kandaleme, hindei sampei petak.

Baun petak djaton rampar, aton petak gantong, aton randa. Idjä gantong, injewut olo bukit, atawa gunong. Maka gunong, idjä pangkahai kagantonge, aton hong tanah Asia. Aran gunong tä, Himalaja. Kagantong gunong tä sampei 25,000 kaki. Gunong, idjä paham gantong hong Europa, Mongblang arae, kagantonge sampei 15,000 kaki.

Baun petak imbagi limä bagi. Kalotä kea tasik, imbagi, mendjadi limä batang tasik idjä hai. Aran tasik tä: Tasik hai, Tasik atlantik, Tasik hindu, Tasik danum batekang hila utara, dan Tasik danum batekang hila salatan.

Aran limä batang petak tä: Europa, Asia, Aprika, Amerika, Australia. Tasik hai aton helat Asia dengan Amerika. Tasik atlantik helat Europa tuntang Aprika dengan Amerika. Tasik hindu hila timor bara Aprika, dan hila salatan bara Asia. Maka Europa dengan Asia djaton tasik intu helate, melainkan aton gunong hai helat duä batang petak tä.

Olo Europa samandiai beputi ampin pupuse. Bilak sekarä olo Europa olo Kristen, baja aton utus idjä bewe hetä, idjä mimbing agaman Mohamed, iä tä utus olo Turk, hong tanah Rum. Tapi olo Kristen hong tanah Rum, arä bara olo salam.

Kahain Europa sampei 168,000 meil hasagi. Paham bakapal oloe hetä. Karä olo hetä sampei 250 million. Idjä million, djetä sakojan lipet sakojan. — Asia limä lipet kahain Europa, tapi oloe salipet bewe karäe. Aprika telo lipet kahain Europa, tapi oloe paham tapas karäe bara hong Europa. Amerika äpat lipet kahain Europa, tapi oloe baja saratus million. — Australia baja korik isut bara Europa, tapi oloe djaton bakapal, baja äpat million hira. Kakarä olo, idjä

belom hong kalunen to, sampei sakojan million. Genep djam äpat kojan matäi, dan äpat kojan anak olo inakan tinei, djadi sening andau bilak saratus kojan olo matäi, dan saratus kojan olo inakan tinei. „Ikau, o Pangkahai Tuhan, menjoho olo matäi, Ikau kea hamau tinei, has haluli keton anak olo. Pambelom ikäi kilau oru hong padang; intu handjewu djetä belom bahalap, tapi halemei djari inatak dan belaju. Sabab tä, o, Tuhan, adjar ikäi mitong andau ikäi, mangat atäi ikäi djadi pintar."

Hong Europa aton sampei 50 radja. Belahe marentah tanah korik, tapi belahe tanah hai. — Utus olo Europa, idjä dudok heto, djetä olo Blanda. Karä pulau, idjä hakaliling pulau ita to, memenda radja Blanda kea, iä tä: Djawa, Sumatra, Selebes, Banka, Ternate, Timor, dan arä hindei. Hong Aprika dan hong Amerika aton kea pulau, idjä memenda olo Blanda. Lewu, idjä pangkahai hong tanah Blanda, Amsterdam arae, 250,000 olo melei huange, 10 lipet karä olo Bandjar djetä. Hetä aton sampei 48 huma sombajang haihai. Olo hetä paham bedagang, sening njelo mikä 4000 kapal tamä hetä. — Radja Blanda Willem nomer telo arae. Lewu, äka iä melei, Haag arae. Arä lewu beken hindei hong tanah Blanda, idjä hai dan bakapal oloe.

Tanah idjä paham hai dan kwasa hong tanah Europa, djetä tanah Ruslan. Sampei 70 million olo melei hetä, huang 1900 lewu hai, huang 1230 kota, dan huang 230,000 lewu korik. Radja Ruslan begalar Kaisar; iä mahaga sampei 1 million soldadu, dan sampei limä djehawen ratus kapal prang. Limba olo Rus aton kwasa hong Europa: olo Duis, olo Ingris, olo

Pransman, olo Blanda, olo Spaniol, olo Portugis, olo Italia, olo Swed, olo Den, olo Grick.

Maka idjä kwasa halici hong tasik, djetä olo Ingris. Karä olo Ingris sampei 25 million. Radja Ingris mahaga sampei 800 kapal prang, tinei aton sampei 25,000 kapal bedagang hong tanah Ingris. Kapal prang idjä hai tä, muat sampei 120 mariam haihai. Lewun olo Ingris, idjä pangkahai, London arae, iä tä lewu pangkahai hong hapus Europa. Amon olo betolak haiak djedjewu, dan menandjong sampei kaput, maka hong duä andau olo baja sindä hakaliling lewu tä. Hetä aton labeh bara 500 huma sombajang, dan labeh bara 4000 ribu skola. Batang danum, idjä mehoroe lewu tä, Tems arae. Arä dimpahan batu dan sanaman hetä, mangat olo tau dimparara batang danum tä. Dimpahan idjä tä, aton 250 depä pandjange. Olo djari nambowong kea djalan penda batang danum, djalan tä 660 depä kamboe. Hetä olo menandjong penda danum, palus penda petak, menimpa batang danum tä. Djetä aton gawi paham apiapik ampie. Tapi aton arä talo tampan olo Europa, hengahengan ampie. Hong lewu Roma olo djari menampa huma, huma tä suson himä, kamboe 220 depä, kabukae 180 depä. Maka hong huma idjä tä sampei 11,000 karong haihai kea; bilak karä olo Bandjar tau melei hong huma idjä tä. Hong tanah Europa arä tjandi, 80 sampei 100 depä kagantonge. Olo memangun tjandi dara huma sombajang, mengkoak ganta huange, hapa mirak olo omba sombajang.

Uka olo mangat bedagang, dan mangat iä mura tau mimbit talo dagangan kantäkantä, maka olo mengali antasan lomba, handalem dan pandjang, mempahindjä duä telo batang danum. Hong tanah Ingris,

olo djari mengali atasan, salawi meil pandjange, kandaleme limä depä, kalombae duä pulo depä, sampei kapal hai tau mehoroe iä. Tinei, mangat olo bedjeleng tau kantäkantä, maka olo Europa djari menampa djalan sanaman. Maka manjak djalan sanaman tä, olo hagoet hapan kareta asep. Sampei sakojan olo tau hagoet sindä, tuntang mimbit karä ramoe. Maka kareta asep belias, kilau burong trawang. Paribasa olo menandjong idjä bulan hapan pai, maka iä djaton tau mehapus djalan olo hanggap kareta asep dalam duä andau bewe. Hong tasik dan hong batang danum olo hapan kapal asep, kapal tä paham belias kea.

Tinei aton akal taheta, haro 10 njelo to, olo supa akal tä. Akal tä injewut Telegrap, rima: talo idjä menjurat kedjau. Olo menampa kawat, kawat elektro arae. Kawat tä tau pandak, tau pandjang kea, kilau bara heto sampei Bandjar, atawa sampei Djawa, dan kedjau hindei. Olo menampa djihi retereretei, bara lewu idjä sampei lewu beken. Intu djihi tä kawat tä ingkepan, mikä kagantong bapahan huma bara petak. To paribasa aku hendak mesanan enen akan kolangku huang Bandjar, tä aku mesanan djetä akan tuan, idjä mahaga pontong kawat tä. Iä kilau menjurat aughku hundjun kawat tä, hapan tundjuke, tä augh surat tä hadari mehoroe kawat tä, bara heto sampei Bandjar, hong idjä kapidjep matä. Dimpa tasik mahing olo mingkes kawat kalotä Iä tä ilabo huang tasik, handalem haliai, uka kapal äla menantarang. Kilau helat tanah Ingris dengan tanah Pransman aton tasik. Tapi mehoroe tasik tä aton kawat elektro. Olo Ingris tau menenga kabar akan olo Pransman hong idjä kapidjep matä.

To olo menggau akal menampa kapal riwut, idjä

kilau trawang, berajar huang pengara. Olo tau menampa ampin riwut, atawa ampin asep, idjä paham mehian, idä palus hendak mendai kangambo. Djadi, olo menampa kambut bulat, hai tuntang sintel, sampei asep tä djaton tau blua; penda kambut bulat tä, olo mengkoak arut, limba tä iä menjuang kambut bulat tä dengan asep mehian tä. Djadi tatap djetä samandiai, tä kambut bulat tä, tuntang arut pendae, tuntang olo huang arut tä, palus mendai kangambo, menari hetä, kilau baunandau aton menari, mempahaiak riwut. Maka amon olo hendak mendai hindei, iä mendahang asep mehian tä, tapi amon iä hendak mohon tinei, iä djadjalan memplua asep tä tinei bara kambut tä, sampei djetä hong petak tinei. — Maka hindei ombet, olo djari supa akal tä, tagal tä, kindjap kea, olo idjä busik kapal riwut tä, bua tjelaka.

Maka olo Europa pintar dan kwasa, basa iä olo Kristen, mengaku Hatalla idjä belom, tuntang Jesus Kristus, Anak Hatalla, Radja sorga dan petak. Maka to Hatalla djari menenga bilak salepa petak penda kwasa olo Europa, mangat karä utus olo kalunen mendjadi pintar kea, dan mangat surat Hatalla sampei olo samandiai, uka karä utus olo melaian menjemba dewa dan talo salah, tuntang buli Hatalla idjä belom, palus menjemba iä. Krana alo ita pintar, kwasa dan tatau huang kalunen to, djetä djaton arä guna, krana kalunen to, kalunen mindjam bewe, dan karä ramo kalunen, ramo mindjam bewe, pambelom ita huang kalunen to, handjulo bewe, tapi huang sorga aton pambelom dan selamat toto dan katatahi. Tagal tä, kapintar membatang aton djeto: mengasenä, menempo dan sinta Hatalla Bapa, Anak, Rogh brasi. Sabab tä, olo Kristen, idjä olo Kristen toto, menjoho pandita

menale karä tanah dan karä pulau olo, mangat iä madjar olo hetä, sambil mempudji iä, uka iä hoba dan pertjaja huang Hatalla idjä belom.

Batang petak Asia paham hai, limä lipet kahai Europa. Tapi karä oloe salipet bewe bara karä olo Europa. Huang Asia djari belom taton ita, Adam dan Hawa, tinei Noah, Abraham, Isaak, Jakob, Dawid, Salomo, tuntang karä Nabi. Tuhan Jesus, Anak Hatalla, djari belom hetä kea, tuntang karä rasul. Krana tanah Jehuda hong Asia. Bara Asia olo djadjalan mendahang, menjuang hapus kalunen; bara hetä kea augh Hatalla djari lembut, djadjalan sampei pinding olo samadiai. — Intu saran Asia hila barat aton tanah Arab, hetä lewu Meka dan Medina, akä olo salam naik hadji. — Hila salatan aton tanah Hindu, äka olo Ingris mimbing prentah. Olo Hindu, aton olo kapir, idjä menjemba karä ampin dewa, meto, sapi, aso, bedjai, handipä, kaju, dan kutoh talo beken. Maka katonto aton kea arä pandita hetä, idjä mesanan augh Tuhan Jesus aka. Arä kea djari tamä agaman olo Kristen. — Malaka dan Salat aton kea hila salatan Asia; maka hetä kea olo Ingris mimbing prentah. Hila timor aton tanah Sina. Hetä aton kea arä Panditan Tuhan Jesus mengabar Ewangelion, membagi surat Hatalla akan olo. Pulau ita, iä tä Borneo, tinei Djawa, tuntang karä pulau hakahiling heto, aton pulau baris Asia.

Hila barat bara Asia aton batang petak Aprika. Tasik bahandang, idjä inimpa olo Israel, amon iä duma bara tanah. Misir, aton intu helat Asia dengan Aprika. Tanah Misir, äka olo Israel djari melei, aton hong Aprika. Tanah Ätiop, iä tä, tanah Habisi, hetä

kea. Bara hetä djari duma mantir radja, idjä impandoi Pilippus. Tjerita tä injurat hong surat Indjil.

Batang petak Amerika hila barat bara Aprika, tasik Atlantik intu helate. Amerika paham hai, äpat lipet kahain Europa, tapi olo hindei bakapal hetä. Arä olo Europa melei hetä, olo Duis, olo Ingris, olo Pransman, olo Spaniola, olo Portugis. Paham olo malan hetä, tuntang bedagang. Aton tanah hetä, Kalipornia arae, äka olo paham menggau bulau.

Batang petak Australia bilak kahain Europa, tapi olo djaton bakapal. Olo Ingris paham mimbing kwasa hetä. Iä djari memangun arä lewu hai hetä, äka olo paham badagang. Baraturatus kapal dagang akan hetä sening njelo. Bulau paham hetä. Olo hetä solake uras kapir, tapi katika to arä panditan Tuhan Jesus hetä, idjä mesanan Ewangelion hetä. Aton kea arä olo djari tamä agaman Tuhan Jesus. Aton pulau hetä, akä radja tuntang karä olo ajue djari tamä agaman Tuhan Jesus.

Bara äka matanandau lembut sampei äka matanandau belom, arangku hai marak karä utus olo, koan Tuhan Pangkahai. — Bara timor, bara barat, arä olo karä duma, mondok hong karadjaan sorga haiak Abraham, Iasak dan Jakob. O, Tuhan Jesus! karadjaam duma!

Djalan olo mitong katika.

Bagin katika, sampei olo tau misä saratus, djaton pahalau belias, djaton pahalau berimet isäe, inggarä olo idjä minut. 60 minut djadi idjä djam, 30 minut aton satenga djam, 15 minut saparapat djam. Amon

olo membesei bara äka tuan hong Palingkau, sampei äka tuan ngawa hong Betabara, haiak danum surut, djaton pahalau belias, djaton pahalau berimet, djetä djadi idjä djam. 24 djam djadi idjä andau idjä alem. Olo Europa menampara mitong karä djam bara bentok alem; maka bara bentok alem sampei bentok andau, aton 12 djam; tinei bara bentok andau, sampei bentok alem, aton 12 djam kea. Bentok alem aton pukul duä walas, bentok andau pukul duä walas kea. Tampalawei hai aton pukul telo, tampalawei korik pukul limä. Pukul djehawen, maka matanandau lembut. Penarean antang, djetä pukul hanja. Benteng handjewu, djetä pukul djelatien; benteng halemei, djetä pukul telo. Pukul djehawen maka matanandau belep. Olo djari menggau akal, uka tau katawan karä djam, alo matanandau djaton tergitan. Talo tä, idjä mesanan karä djam, djetä horologi arae. Horologi aton bunter bewe djari imbagi duäwalas bagi, iä tä duäwalas angka, bara 1 sampei 12. Aton duä semat hundjue, idjä pandjang, idjä pandak. Huange aton roda, idjä magon miar bara kabuate, maka awi roda tä, semat duäduä ta miar kea. Semat pandak miar, dalam idjä djam, idjä kabagi, iä tä, idjä angka bewe, tapi semat pandjang miar sindä hakaliling dalam idjä djam. Djadi semat pandak, mesanan djam, tapi semat pandjang mesanan minut. Aton kea horologi hai, klok arae, djetä aton bara ganta. Amon djam djari hapus, tä ganta mehiau, mesanan piräpirä djam. Tä alo kaput, olo katawan ukur aleme, amon iä mehining augh ganta.

Udju andau djadi idjä minggo. Aran udju andau tä: minggo, sananjan, salasa, raba, kamis, djumahat, sabtu. Intu andau minggo patut olo

melaian bara karä gawie. Krana huang djehawen andau Hatalla djari menampa langit, petak, tasik, tuntang talo handiai, awang huange, dan iä melaian andau udju. Hatalla djari memberkat andau tä. Intu andau minggo, maka Tuhan Jesus, Anak Hatalla djari misik bara marak olo matäi. — Äpat minggo, indahang, tokonge duä, tokonge telo, andau, mendjadi idjä bulan. Dalam duä minggo bulan djadjalan bunter, tinei dalam duä minggo bulan djadjalan lomos. 12 bulan djadi idjä njelo. Njelon olo heto djaton etter, basa iä mitong njelo tumon bulan hong langit. Tapi njelon olo Europa aton etter, basa iä mitong tumon penggoet matanandau. Matanandau gojang gapa aka palembute bara tunggara akan timor laut. Amon iä sampei djangka hila tunggara, tä olo Europa menampara njelo taheta. Limba tä, äka palembut matanandau djadjalan miar akan timor toto, hong telo bulan, maka matanandau lembut hong timor toto; tinei telo bulan limba tä matanandau lembut intu djangkan timor laut. Telo bulan limba tä tinei, haluli iä lembut intu timor toto, telo bulan limba tä, iä lembut intu tunggara tinei. Tumon tä, katika äka palembut matanandau sindä lulang luli, bara djangka tunggara sampei djangka tunggara tinei, mendjadi 12 bulan atawa idjä njelo.

Aran karä bulan kaloto: Januari, 31. andau, Pebruari 28 andau, Maart 31 andau, April 30 andau, Mei 31 andau, Juni 30 andau, Juli 31 andau, Augustus 31 andau, September 30 andau, Oktober 31 andau, Nobember 30 andau, Desember 31 andau. Djadi, karä andau dalam idjä njelo 365, atawa 52 minggo. Maka sindä dalam äpat njelo olo mendahang 1 andau hong

bulan Pebruari, djadi 366 andau.

Beken bara andau minggo aton hindei isut andau, idjä ihaga olo Kristen, mendjadi andau hai, atawa andau pesta. Pesta idjä tä, Pesta alem brasi. Olo Kristen mahaga pesta tä akan indu pengingat: Jesus Kristus, Anak Hatalla, Djuru selamat kalunen, djari inakan Maria hong lewu Betlehem. Pesta tä bua intu 25 andau bulan Desember. Amon njelo taheta menampara, tä aton pesta kea, mangat menjewut trimakasi intu Hatalla, tagal sekarä asi dan berkat, idjä inenga Hatalla akan olo hong njelo idjä hapus, dan mangat blaku berkat dan asi intu Hatalla akan njelo taheta. — Njelo taheta magon menampara andau 1 bulan Januari, 8 andau limba pesta Alem brasi.

Tinei aton pesta Kamisik Tuhan Jesus. Pesta tä aton intu andau minggo limba bulan bunter, halau andau 21 bulan Mart. Tumon tä pesta Kamisik Tuhan Jesus aton helat 22 andau, bulan Mart, dengan andau 25, bulan April. Andau djumahat, helo bara andau Pesta kamisik Tuhan Jesus, aton Andau pampatäi Tuhan Jesus. Andau tä kea ihaga olo Kristen.

Äpat pulu andau limba tä, aton Pesta Pendain Tuhan Jesus akan sorga. Pesta tä magon bua andau kamis. Sapulo andau limba tä, atawa limä pulo andau limba Kamisik Tuhan Jesus, aton Pesta Pentekosta. Pentekosta, rima limä pulo. Maka pesta tä inggarä Pentekosta, basa limä pulo andau limba kamisik Tuhan Jesus, Rogh brasi djari mohon akan murid Tuhan Jesus.

Kalunen to bilak djari 6000 njelo katonto. 1656 njelo limba Hatalla menampa kalunen, maka petak leteng awi danum soho, djetä, sabab kihal olo pahalau paham. Abraham belom hong kalunen to, 2000 njelo

limba kadjarian kalunen, djetä 344 njelo limba danum soho, iä tä 2000 njelo helo bara penuman Tuhan Jesus akan kalunen to. 1000 njelo limba Abrahaham aton Dawid, 1000 njelo limba Dawid, Jesus Kristus inakan hong lewu Betlehem, hong tanah Jehuda. Olo Kristen mitong njelo bara katika Jesus inakan, djadi to 1856 njelo.

Djaman horan haliei olo paham kambon umure. Adam sampei 930 njelo, haro iä matäi. Metusala 969 njelo, haro iä matäi. Noah 950 njelo, haro iä matäi. Tapi limba Noah djadjalan pandak kambon umur olo. Umur Sem 598 njelo. Umur Arpaksad 438 njelo. Umur anak Arpaksad baja 433 njelo. Umur Abraham baja 175 njelo. Umur Moses 120 njelo, umur Josua 110. Djaman Dawid umur olo, baja 70 atawa 80 njelo, sama kilau katika to kea. Djarang haliei olo sampei 100 njelo umure.

Kälä ita magon blaku: o, Tuhan! adjar ikäi, mitong karä andau ikäi, mangat atäi ikäi pintar.

SONTO hapa madjar anak olo membasa aran angka.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	1000		10,000			100,000.			1856.

Idjä minggo aton 7 andau, genep andau 24 djam, djadi idjä minggo 168 djam. Idjä djam 60 minut, djadi dalam idjä minggo 10080 minut. Hong idjä njelo aton 52 minggo, djadi hong idjä njelo 8736 djam, atawa 524,160 minut. Idjä njelo aton 12 bulan djadi hong 1856 njelo 22,272 bulan, itong genep bulan 30 andau, djadi 668,160 andau.

Bandjarmasin.
Rynsch Zendeling-Genootschap.

...KEMENTERIAN NASIONAL RI
Tanggal : 13-01-2012
... ID : 01125316168
No. Induk : 2012001030035975
... ID : 0010-65807760
Str./Hadiah : Hadiah

Kon.